

DIAGNOZA

ZJAWISKA PRZEMOCY NA TERENIE GMINY MICHAŁOWICE

RAPORT Z BADAŃ ZREALIZOWANYCH
W 2019 ROKU

OFICyna PROFILAKTYCZNA

**Zdjęcia ze strony tytułowej pochodzą ze strony internetowej: <https://www.michalowice.pl/>*

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH	8
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA	8
PROBLEMATYKA BADANIA	9
WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH.....	11
DOBÓR PRÓBY	13
NARZĘDZIA BADAWCZE.....	13
ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ	15
WSTĘP.....	16
POŁOŻENIE GMINY	16
SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	17
RYNEK PRACY	22
KULTURA, SPORT I REKREACJA	26
WYCHOWANIE I EDUKACJA	29
POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	31
PROBLEM PRZEMOCY – ANALIZA DANYCH INSTYTUCJONALNYCH.....	34
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	40
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY.....	40
PROBLEM PRZEMOCY.....	43
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	55
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW	59
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY.....	59
PROBLEM PRZEMOCY.....	61
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE	74
ANALIZA SWOT.....	76
WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE.....	80
DOROŚLI MIESZKAŃCY.....	81
UCZNIOWIE.....	87
BIBLIOGRAFIA.....	94
SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	95

SPIS TABEL	95
SPIS WYKRESÓW.....	96
SPIS RYSUNKÓW	98
ZAŁĄCZNIKI.....	99
ZAŁĄCZNIK NR 1	99
ZAŁĄCZNIK NR 2	101
ZAŁĄCZNIK NR 3	102

WPROWADZENIE

Żyjemy w erze globalizacji. Ma ona dla nas pozytywne jak i negatywne skutki. Według Doroty Czajkowskiej - Majewskiej globalizacja jest „*wehikulem postępu, poprawy warunków życia i zdrowia ludzkości*”¹. Panujące przekonanie, o tym, że dzięki globalizacji nastąpiła poprawa warunków życiowych wielu społeczeństw jest pozytywnym faktem, aczkolwiek trzeba mieć na uwadze to, że istnieją też negatywne konsekwencje globalizacyjne takie jak: zwiększenie ubóstwa, nasilanie się bezrobocia, bezdomności oraz wszelkie różnice między narodami bogatymi i biednymi. W rezultacie w społeczeństwie polskim powyższe problemy społeczne są coraz bardziej widoczne.

Jerzy Kwaśniewski przez problem społeczny rozumie takie zachowania ludzkie i zjawiska społeczne, które ze względu na swój charakter, skutki czy intensywność występowania postrzegane są i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domagające się rozwiązania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów:

- dotyczy wielu osób w społeczności,
- ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy,
- jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym,
- domaga się rozwiązania,
- można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie ².

Jacek Wódz zauważa, że należy odróżnić problemy społeczne od patologii społecznej. Patologia wiąże się z widocznym łamaniem ładu społecznego, a także często jest zawiniona przez osoby nią objęte, natomiast problem społeczny jest zjawiskiem, które nie jest bezpośrednio zawinione przez osoby nim dotknięte. Problemy społeczne „*(...) następują często na skutek samego funkcjonowania systemu społecznego, albo pewnych społecznych zjawisk zewnętrznych i nie są celowym łamaniem ładu społecznego*”³.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz

¹ Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*, s. 99.

² Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*, s. 7.

³ Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*, s. 172.

wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Termin „diagnoza społeczna” używany jest w szerokim i węższym znaczeniu. W szerokim znaczeniu diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: „*Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?*”. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki ⁴. Diagnozę społeczną przeprowadza się w celu:

- identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- identyfikacji wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- identyfikacji skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza jest fundamentem do planowania różnych programów rozwiązywania problemów społecznych. Wiedza, którą dostarcza nam diagnoza pozwala na odpowiednią alokację zasobów w polecane programy. Dlatego jakość wykonanej diagnozy jest znacząca dla tworzenia właściwych i adekwatnych działań w społeczeństwie.

⁴ Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, s. 109.

Można wyróżnić kilka typów diagnozy społecznej, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej

DIAGNOZA KLASYFIKACYJNA

- Przyporządkowuje obserwowane zjawiska i cechy szerszym klasom społecznym, odpowiada na pytanie: z jakiego typu problemem mamy do czynienia.

DIAGNOZA GENETYCZNA

- Poszukuje przyczyn danego stanu rzeczy.

DIAGNOZA ZNACZENIA

- Określa wpływ badanych zjawisk na funkcjonowanie całego systemu.

DIAGNOZA FAZY

- Służy ustaleniu etapu badanego procesu oraz określeniu jego dynamiki.

DIAGNOZA PROGNOSTYCZNA

- Służy przewidywaniu dalszych zmian badanego stanu rzeczy.

Źródło: Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej

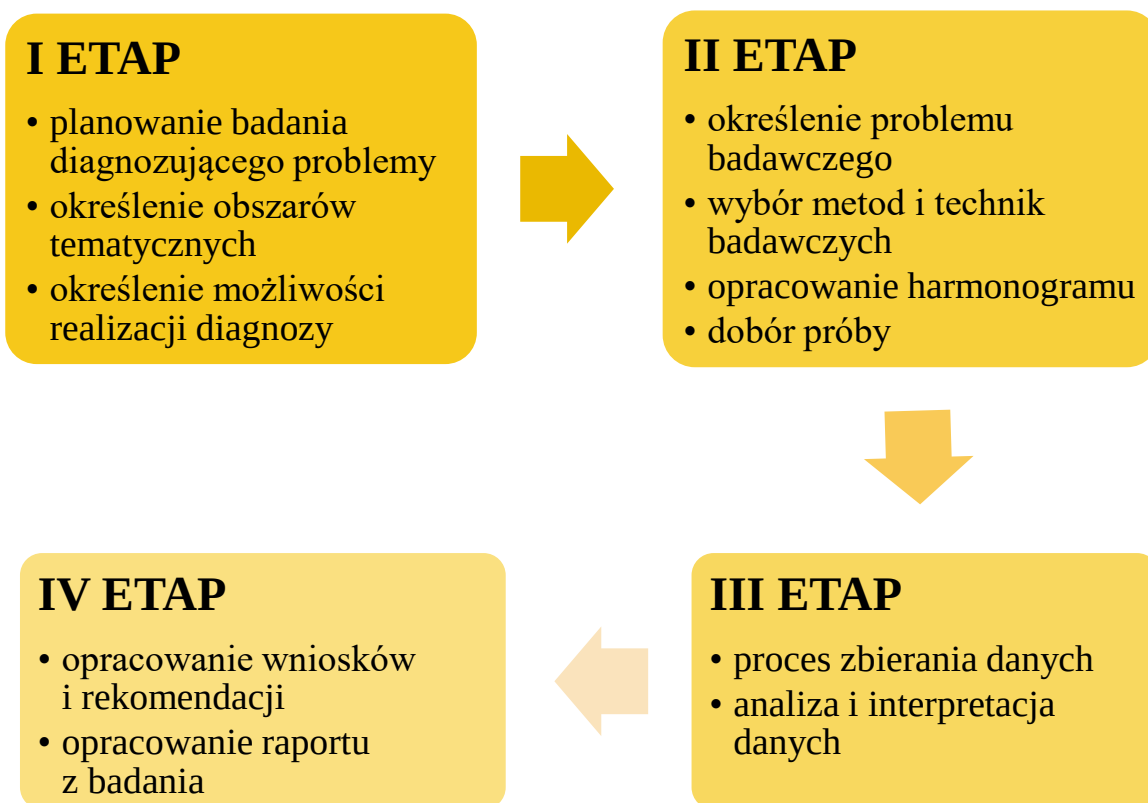
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA

Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali problemu przemocy występującego na terenie gminy Michałowice. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- zidentyfikowania problemów występujących wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy,
- zidentyfikowania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- określenia skali oraz zakresu występujących problemów,
- pokazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

PROBLEMATYKA BADANIA

Poniżej zaprezentowane zostały problemy społeczne, do których odnosił się zakres prac badawczych.

Problem przemocy w rodzinie – przemoc jest intencjonalnymi i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: *„Przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*.

Zjawisko przemocy rówieśniczej – WHO określa przemoc jako *„użycie z rozmysłem siły lub groźenie nią, przeciw sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, co prowadzi do zranienia, śmierci, lub szkody psychicznej, a także do zaburzeń rozwojowych i upośledzenia społecznego”*⁵. Nowym problemem, który pojawia się coraz częściej wśród polskich uczniów to zjawisko cyberbullyingu lub inaczej mówiąc cyberprzemocy. Poniższa tabela przedstawia różne sposoby rozumienia cech charakterystycznych dla systematycznej przemocy rówieśniczej w szkole i jej cyfrowego odpowiednika.

Cyberprzemoc (cybermobbing, cyberbullying, agresja elektroniczna, elektroniczna przemoc rówieśnicza) – stosowanie przemocy poprzez: prześladowanie, zastraszanie, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem Internetu i narzędzi typu elektronicznego takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe i inne.

⁵ *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu

Kryterium wyróżniające	Tradycyjny bullying	Cyberbullying
Powtarzalność	Wynika z wielokrotnego działania sprawców.	Może wynikać z cech samego materiału zamieszczonego w Internecie, który jest albo wielokrotnie kopiowany, albo długotrwale obecny; w obu tych przypadkach ofiara doświadcza powtarzalnej wiktymizacji.
Nierównowaga sił	Wynika z przewagi ilościowej, fizycznej lub psychologicznej sprawcy bądź sprawców.	Może wynikać z większych kompetencji sprawców w zakresie obsługi nowych technologii komunikacyjnych.
Intencjonalność	Jest operacjonalizowana najczęściej jako świadoma chęć skrzywdzenia ofiary.	Część badań wskazuje, że ze względu na cechy komunikacji zapośredniczonej (m.in. redukcja sygnałów niewerbalnych) niektórzy sprawcy nieświadomie krzywdzą ofiary.

Źródło: J. Pyżalski, Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży

Warto poznać przykłady agresji elektronicznej, z którą borykają się uczniowie szkół. Obejmuje ona następujące formy:

- flaming – agresywna wymiana zdań, np. na czacie lub w ramach grupy dyskusyjnej,
- prześladowanie (ang. *harassment*) – regularne przesyłanie nieprzyjemnych wiadomości do ofiary za pomocą elektronicznych kanałów komunikacji,
- kradzież tożsamości (ang. *impersonation*) – podszywanie się pod ofiarę,
- upublicznianie tajemnic (ang. *outing*) – udostępnianie prywatnych materiałów ofiary (np. zdjęcia),
- śledzenie (ang. *cyberstalking*) – inwigilacja ofiary i nękanie jej niechcianymi komunikatami,
- Happy Slapping – prowokowanie lub atakowanie innej osoby i dokumentowanie wydarzenia w postaci zdjęć lub filmu oraz upublicznienie nagrań lub zdjęć w Internecie,
- poniżenie (ang. *denigration*) – upublicznienie poniżających, nieprawdziwych informacji lub materiałów na temat ofiary,

- wykluczenie (ang. *exclusion*) – celowe usunięcie z listy kontaktów internetowych lub niedopuszczenie do niej ofiary,
- agresja techniczna – działania przeciwko sprzętowi komputerowemu ofiary bardziej niż przeciwko samej ofierze⁶.

W Y B Ó R M E T O D I T E C H N I K B A D A W C Z Y C H

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw mieszkańców gminy Michałowice na temat **problemu przemocy domowej, rówieśniczej oraz cyberprzemocy**. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród dwóch grup społecznych: dorosłych mieszkańców oraz uczniów z gminy Michałowice. Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie.

Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza⁷. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedno, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania „ile?” i „jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę, niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację⁸.

Badania wśród wszystkich badanych grup zostały wykonane zgodnie z metodologią ilościową. Badanie wśród **dorosłych mieszkańców gminy Michałowice** zostało przeprowadzone za pomocą **techniki PAPI** (*Paper And Pen Personal Interview*). Wykorzystana technika badawcza opierała się na bezpośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentami, przy wykorzystaniu ustrukturyzowanego narzędzia badawczego, jakim był kwestionariusz ankiety. W przypadku **uczniów** zastosowano badanie ankietowe za pomocą

⁶ Pyżalski J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, s. 126-128.

⁷ Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

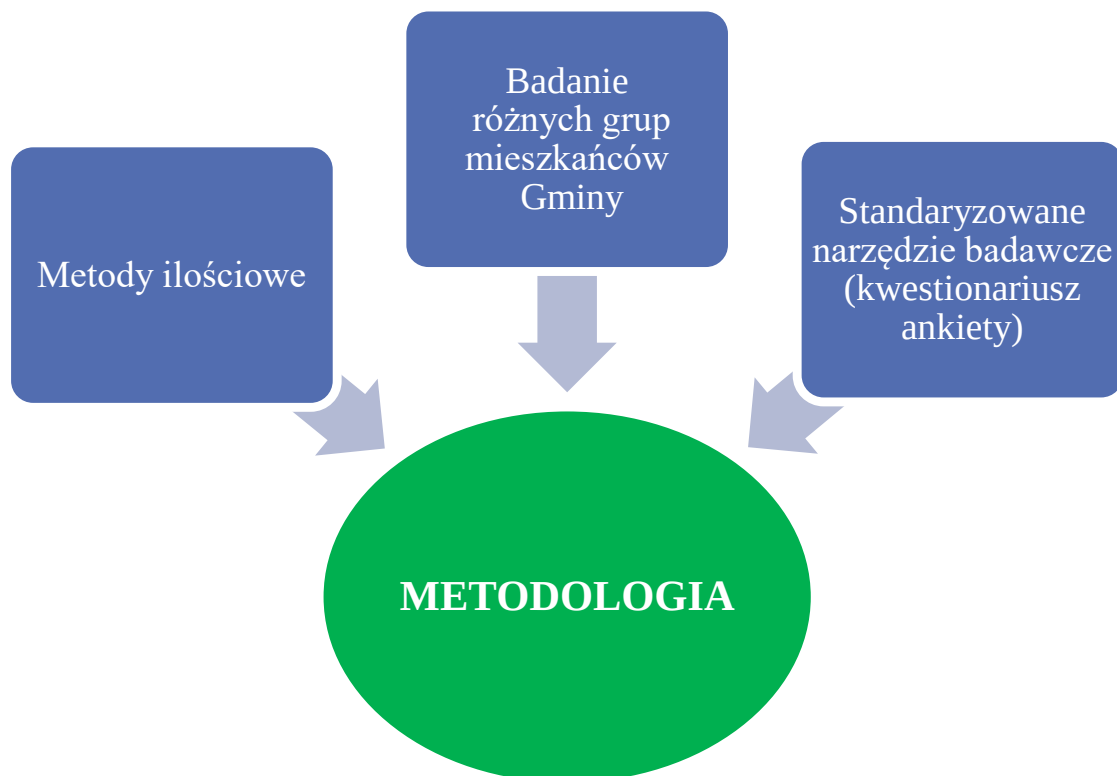
⁸ Przewłocka J., *CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*, s. 97.

techniki CAWI (*Computer Assisted Web Interviews*). Technika ta polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna online. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie. Przed przystąpieniem do ankietowania uczniów, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informacji o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych.

W badaniach zastosowano triangulację technik badawczych. Triangulacja pozwala na uzyskanie bardziej wiarygodnych i pogłębionych wniosków. Pojęcie to zostało po raz pierwszy zdefiniowane przez Normana Denzina. Definiuje ją jako połączenie metodologii w badaniu jakiegoś zjawiska. Wyróżnia dwa rodzaje triangulacji metod badawczych: triangulację wewnątrzmetodyczną oraz triangulację międzymetodyczną. Triangulacja wewnątrzmetodyczna polega na korzystaniu z wielu technik w ramach jednej metody, a międzymetodyczna korzysta z wielu technik różnych metod badawczych⁹.

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk.

⁹ Denzin N., *Wprowadzenia. Dziedzina i praktyka badań jakościowych*, s. 291-301.

DOBÓR PRÓBY

Najczęściej badana przez nas zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, powinniśmy kierować się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Badania zostały przeprowadzane w listopadzie i grudniu 2019 roku i wzięło w nich udział łącznie **621 osób**. Poniższa tabela przedstawia szczegółową strukturę próby badawczej:

PRÓBA BADAWCZA	
Dorośli mieszkańcy	Uczniowie
151 osób	470 osób

NARZĘDZIA BADAWCZE

Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany jest przez naszą firmę w prowadzonych badaniach,
- kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety można podzielić na 3 części:

1. część adresowo-tytułowa - umieszcza się ją na pierwszej stronie naszej ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla naszego respondenta,
2. część merytoryczna - zawarte są w niej nasze pytania dotyczące zagadnienia, które badamy,
3. część metryczkowa - zawarte są w niej dane dotyczące respondenta, są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania; informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 3%).

ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzenia badań społecznych wyróżnia się kilka podstawowych reguł, jakimi powinien kierować się badacz, aby nasze badania były prowadzone w sposób etyczny.

Wśród nich wymienia się między innymi:

- świadomą zgodę respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów,
- zagwarantowanie badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności,
- niedopuszczenie do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- podmiotowe traktowanie badanych osób,
- nieszkodzenie w żaden sposób badanym,
- jasne i precyzyjne informowanie badanych o korzyściach i obciążeniach¹⁰.

Badane przez nas osoby wypełniały ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostawali informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawia, że nasze badania prowadzone są w sposób etyczny.

¹⁰ Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

WSTĘP

POŁOŻENIE GMINY

Gmina Michałowice to gmina wiejska położona w województwie mazowieckim, w powiecie pruszkowskim, nad rzeką Utrą. Od 2013 roku siedzibą Gminy są Reguły - jedna z największych powierzchniowo miejscowości w Gminie. Gmina Michałowice sąsiaduje z miastami takimi jak: Warszawa, Piastów i Pruszków oraz gminami takimi jak: Brwinów, Nadarzyn i Raszyn. Powierzchnia Gminy obejmuje 34,73 km², w tym około 5 km² zajmują osiedla mieszkaniowe, 22 km² wsie i tereny rolne, natomiast około 3 km² – lasy. Powierzchnia Gminy stanowi 14,1% powierzchni powiatu.

Rysunek 2. Położenie gminy Michałowice na mapie powiatu pruszkowskiego

Źródło: <https://pruszkowporadnia.pl/poradnia/znajdz-specjaliste/>

Administracyjnie Gmina składa się z 13 jednostek pomocniczych: 3 osiedli (Granica, Komorów i Michałowice) oraz 10 sołectw (Komorów, Michałowice, Nowa Wieś, Opacz-Kolonia, Opacz Mała, Pęcice, Pęcice Małe, Reguły, Sokołów i Suchy Las). Ze względu na bliskość Warszawy oraz dostępność komunikacyjną, gmina Michałowice jest miejscem bardzo atrakcyjnym zarówno do zamieszkania, jak i zainwestowania.

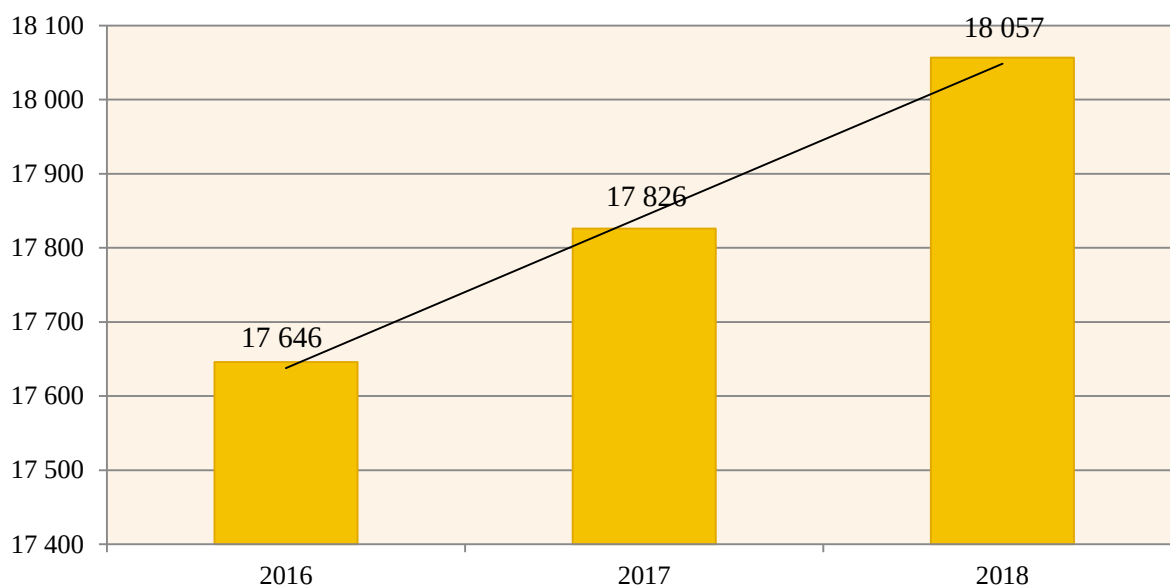

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gmina Michałowice liczy 18 057 mieszkańców (stan na 31.12.2018 według danych Głównego Urzędu Statystycznego), czyli zamieszkuje ją 11,1% ludności powiatu. Na przestrzeni lat 2016-2018 możemy zauważyć stopniowy wzrost liczby ludności Gminy. W porównaniu do 2016 roku liczba mieszkańców wzrosła o 2%. Gęstość zaludnienia w Gminie kształtuje się na poziomie 520 osób/km² i z roku na rok również wzrasta (w 2016 roku wynosiła 508 osób/km²).

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Michałowice w latach 2016-2018

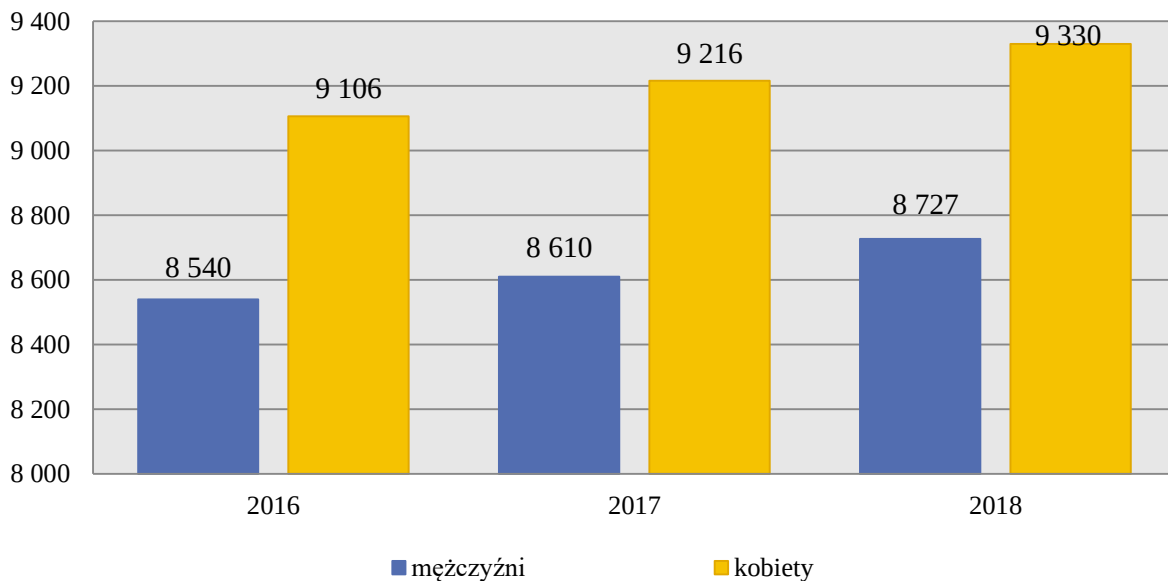

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba kobiet zamieszkujących gminę Michałowice jest większa niż liczba mężczyzn - kobiety stanowią 51,7% ogólnej liczby ludności (9 330 kobiet), natomiast mężczyźni 48,3% (8 727 mężczyzn). Współczynnik feminizacji w Gminie wynosi 107 co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 107 kobiet.

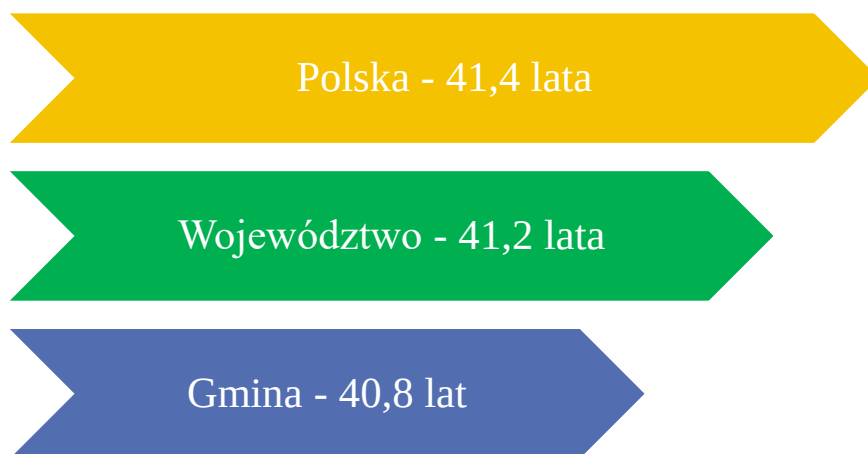
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Michałowice na przestrzeni lat 2016-2018

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Średni wiek mieszkańców (według danych z 2017 roku przedstawionych przez portal polskawliczbach.pl) wynosi 40,8 lat (42,1 lat wśród kobiet i 39,4 lata wśród mężczyzn) i jest niewiele mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego (41,2 lata) oraz średniego wieku mieszkańców całej Polski (41,4 lata).

Rysunek 3. Średni wiek mieszkańców gminy Michałowice w porównaniu do całej Polski i województwa mazowieckiego w 2017 roku

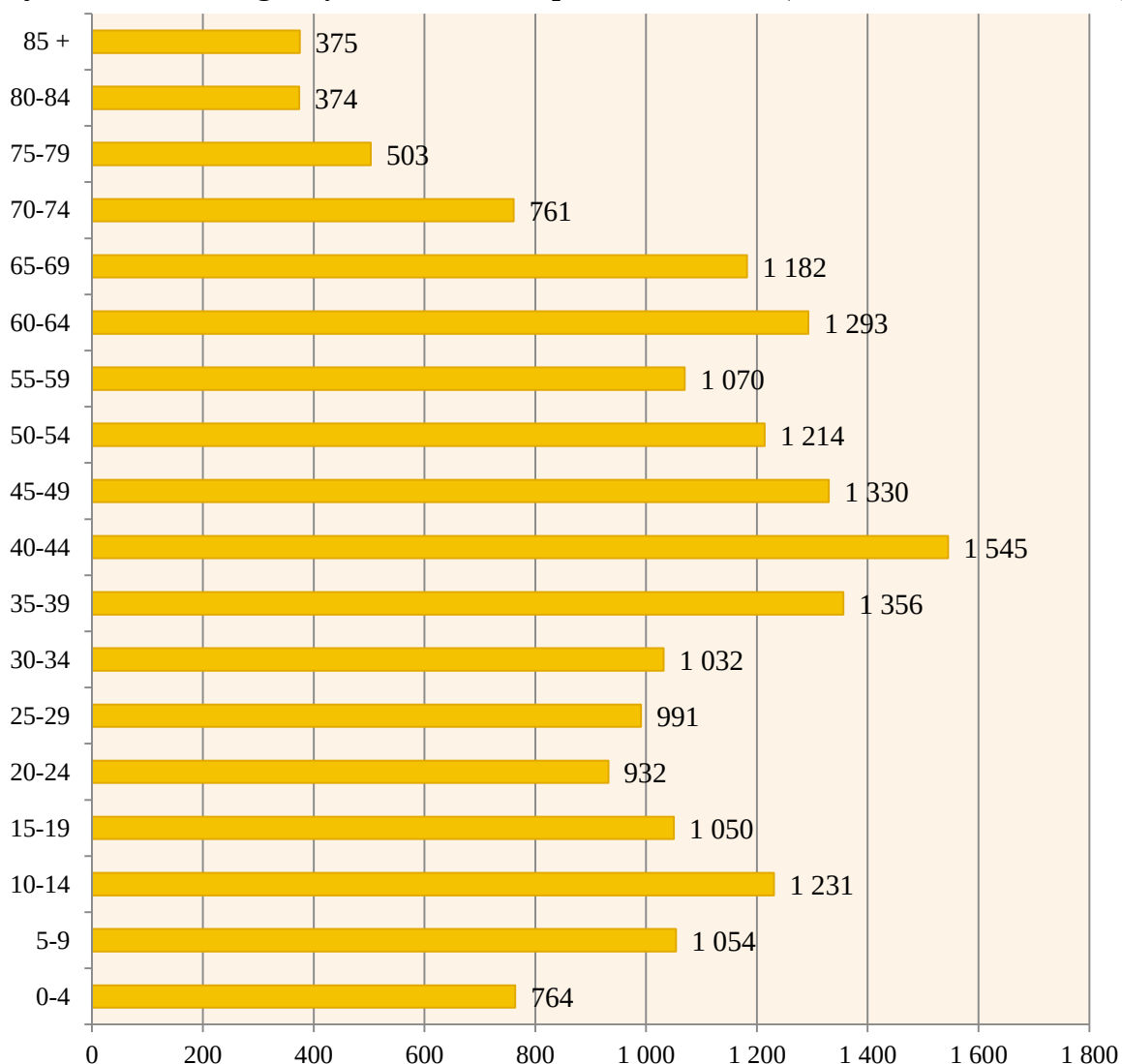

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Michalowice_mazowieckie#wiek-mieszka%C5%84c%C3%B3w

Poniższy wykres przedstawia ludność gminy Michałowice w podziale na wiek. Możemy zauważyć, iż najwięcej mieszkańców jest w grupie wiekowej 40-44 lata (1 545 osób). Na drugim miejscu pod tym względem znajdują się mieszkańcy mający 35-39 lat (1 356 osób), natomiast na trzecim osoby będące między 45 a 49 rokiem życia (1 330 osób).

Wykres 3. Ludność gminy Michałowice w podziale na wiek (stan na koniec 2018 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Mieszkańcy gminy Michałowice zawarli w 2018 roku 77 małżeństw, co oznacza, że na 1000 mieszkańców zostały zawarte 4,3 małżeństwa. W porównaniu do całej Polski i województwa mazowieckiego jest to wartość nieco mniejsza - na terenie całego kraju wynosi bowiem 5,0 natomiast na terenie województwa kształtuje się na poziomie 5,5.

Rysunek 4. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności gminy Michałowice w porównaniu do całej Polski i województwa mazowieckiego w 2018 roku

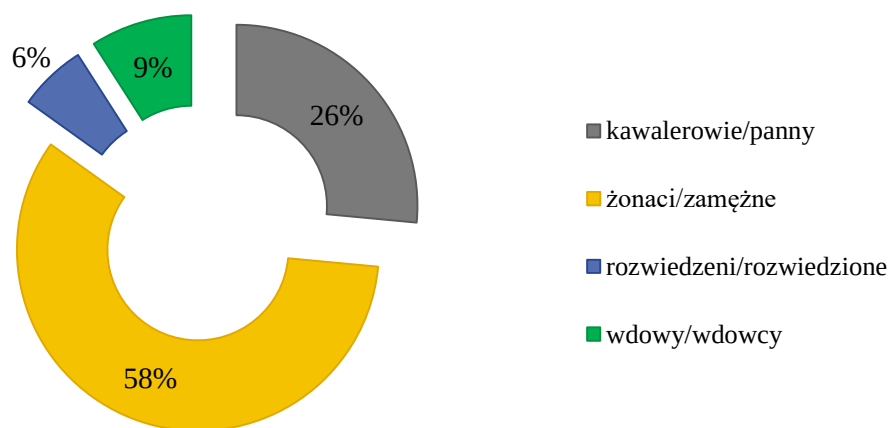

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Stan cywilny mieszkańców gminy Michałowice według danych znajdujących się w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku przedstawia się następująco:

- 26,3% mieszkańców jest stanu wolnego,
- 58,3% żyje w małżeństwie,
- 6,4% mieszkańców jest po rozwodzie,
- 8,9% to wdowy/wdowcy.

Wykres 4. Stan cywilny mieszkańców gminy Michałowice według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w gminie Michałowice ujemny i wynosi -19 (stan na koniec 2018 roku), co odpowiada przyrostowi naturalnemu -1,06 na 1000 mieszkańców. Jest to wartość niewiele mniejsza w porównaniu do wartości w całej Polsce, gdzie wynosi -0,7 oraz znacznie mniejsza w porównaniu do województwa mazowieckiego, gdzie wynosi 0,33. W 2016 i 2017 roku

przyrost naturalny kształtował się na dodatnim poziomie, natomiast w 2018 roku jego wartość uległa znacznemu zmniejszeniu.

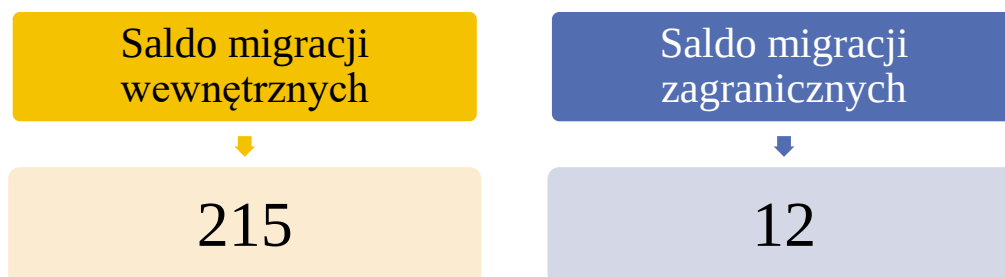
Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Michałowice na przestrzeni lat 2016-2018

	2016	2017	2018
Urodzenia żywe	134	155	120
Zgony	119	153	139
Przyrost naturalny	15	2	-19

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W 2018 roku zarejestrowano 484 zameldowania wewnętrzne na pobyt stały oraz 269 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych jest dodatnie i wynosi dla gminy Michałowice 215. W tym samym roku odnotowano 13 zameldowań z zagranicy oraz 1 wymeldowanie za granicę - daje to również dodatnie saldo migracji zagranicznych wynoszące 12.

Rysunek 5. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Michałowice w 2018 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w gminie Michałowice według ekonomicznych grup wieku według stanu na koniec 2018 roku przedstawia się następująco:

- 20,3% jest w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 14 roku życia (3 049 osób);
- 58,2% mieszkańców Gminy jest w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 15-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 15-65 rokiem życia (11 134 osoby);
- 21,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (3 874 osoby).

Poniższy wykres obrazuje ekonomiczne grupy wieku w gminie Michałowice. Na przestrzeni lat 2016-2018 możemy zauważyć wzrost udziału w ogólnej liczbie ludności osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku udziału osób w wieku produkcyjnym. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym utrzymywał się w tym okresie czasu na względnie stałym poziomie.

Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2016-2018 (w procentach)

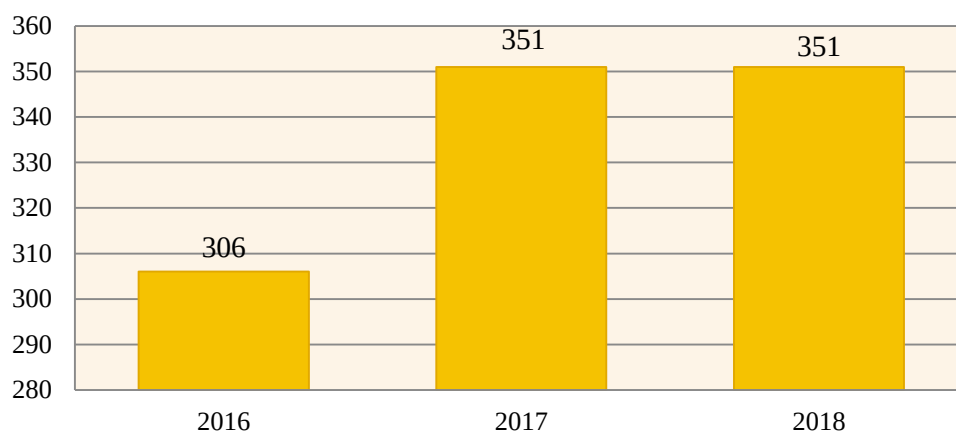
	2016	2017	2018
Wiek przedprodukcyjny	20,6	20,5	20,3
Wiek produkcyjny	59,2	58,7	58,2
Wiek poprodukcyjny	20,3	20,8	21,5

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

RYNEK PRACY

Według danych za 2018 rok w gminie Michałowice na 1000 mieszkańców pracowało 351 osób¹¹. Wszystkich pracujących w 2018 roku było 6 331 osób. Analizując tą kwestię z podziałem na płeć możemy zauważyć, że odsetek pracujących mężczyzn był w omawianym roku większy od kobiet o 34 pp., kobiety stanowiły bowiem 33% wszystkich pracujących (2 101 osób), natomiast mężczyźni 67% (4 230 osób).

Wykres 5. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w gminie Michałowice w latach 2016-2018

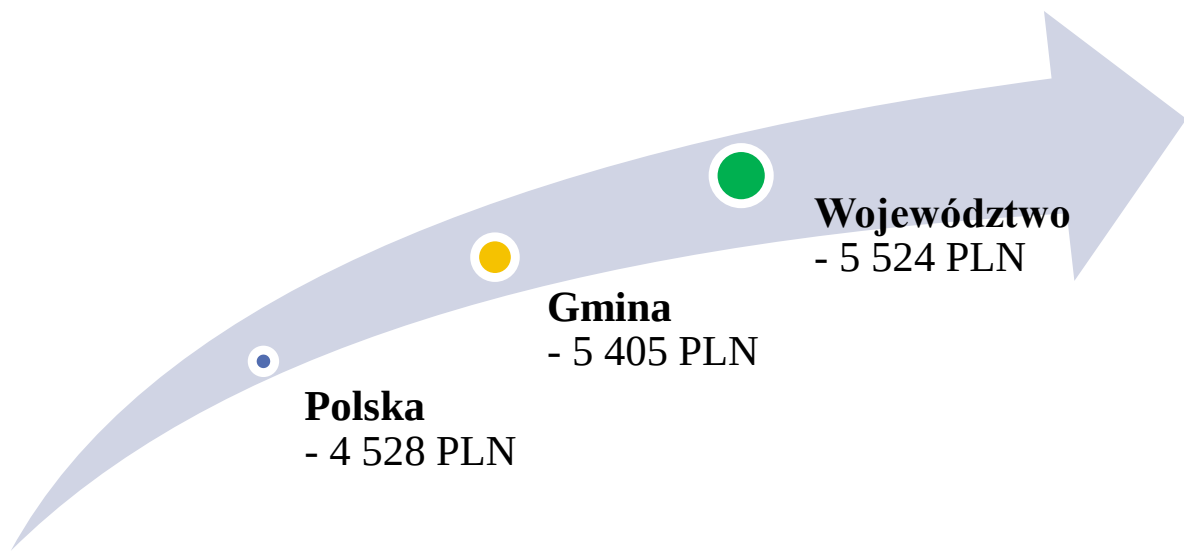
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W 2017 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Michałowice wynosiło 5 405 PLN to znaczy, iż było znacznie większe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce kształtującego się na poziomie 4 528 PLN i niewiele mniejsze od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w województwie mazowieckim, które wynosiło 5 524 PLN.

¹¹ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Rysunek 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Michałowice w porównaniu do całej Polski i województwa mazowieckiego w 2017 roku

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Michalowice_mazowieckie#przeci%C4%99tne-miesi%C4%99czne-wynagrodzenie

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego,

„Poziom indywidualnej przedsiębiorczości ludzi zamieszkujących Michałowice jest jednym z najwyższych pośród gmin wiejskich woj. mazowieckiego. Gmina stanowi atrakcyjny obszar rozwoju inicjatyw biznesowych. Sprzyja temu bliskość stolicy - dużego rynku pracy i zbytu, a także położenie gminy w pobliżu dróg wojewódzkich i autostrad oraz przebiegającej przez gminę Południowej Obwodnicy Warszawy. W gminie istnieje wiele znaczących firm, które prowadzą działalność ponadlokalną, ważną dla statusu ekonomicznego gminy”. - <https://www.michalowice.pl/nasza-gmina/prezentacja-gminy/gospodarka>

która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do ogółu ludności w wieku produkcyjnym (zasobu siły roboczej danej populacji).

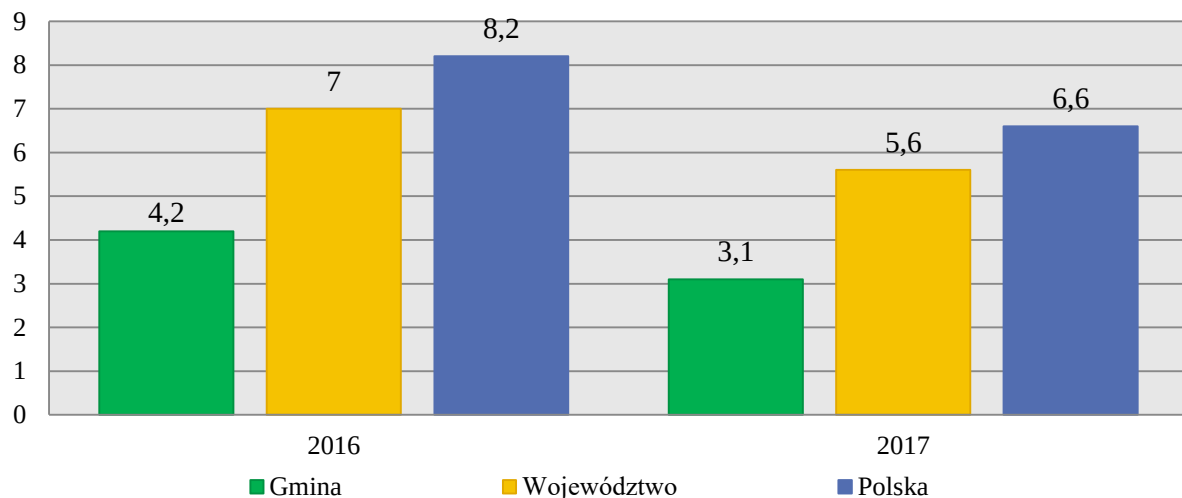
Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Michałowice w 2017 roku wynosiła 3,1%, w tym 4,5% wśród kobiet i 2,3% wśród mężczyzn¹². W porównaniu do 2016 roku uległa ona

¹² Dane o bezrobociu na poziomie gmin są szacowane w oparciu o stopę bezrobocia rejestrowanego dla powiatu oraz porównanie stosunku liczby bezrobotnych do ogółu ludności w wieku produkcyjnym w powiecie i gminie.

znacznemu zmniejszeniu podobnie jak ma to miejsce w całej Polsce. Jednocześnie możemy zauważyć, że w 2017 roku szacunkowa stopa bezrobocia w Gminie była ponad dwukrotnie mniejsza od stopy bezrobocia w całej Polsce i nieznacznie mniejsza od szacunkowej stopy bezrobocia w województwie mazowieckim. Dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 6. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Michałowice na przestrzeni w 2016 i 2017 roku w porównaniu do całej Polski oraz województwa mazowieckiego (w procentach)

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Michałowice_mazowieckie#rynek-pracy

Według informacji przedstawionych przez Główny Urząd Statystyczny, pod koniec 2018 roku zarejestrowanych jako osoby bezrobotne było 211 mieszkańców gminy Michałowice, w tym 100 kobiet oraz 111 mężczyzn. Rozpatrując liczbę osób bezrobotnych z podziałem na poszczególne kategorie możemy zauważyć, iż mieszkańców Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy było:

- 25 do 30 roku życia,
- 9 do 25 roku życia,
- 73 powyżej 50 roku życia,
- 98 długotrwale bezrobotnych.

Dane dotyczące liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w latach 2016-2018 w podziale na poszczególne kategorie zostały przedstawione w poniższej tabeli. Możemy zauważyć, iż udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2016-2018 uległ zmniejszeniu. Jednocześnie zauważalne jest, że osoby długotrwale bezrobotne w 2018 roku, stanowiły prawie połowę wszystkich zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy.

Biorąc pod uwagę ogólną liczbę bezrobotnych mieszkańców gminy Michałowice zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, możemy zauważyć stopniowe zmniejszenie się ich liczby. Nastąpił spadek z 321 osób - według stanu na koniec 2016 roku, do 211 osób według stanu na koniec 2018 roku, tj. o 34%.

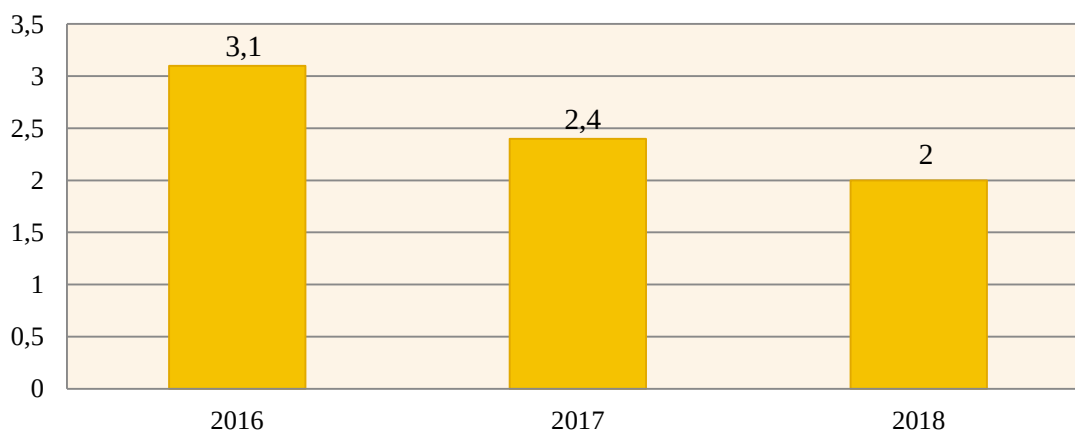
Tabela 4. Liczba osób bezrobotnych w gminie Michałowice na przestrzeni lat 2016-2018 oraz udział osób bezrobotnych według poszczególnych kategorii w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych w PUP

	IV kwartał 2016 roku		IV kwartał 2017 roku		IV kwartał 2018 roku	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Ogółem	321	100	248	100	211	100
Kobiety	145	45	118	48	100	47
Mężczyźni	176	55	130	52	111	53
Do 25 roku życia	14	4	12	5	9	4
Do 30 roku życia	57	18	38	15	28	13
Powyżej 50 roku życia	126	39	96	39	73	35
Długotrwale bezrobotni	167	52	131	53	98	45

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Mieszkańcy gminy Michałowice zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy według stanu na koniec 2018 roku stanowili 2% wszystkich mieszkańców Gminy będących w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni lat 2016-2018 dostrzegalny jest znaczny spadek udziału osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym - z 3,1% w 2016 roku do 2% w 2018 roku. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na poniższym wykresie.

Wykres 7. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2016-2018 (w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Poradnictwo zawodowe w zakresie poruszania się po rynku pracy świadczone jest w Punkcie Poradnictwa Specjalistycznego w Opaczu-Kolonii. Poradnictwo zawodowe jest nieodpłatną formą wsparcia dla osób będących w trudnej sytuacji zawodowej, pozostających bez zatrudnienia, myślących o zmianie pracy, czy też o zmianie kwalifikacji zawodowych. W Punkcie istnieje możliwość przeprowadzenia coachingu zawodowego. W 2018 roku z tej formy wsparcia skorzystało 15 osób. Wszystkie osoby skorzystały z poradnictwa indywidualnego w zakresie poruszania się po rynku pracy, w ramach którego pracownik socjalny pomógł opracować ścieżkę aktywizacji zawodowej, przygotować dokumenty aplikacyjne, przeprowadził testy zainteresowań i predyspozycji zawodowych, określił mocne strony, przygotował do rozmowy kwalifikacyjnej, wskazał najlepsze metody poruszania się po rynku pracy, wspólnie poszukiwał pracy przez portale internetowe, przeprowadził coaching, czy po prostu motywował do aktywnego poszukiwania pracy.

Inną formą wsparcia, z której mogą skorzystać bezrobotni mieszkańcy gminy Michałowice, są prace społecznie użyteczne. Prace społecznie użyteczne w bardzo dużej części aktywują zawodowo osoby, które samodzielnie nie są w stanie podjąć zatrudnienia. Ta forma pracy pomaga ustabilizować rytm życia, uczy poczucia obowiązku, punktualności oraz pracy w grupie. Od 19 lutego do 14 grudnia 2018 roku 10 osób bezrobotnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, realizowało prace społecznie użyteczne na terenie gminy Michałowice, w wymiarze 40 godzin miesięcznie. W trakcie realizacji porozumienia 3 osoby, które wykonywały prace społecznie użyteczne, otrzymały propozycję pracy - dwie osoby zostały zatrudnione przez instytucję, w których świadczyły prace społecznie użyteczne, z kolei trzecia osoba została zatrudniona u prywatnego zleceniodawcy. Łącznie w 2018 roku przepracowano 1 421 godzin.

K U L T U R A , S P O R T I R E K R E A C J A

Do zasobów instytucjonalnych w zakresie upowszechniania, edukacji kulturalnej oraz zaspokajania potrzeb i zainteresowań kulturalnych w gminie Michałowice należą:

- Biblioteka Publiczna Gminy Michałowice,
- Gminna Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie.

Głównym celem Bibliotek jest rozwijanie oraz zaspokajanie potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych społeczności lokalnej, upowszechnianie wiedzy, nauki oraz rozwój kultury. Obie biblioteki, oprócz bogatego księgozbioru, proponują dla mieszkańców

Gminy szeroki wachlarz imprez, spotkań i warsztatów zróżnicowanych tematycznie oraz wiekowo.

Biblioteka w Komorowie uczestniczy w różnych programach i konkursach, dzięki którym rozszerzana jest oferta czytelnicza oraz zasoby sprzętowe. W bibliotece odbywają się różnorodne spotkania, wystawy, spektakle i koncerty. W ramach popularyzacji czytelnictwa Biblioteka oferuje szereg zajęć i spotkań związanych z książkami i czytelnictwem. Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z:

- lekcji bibliotecznych – przekazanie informacji o Bibliotece, jej działalności i ofercie;
- spotkania głośnego czytania - na każde spotkanie zapraszani są dodatkowi goście - wolontariusze związani z różnymi zawodami, urzędnicy, a nawet służby mundurowe;
- zajęć literacko-plastycznych - będących połączeniem opowieści lub głośnego czytania z późniejszą interpretacją usłyszaną historii np. w formie rysunku lub wykonanej przez dzieci figurki;
- zajęć edukacyjnych - w trakcie których literatura łączona jest z nowoczesnymi technologiami.

Corocznie na terenie Gminy odbywa się wiele imprez kulturalnych, patriotycznych, czy też sportowych. Do cyklicznych imprez organizowanych w Gminie należą między innymi:

- festyn Dni Gminy Michałowice,
- Dożynki Gminne,
- Pożegnanie Lata,
- Święto Pieczonego Ziemniaka,
- Rajd Po Kamienistej Drodze,
- Obchody Święta Niepodległości (uroczysta msza święta, koncert patriotyczny oraz piknik),
- cykl koncertów „Muzyczny Maj”.

W Urzędzie Gminy znajduje się sala multimedialna, gdzie odbywają się koncerty, przedstawienia, spotkania muzyczne, czy też zajęcia tematyczne. Życie kulturalne w Gminie organizowane jest również przez poszczególne sołectwa i osiedla. W miejscowościach takich jak Nowa Wieś, Opacz-Kolonia, Pęcice, Reguły, Sokołów oraz w sołectwie Komorów i osiedlu Michałowice znajdują się świetlice wiejskie, w których spotykają się dzieci,

młodzież oraz seniorzy. W świetlicach odbywają się cykliczne zajęcia takie jak pilates, warsztaty kreatywne, zumba, chór, czy też warsztaty kulinarne.

W gminie Michałowice każda szkoła wyposażona jest w obiekty sportowe takie jak przestrzenne hale, czy też wielofunkcyjne boiska, natomiast przy przedszkolach znajdują się nowoczesne place zabaw. Przyszkolne obiekty sportowe udostępniane są dla wszystkich mieszkańców Gminy. W poprzednich latach rozbudowane zostały ścieżki rowerowe. W 2018 roku ich długość kształtowała się na poziomie 20 km. Do obiektów sportowych należą również:

- Boisko „Orlik 2012” w Sokołowie,
- pełnowymiarowe boisko w Granicy,
- wielofunkcyjne boiska rekreacyjne zlokalizowane w Pęcicach Małych oraz Suchym Lesie.

Mieszkańcy mają możliwość uczestnictwa w cyklicznie organizowanych na terenie Gminy zawodach, czy też turniejach sportowych. Prężnie działają również stowarzyszenia i organizacje sportowe, których celem działalności jest krzewienie i rozwijanie sportu, kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych, integrowanie środowisk młodzieży i dorosłych oraz uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych w Gminie.

Gmina Michałowice pełni funkcję „zielonych płuc” Warszawy. Na jej obszarze znajdują się liczne tereny zielone, które zapewniają mieszkańcom zdrowe warunki do życia i pracy oraz atrakcyjne tereny do uprawiania sportów oraz rekreacji.

Mieszkańcy gminy Michałowice mają możliwość korzystania z 5 nowoczesnych stref rekreacji. Podczas wakacji na wszystkich strefach prowadzona jest akcja „Aktywne wakacje” – pod okiem instruktorów odbywają się zawody i konkursy sportowe. Strefy rekreacji są wyposażone w nowoczesne place zabaw dla najmłodszych, skateparki, wielofunkcyjne boiska dla nieco starszych, a także miejsca do wytchnienia na ławeczce, czy przy fontannie.

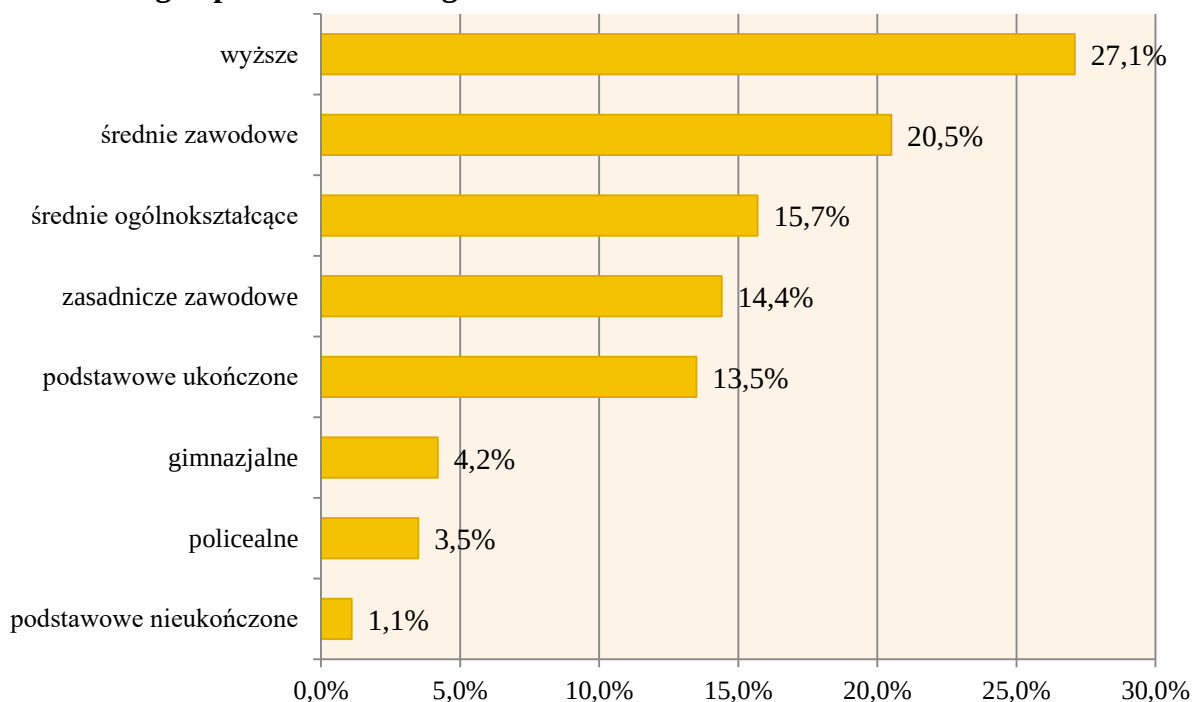
WYCHOWANIE I EDUKACJA

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku struktura wykształcenia mieszkańców gminy Michałowice przedstawia się następująco:

- 27,1% ludności posiada wykształcenie wyższe,
- 3,5% wykształcenie policealne,
- 15,7% średnie ogólnokształcące,
- 20,5% średnie zawodowe,
- 14,4% zasadnicze zawodowe,
- 4,2% gimnazjalne,
- 13,5% podstawowe ukończone,
- 1,1% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa mazowieckiego mieszkańcy Gminy mają wyższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet największy odsetek ma wykształcenie wyższe (29,5%) oraz średnie zawodowe (17,9%). Mężczyźni również najczęściej mają wykształcenie wyższe (24,5%) oraz średnie zawodowe (23,5%).

Wykres 8. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Michałowice według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku

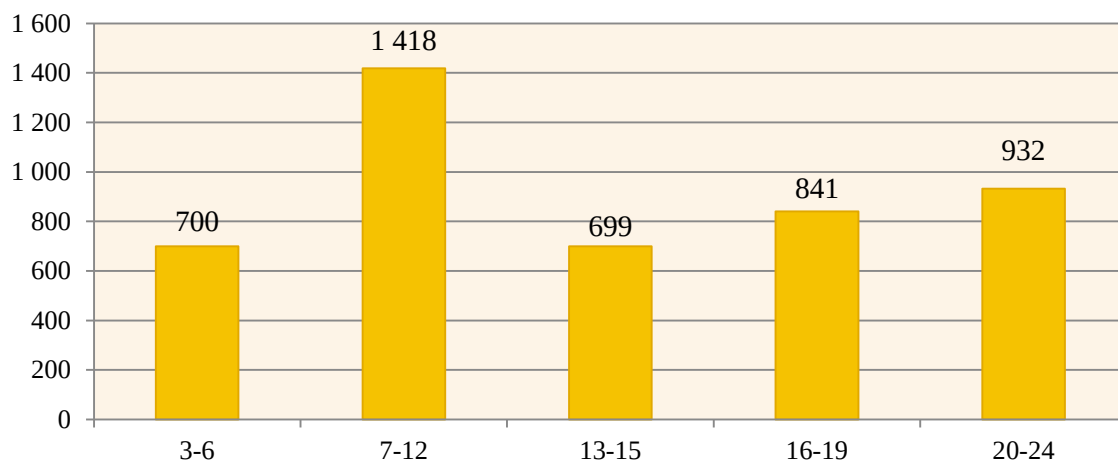

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) jest 4 590 mieszkańców gminy Michałowice. Rozpatrując kwestię ludności z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe możemy zauważyć, że najwięcej mieszkańców jest w wieku 7-12 lat (1 418 osób), na drugim miejscu pod tym względem znajdują się osoby mające 20-24 lata (932 osoby), natomiast na trzecim mające 16-19 lat (841 osób). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku w 2018 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 9. Ludność gminy Michałowice według edukacyjnych grup wieku w 2018 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Do gminnej bazy placówek oświatowych należą:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła w Michałowicach,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących im. M. Dąbrowskiej w Komorowie (ZSO), złożony ze szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Nowej Wsi,
- Gminne Przedszkole w Michałowicach.

Jak wynika z *Raportu o Stanie Gminy Michałowice z 2018 roku*, wyniki egzaminów gimnazjalnych oraz maturalnych uczniów ze szkół na terenie Gminy są na bardzo wysokim poziomie co świadczy o skuteczności kształcenia. Oświata stanowi jedną z najsilniejszych stron Gminy.

POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Pomoc społeczna

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Michałowice jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jako jednostka organizacyjna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Do zadań GOPS należy w szczególności:

1. realizacja zadań własnych gminy:

- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń z zakresu pomocy społecznej m.in. zasiłków stałych, celowych, okresowych i innych,
- świadczenie usług opiekuńczych w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania,
- udzielanie pomocy w formie posiłków, schronienia i niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym w tym bezdomnym,
- dożywianie dzieci i osób dorosłych,
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca,
- praca socjalna,
- wspieranie rodziny i współfinansowanie pieczy zastępczej,
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- diagnoza potrzeb oraz sprawozdawczość,

2. realizacja zadań zleconych z zakresu administracji rządowej:

- przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych,
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń alimentacyjnych i prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej,

- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki oraz wiele innych zadań określonych w ustawie o pomocy społecznej.

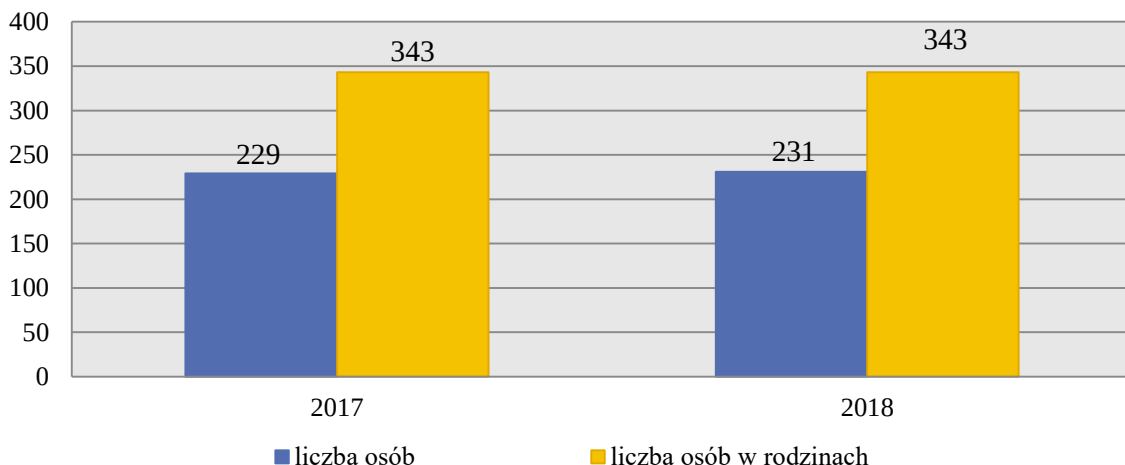
Do komórek organizacyjnych Ośrodka należą między innymi Placówka Wsparcia Dziennego „Świetliki” oraz Dzienny Dom Senior+.

Placówka Wsparcia Dziennego „Świetliki” realizuje zadania z zakresu opieki i wychowania dzieci w formie podwórkowej oraz opiekuńczej. Zapewnia w szczególności: posiłek, opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań, działania animacyjne oraz socjoterapeutyczne¹³.

Dzienny Dom Senior+ realizuje zadania z zakresu usług na rzecz wsparcia osób powyżej 60 roku życia, którzy ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Do zadań Domu należy w szczególności świadczenie usług socjalnych, opiekuńczych, edukacyjnych, kulturalno-oświatowych, aktywności ruchowej i kinezyterapii, rekreacyjno-turystycznych, aktywizujących społecznie oraz w zakresie terapii zajęciowej¹⁴.

Możemy zauważyć, iż liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie w roku 2017 i 2018 była podobna. W 2017 roku ze świadczeń skorzystało 229 osób, natomiast w 2018 roku 231 osób.

Wykres 10. Liczba osób oraz liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia w 2017 i 2018 roku

Źródło: Sprawozdania półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych w naturze i usługach, MRPiPS

¹³ Zarządzenie Nr 1/2019 Dyrektora Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice z dnia 11 stycznia 2019 roku w sprawie wprowadzenia do stosowania Regulaminu Organizacyjnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice.

¹⁴ Tamże.

W 2018 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej była długotrwała lub ciężka choroba - z tego powodu pomoc otrzymały 104 rodziny. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia znajduje się ubóstwo (94 rodziny), natomiast na trzecim – niepełnosprawność (68 rodzin).

Tabela 5. Powody udzielania pomocy i wsparcia (liczba rodzin) w 2017 i 2018 roku

L.P.	powód udzielenia świadczeń	2017	2018
1	długotrwała lub ciężka choroba	95	104
2	ubóstwo	92	94
3	niepełnosprawność	70	68
4	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	25	29
5	alkoholizm	12	9
6	bezdomność	5	9
7	potrzeba ochrony macierzyństwa	11	8
8	bezrobocie	36	3
9	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	3
10	przemoc w rodzinie	2	2
11	zdarzenia losowe	2	2
12	narkomania	0	0

Źródło: Sprawozdania półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych w naturze i usługach, MRPiPS

W 2018 roku w zakresie obowiązującej *Strategii Rozwiązywania problemów społecznych Gminy Michałowice na lata 2014-2020* zrealizowano między innymi następujące działania:

- uczestnictwo w ogólnopolskiej Karcie Seniora – dołączenie do programu, który ma na celu aktywizację i edukację osób starszych z zakresu ekonomii, bezpieczeństwa, a także korzystania z nowych mediów;
- wydanie lokalnej edycji Karty z herbem Gminy Michałowice, dzięki której seniorzy mogą korzystać ze zniżek w różnych miejscach;
- wzięcie udziału w ogólnopolskiej akcji „Uszyj Jasia”, w ramach której wspólnie z mieszkańcami uszyto 176 kolorowych Jasiów, przekazanych następnie dzieciom ze Szpitala Dziecięcego im. Dzieci Warszawy w Dziekanowie Leśnym;
- przeprowadzenie diagnozy potrzeb seniorów, czyli inicjatywy zmierzającej do budowania lokalnej polityki senioralnej, obejmującej warsztaty z przedstawicielami instytucji i organizacji pozarządowych Gminy zajmujących się tematyką senioralną;

- zorganizowanie przedsięwzięcia „Podziel się z sąsiadem”, czyli zbiórce żywności, dzięki której zebrano 700 kg artykułów spożywczych dla osób potrzebujących;
- przeprowadzenie kolejnej edycji „Mikołajkowej niespodzianki” – wydarzenia skierowanego do najmłodszych mieszkańców Gminy, podczas którego dzieci mają możliwość skorzystania z wielu atrakcji, między innymi takich jak warsztaty z animatorami¹⁵.

Inne zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Do istotnych zasobów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Michałowice oprócz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej należą również:

- Urząd Gminy Michałowice,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- gminne placówki oświatowe,
- placówki ochrony zdrowia,
- Komisariat Policji,
- Punkt Poradnictwa Specjalistycznego oraz Klub Integracji i Aktywizacji w Opacz-Kolonii.

PROBLEM PRZEMOCY – ANALIZA DANYCH INSTYTUCJONALNYCH

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych

¹⁵ Raport o stanie Gminy Michałowice w 2018 roku.

przemocą”. Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych.

Działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochronę ofiar tej przemocy zawarte zostały w *Gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020* przyjętym uchwałą Nr XXVII/346/2017 Rady Gminy Michałowice z dnia 3 października 2017 roku.

Głównym celem programu jest „*przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie w Gminie Michałowice oraz ochrona osób doznających przemocy w rodzinie.*” Do celów szczegółowych należy natomiast:

- zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy kierowanej do osób zagrożonych przemocą oraz stosujących przemoc,
- rozwijanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy,
- rozwijanie kompetencji osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie¹⁶.

Na podstawie podpisanych przez Wójta Gminy Michałowice porozumień, poszczególni realizatorzy zgodnie z zapisami programu złożyli sprawozdania Przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego, z których wynika, iż w związku z realizacją celów programu podejmowane były zakładane działania.

W przypadku doświadczenia problemu przemocy mieszkańcy gminy Michałowice o pomoc mogą zgłosić się między innymi do Punktu Poradnictwa Specjalistycznego oraz Klubu Integracji i Aktywizacji w Opaczy-Kolonii. W Punkcie tym pomocy w zakresie poradnictwa psychologicznego oraz w przypadku problemu przemocy w rodzinie udzielają:

- specjalista ds. przemocy i uzależnień/mediator rodzinny,
- psycholog/pedagog/psychoterapeuta,
- psycholog-psychotraumatolog,
- doradca zawodowy¹⁷.

Poradnictwo prawne świadczone jest przez powiat pruszkowski.

¹⁶ *Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020* (uchwała Nr XXVII/346/2017 Rady Gminy Michałowice z dnia 3 października 2017 roku).

¹⁷ <https://www.michalowice.pl/dzieje-sie/aktualnosci/komunikaty/rok-2019/harmonogram-punktu-poradnictwa-specjalistycznego,p82479350>

Podjęmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta - A” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Zespół Interdyscyplinarny to grupa specjalistów podejmująca się współpracy celem udzielenia pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem przemocy. Celem głównym działalności Zespołu Interdyscyplinarnego jest efektywna współpraca instytucji i organizacji na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie.

W okresie funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego w 2018 roku wpłynęło łącznie 10 „Niebieskich Kart”, w tym 2 Karty założone zostały przez GOPS, 7 przez Policję, natomiast 1 przez Oświatę. Sytuacja prezentowała się jednakowo w 2017 roku. W porównaniu do 2016 roku, dostrzegalny jest spadek wszczętych procedur „Niebieskie Karty”. W 2016 roku zakończono 18 procedur „Niebieskie Karty”, w 2017 roku 12 procedur „Niebieskie Karty”, natomiast w 2018 roku 4 procedury.

Tabela 6. Liczba założonych „Niebieskich Kart” przez poszczególne podmioty w latach 2016-2018

	2016	2017	2018
GOPS	3	2	2
Policja	12	7	7
Oświata	0	1	1
Służba zdrowia	0	0	0
GKRPA	0	0	0
Razem	15	10	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz zawartych w Gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020

W 2017 roku ZI oraz grupy robocze pracowały łącznie z 25 rodzinami, a pomoc w tym okresie czasu uzyskały 62 osoby. W 2018 roku pomoc otrzymało natomiast 59 osób, a ZI oraz grupy robocze pracowały z 22 rodzinami, tj. z 3 rodzinami mniej niż w 2017 roku. Na przestrzeni lat 2016-2018 zmniejszyła się liczba rodzin, z którymi pracował ZI oraz grupy robocze. Zmniejszeniu uległa także liczba rodzin, które otrzymały pomoc.

Rysunek 7. Liczba rodzin, z którymi pracował Zespół Interdyscyplinarny oraz grupy robocze, a także liczba osób, które uzyskały pomoc w latach 2016-2018

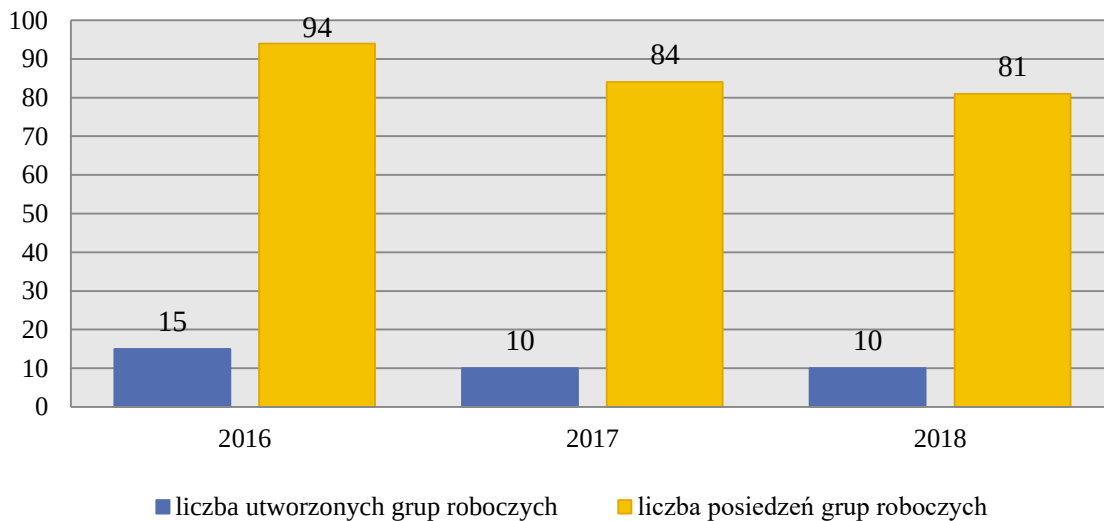
Źródło: informacje przekazane przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego

Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. Do zadań grup roboczych należy, w szczególności: opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

W 2018 roku utworzonych zostało 10 grup roboczych, które odbyły łącznie 81 posiedzeń. Jak wynika z danych zaprezentowanych na poniższym wykresie, na przestrzeni lat 2016-2018 liczba utworzonych grup roboczych uległa zmniejszeniu. W 2016 roku powołano 15 grup roboczych, a w 2018 roku już tylko 10. W porównaniu do roku 2016 zmniejszyła się również liczba posiedzeń grup roboczych – z 94 w 2016 roku, do 81 w 2018 roku. W 2016 roku grupa w sprawie jednej rodziny spotykała się średnio 6 razy, natomiast w 2017 i 2018 roku – 8 razy.

Wykres 11. Liczba utworzonych grup roboczych oraz liczba odbytych posiedzeń grup roboczych w latach 2016-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz zawartych w Gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020

Na przestrzeni lat 2016-2018 nie odnotowano przypadku odebrania dziecka z rodziny na podstawie art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie.

Z danych przekazanych przez Komisariat Policji w Michałowicach wynika, że od 1 stycznia do 18 września 2019 roku, przeprowadzono 3 interwencje związane z przemocą, 117 interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu, 11 interwencji związanych z zażywaniem narkotyków, odnotowano 42 pijanych kierowców oraz zabrano 10 praw jazdy.

Na terenie gminy Michałowice przeprowadzono wiele działań mających na celu zapobieganie, a także przeciwdziałanie problemowi przemocy wśród mieszkańców Gminy.

W 2016 roku Ośrodek złożył wniosek konkursowy „**MICHAŁOWICE BEZ PRZEMOCY**”. Wniosek o dofinansowanie projektu realizowanego w ramach Programu Ośłonowego „*Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie*” edycja 2016 - wniosek otrzymał dofinansowanie. Projekt był skierowany do osób doznających i zagrożonych występowaniem przemocy. W ramach Projektu podjęto następujące działania:

- poszerzono ofertę dla dzieci i młodzieży zagrożonej i dotkniętej przemocą,
- zrealizowano 50 godzin indywidualnych konsultacji z psychologiem,

- zwiększono ofertę pomocową skierowaną do osób dotkniętych przemocą dzięki stworzeniu grupy wsparcia, w ramach której odbyło się 20 spotkań z psychologiem w wymiarze 40 godzin,
- podniesiono świadomość społeczną poprzez 4 spotkania edukacyjne/pogadanki dla osób starszych skupionych wokół kół emerytów i rencistów działających na terenie gminy, co umożliwiło podniesienie świadomości seniorów na temat zjawiska przemocy,
- podniesiono świadomość społeczną poprzez opracowanie i wydrukowanie 2000 sztuk broszur informacyjno-edukacyjnych z zakresu skutków płynących ze stosowania przemocy, możliwych form pomocy i instytucji do jakich można się zwrócić o pomoc,
- zapewniono poczęstunek dla osób korzystających ze spotkań w ramach grupy wsparcia, dla osób starszych doświadczających i zagrożonych występowaniem przemocy w rodzinie w trakcie odbywających się pogadanek.

W sumie z powyższych form wsparcia skorzystało 95 osób. Projekt był współfinansowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Całkowity koszt projektu wyniósł 15 800 zł z czego wartość wkładu własnego to kwota 4800 zł, natomiast wnioskowana kwota dofinansowania 11 000 zł.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zgodnie z programem przeciwdziałania przemocy w rodzinie, gromadzi informacje na temat potrzeb szkoleniowych oraz finansuje udział w szkoleniach i konferencjach dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz pracowników instytucji wchodzących w skład Zespołu, jak również innych służb, instytucji i organizacji bezpośrednio stykających się z przemocą. Ponadto w Opaczy prowadzone są spotkania indywidualne z psychologiem skierowane do dzieci i młodzieży w szczególności z rodzin dotkniętych przemocą.

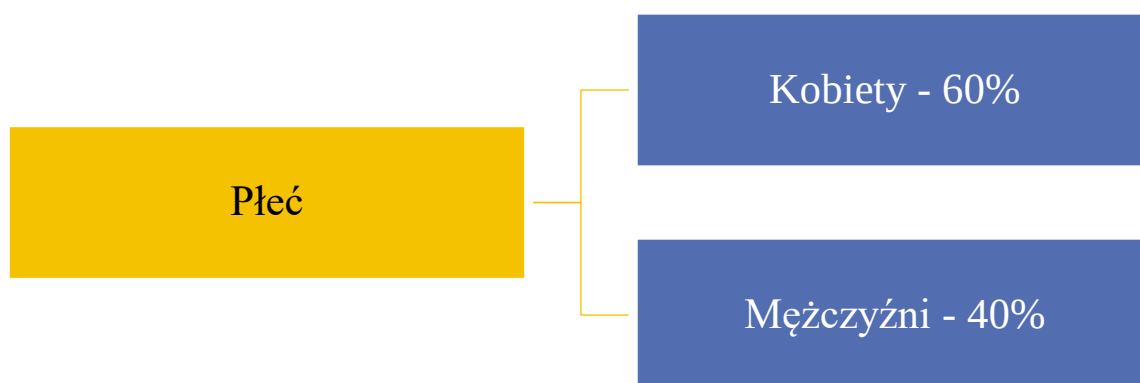
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiona została skala problemu przemocy występująca wśród dorosłych mieszkańców gminy Michałowice. Zaprezentowana została ponadto opinia respondentów na temat przemocy oraz działań profilaktycznych podejmowanych w Gminie.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

W badaniu diagnozującym problem przemocy na terenie gminy Michałowice, wzięło udział 151 dorosłych mieszkańców. Nieco ponad połowę wszystkich respondentów stanowią kobiety (60%), natomiast 40% badanej społeczności to mężczyźni.

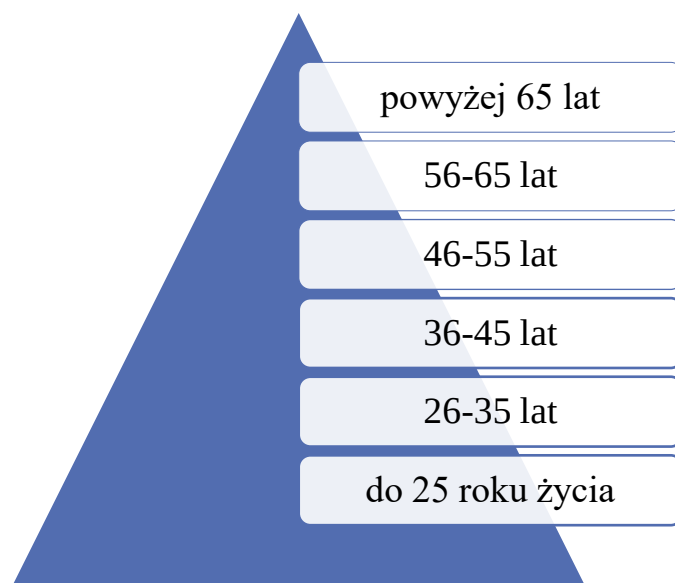
Rysunek 8. Płeć:

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród dorosłych mieszkańców Gminy wzięły udział zarówno osoby mające mniej niż 25 lat, 26-35 lat, 36-45 lat, 46-55 lat, 56-65 lat oraz mające więcej niż 65 lat.

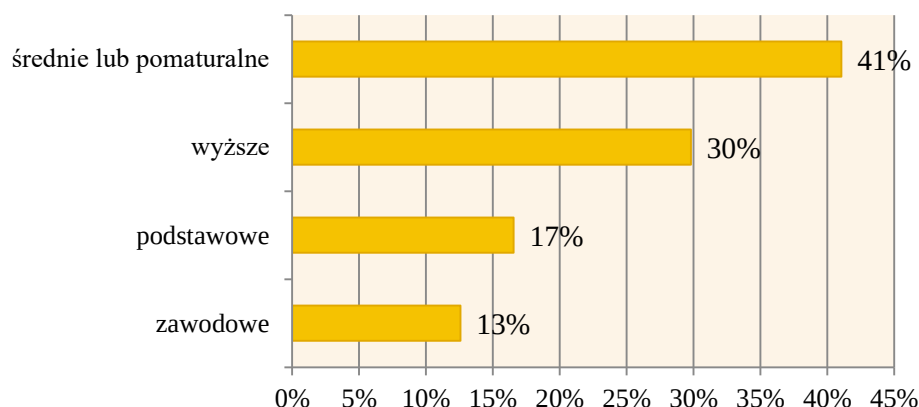

Rysunek 9. Wiek

Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem średnim lub pomaturalnym (41%) oraz wyższym (30%). 17% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem podstawowym, natomiast 13% z wykształceniem zawodowym.

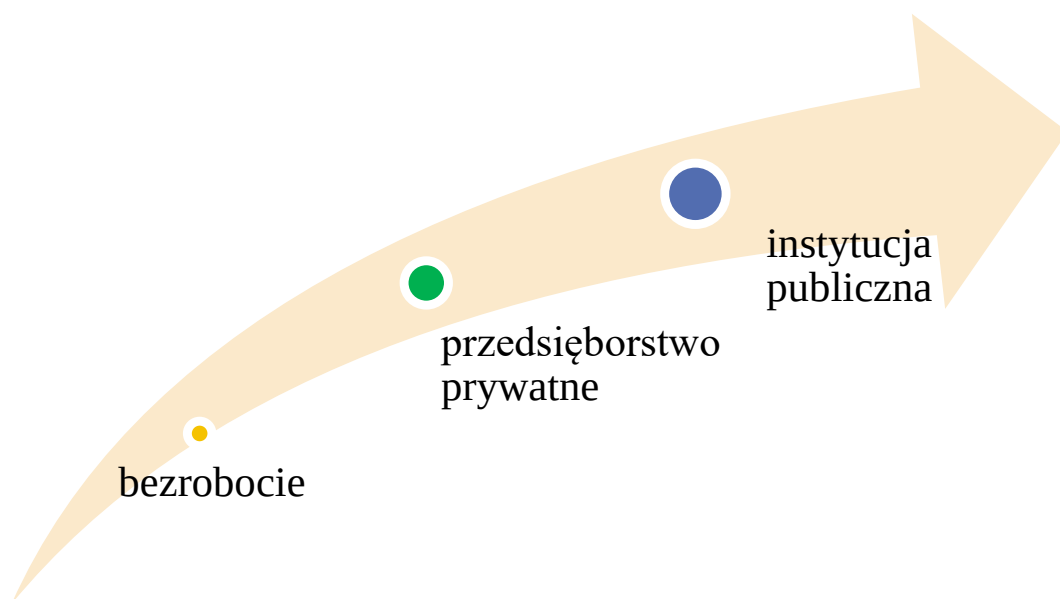
Wykres 12. Wykształcenie

W badaniu diagnozującym problemy społeczne występujące na terenie gminy Michałowice wzięły udział zarówno osoby bezrobotne, pracujące w przedsiębiorstwie prywatnym, instytucji publicznej, prowadzące własną działalność gospodarczą, emeryci/renciści, a także osoby zatrudnione w rolnictwie, jednak największy udział w badaniu miały osoby pracujące w instytucji publicznej, przedsiębiorstwie prywatnym oraz osoby bezrobotne.

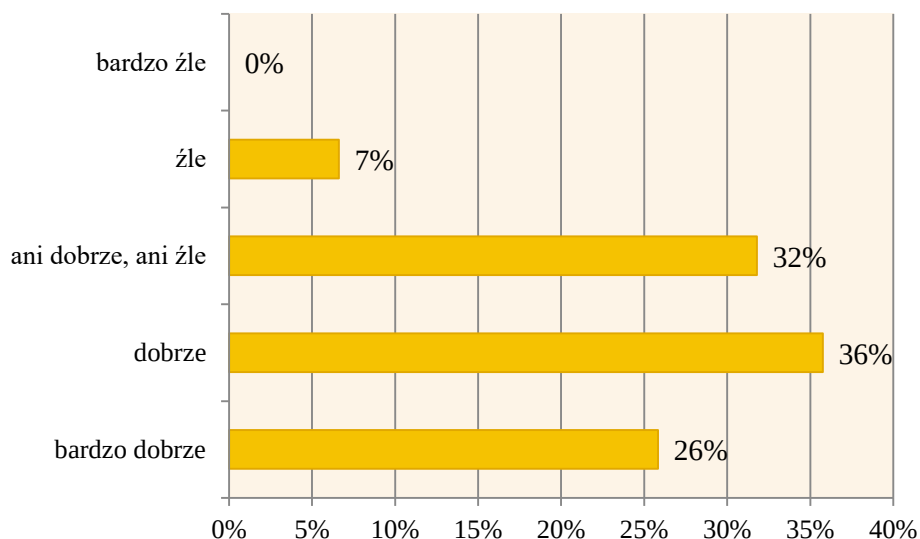

Rysunek 10. Najliczniejsze miejsca zatrudnienia respondentów:

Analiza sytuacji materialnej badanej grupy pokazuje, że większość mieszkańców jest z niej zadowolonych - 36% ocenia ją dobrze, a 26% bardzo dobrze. 32% określiło swoją sytuację materialną jako ani dobrą, ani złą, 7% jako złą i żaden z ankietowanych nie stwierdził, że jest ona bardzo zła.

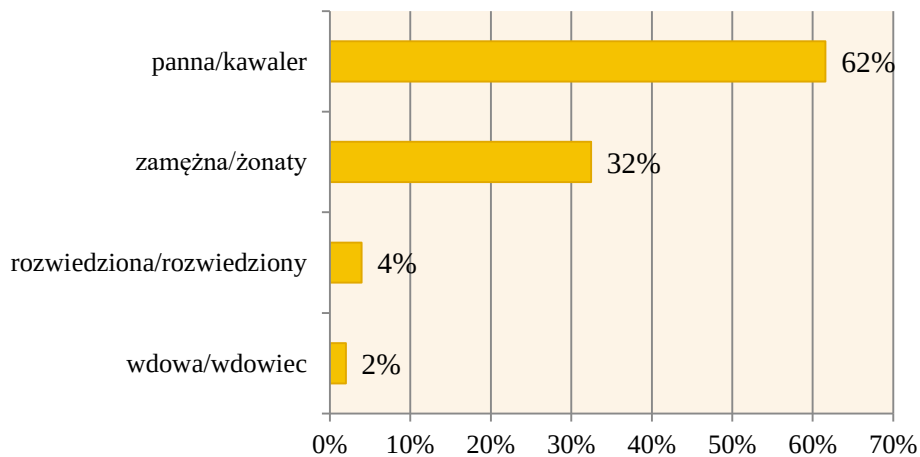
Wykres 13. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

Stan cywilny osób biorących udział w badaniu przedstawia się następująco: większość dorosłych mieszkańców jest stanu wolnego (62%), 32% badanych to osoby zamężne/żonate, 4% stanowią osoby rozwiedzione, natomiast 2% - wdowy/wdowcy.

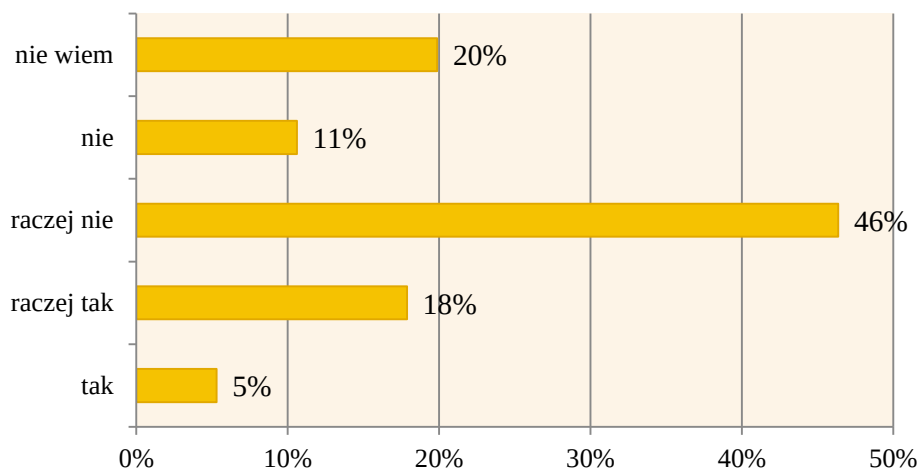
Wykres 14. Stan cywilny:

PROBLEM PRZEMOCY

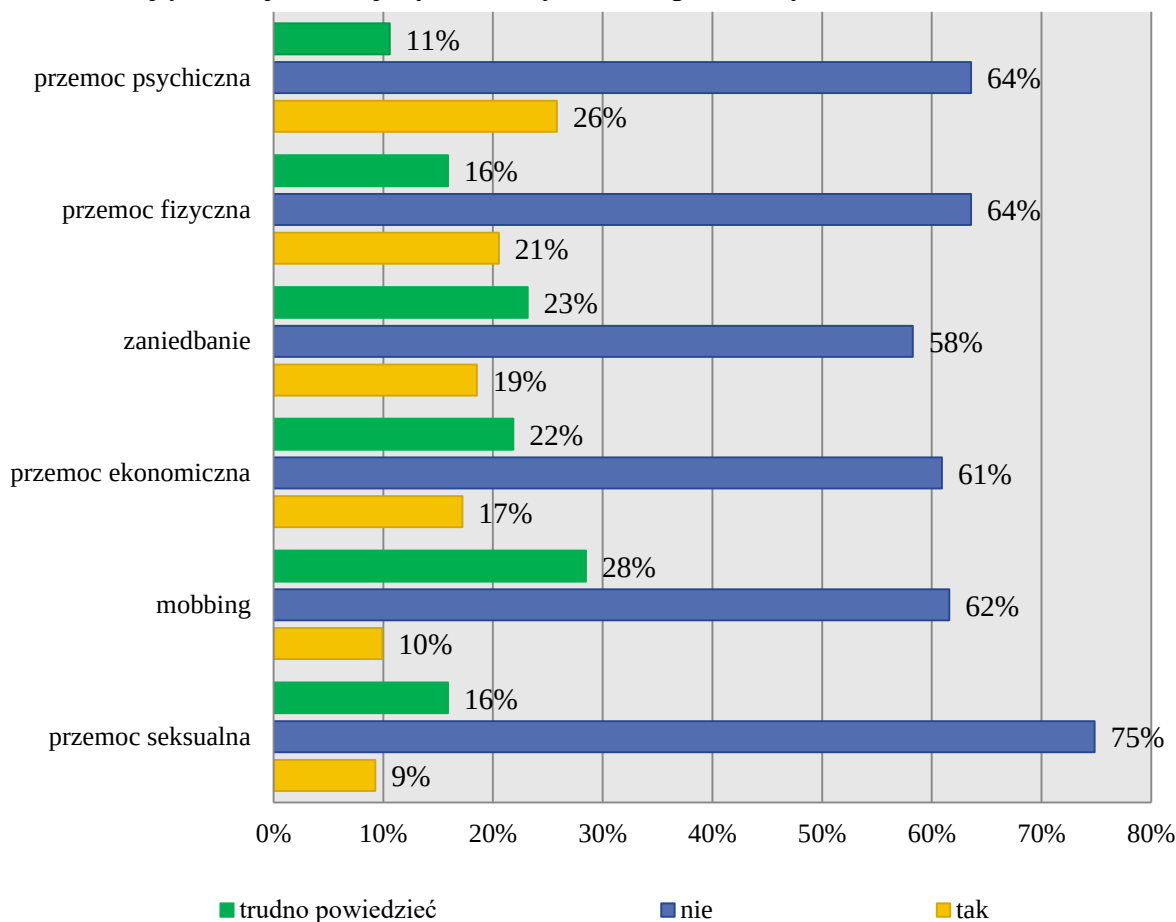
Dalsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy występującego wśród dorosłych mieszkańców gminy Michałowice oraz przedstawia ich opinię na temat tego zjawiska. W pierwszym pytaniu respondentów spytano o to, czy postrzegają przemoc w rodzinie jako istotny problem występujący na terenie ich Gminy. Na dostrzeganie tego problemu wskazało 23% badanych – w tym 5% zaznaczyło odpowiedź „tak”, natomiast 18% „raczej tak”. Przeciwnego zdania jest natomiast 57% ankietowanych, przy czym 11% stwierdziło, że nie postrzega przemocy jako istotnego problemu występującego na terenie Gminy, z kolei według 46% raczej nie jest to istotny problem. Co piąty mieszkaniec przyznał, że nie ma na ten temat wiedzy (20%).

Wykres 15. Czy postrzega Pan/i przemoc w rodzinie jako istotny problem występujący na terenie gminy Michałowice?

Kolejne pytanie zadane respondentom miało na celu określenie odsetka mieszkańców deklarujących znajomość na terenie gminy Michałowice osób, doświadczających poszczególnych rodzajów przemocy. Na znajomość kogoś zmagającego się z problemem przemocy psychicznej wskazało 26%, przemocy fizycznej – 21%, zaniedbania – 19%, przemocy ekonomicznej - 17%, mobbingu – 10%, natomiast przemocy seksualnej – 9%.

Wykres 16. Czy zna Pan/i osoby mieszkające na terenie gminy Michałowice, które doświadczają, którejś z niżej wymienionych form przemocy?

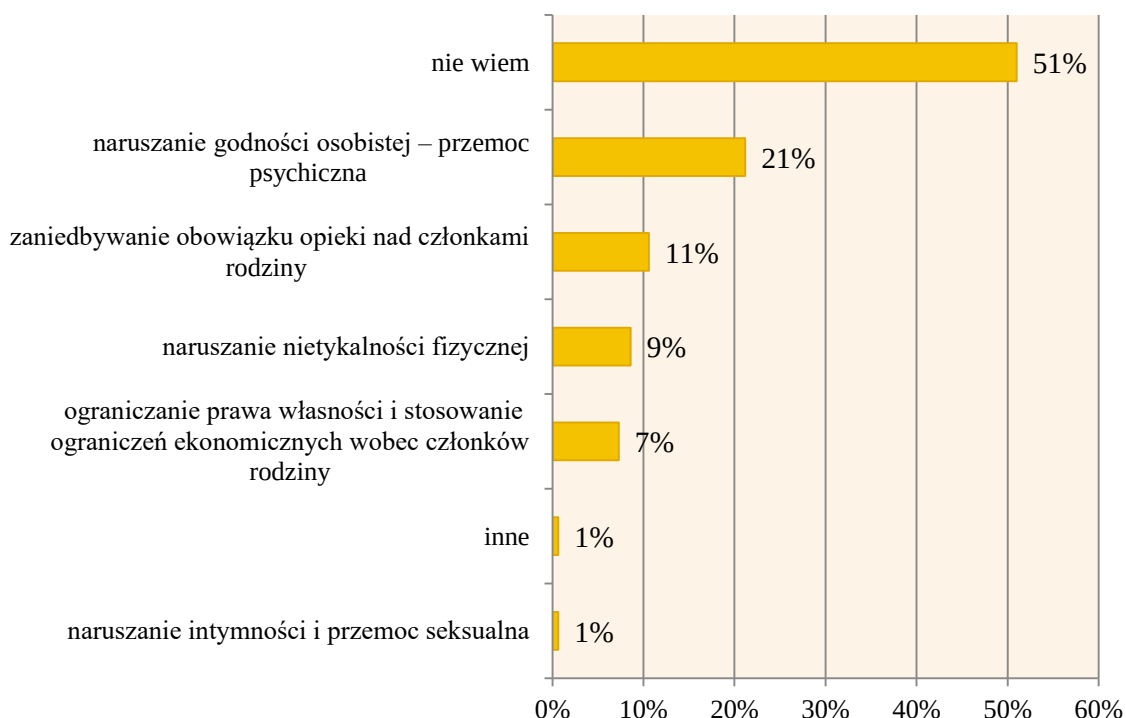

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na pytanie o formy przemocy najczęściej występujące w rodzinach zamieszkałych na terenie gminy Michałowice, najwięcej odpowiedzi padło na naruszanie godności osobistej – przemoc psychiczną (21%). Na drugim miejscu pod względem ilości wskazań znalazło się zaniedbywanie obowiązku opieki nad członkami rodziny (11%), natomiast na trzecim – naruszanie nietykalności fizycznej (9%). Najrzadziej deklarowanymi odpowiedziami okazały się: ograniczanie prawa własności i stosowanie ograniczeń ekonomicznych (7%) oraz naruszanie intymności i przemoc seksualna (1%). Połowa ankietowanych stwierdziła, że nie ma na ten temat wiedzy (51%).

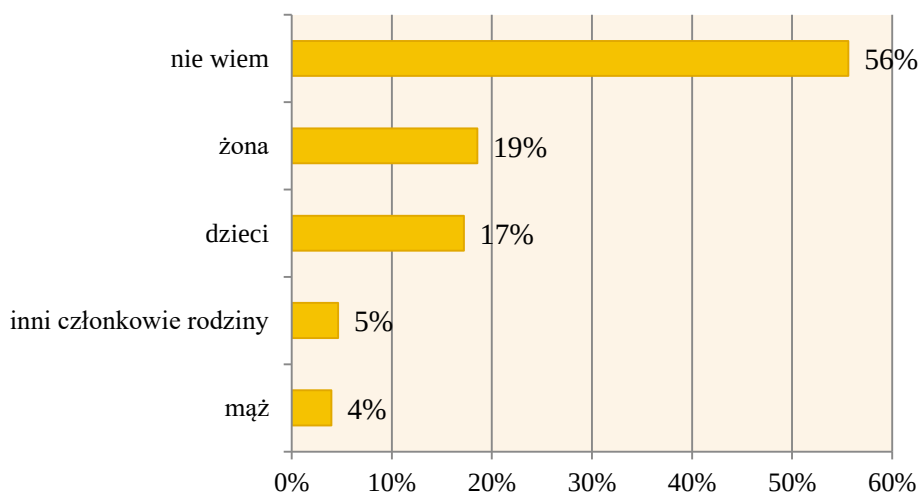
Wykres 17. Jakie formy przemocy wg Pani/Pana wiedzy występują najczęściej w rodzinach zamieszkałych w Pana/i gminie?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

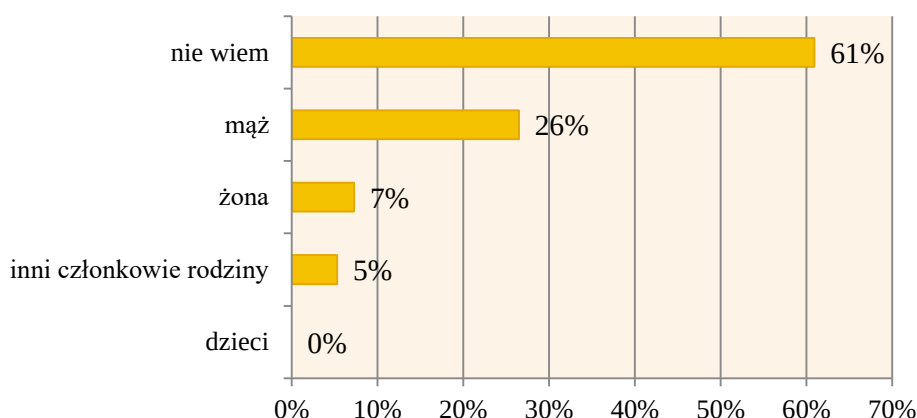
Opinia dorosłych mieszkańców na temat osób najczęściej doznających przemocy w rodzinie na terenie Gminy jest następująca: 19% stwierdziło, że przemocy najczęściej doznaje żona, niewiele mniejsza część badanych, bo 17% wskazało na dzieci, według 5% najczęściej przemocy doznają inni członkowie rodziny, natomiast w opinii 4% - mąż. Ponad połowa respondentów stwierdziła, że nie ma na ten temat wiedzy (56%).

Wykres 18. Kto to wg Pani/Pana wiedzy najczęściej jest osobą doznającą przemocy w rodzinie w gminie?

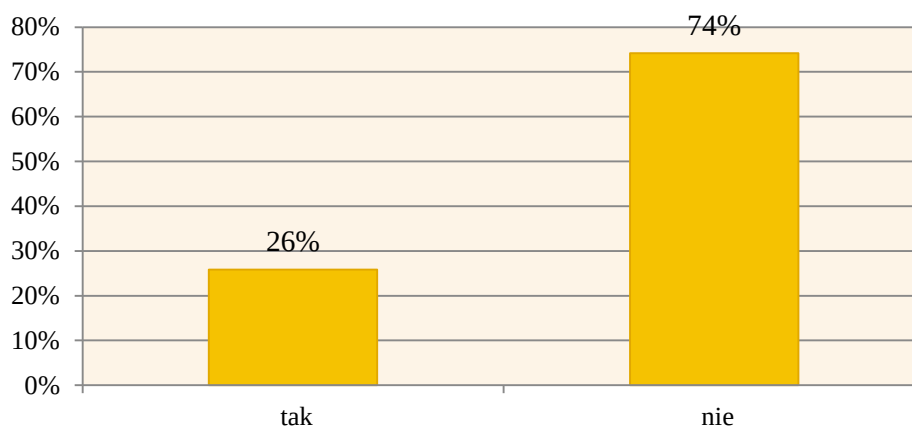
Osobą najczęściej stosującą przemoc w rodzinie, według większości ankietowanych jest mąż – wskazało na niego 26% badanych. 7% stwierdziło, że to żona najczęściej stosuje przemoc, natomiast 5% wskazało na innych członków rodziny. Podobnie jak w poprzednim pytaniu tak i teraz, ponad połowa ankietowanych nie wyraziła swojej opinii w tym zakresie (61%).

Wykres 19. Kto wg Pani/Pana wiedzy jest najczęściej osobą stosującą przemoc w rodzinie w gminie?

W dalszej kolejności respondenci zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie, czy doznali kiedykolwiek w życiu przemocy. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 26% ankietowanych.

Wykres 20. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy doświadczyli przemocy.

39 osób

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy zostali poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że:

- kiedykolwiek w życiu przemocy psychicznej doświadczyło 30 osób (77%), fizycznej 21 osób (54%), przemocy seksualnej 5 osób (13%), przemocy ekonomicznej 10 osób (26%), zaniedbania 7 osób (18%), a mobbingu 12 osób (31%);
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy przemocy psychicznej i fizycznej doświadczyło 5 osób (13%), przemocy seksualnej i zaniedbania 2 osoby (5%), przemocy ekonomicznej 1 osoba (3%), a mobbingu 3 osoby (8%).

Z zebranych danych wynika, iż mieszkańcy gminy Michałowice najczęściej doświadczali przemocy psychicznej (77%). Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się przemoc fizyczna (54%), a na trzecim – mobbing (31%).

Tabela 7. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a?

	nigdy		kiedykolwiek w życiu		w ciągu ostatnich 12 miesięcy	
	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.
przemoc psychiczna	23%	9	64%	25	13%	5
przemoc fizyczna	46%	18	41%	16	13%	5
przemoc seksualna	87%	34	8%	3	5%	2
przemoc ekonomiczna	74%	29	23%	9	3%	1
zaniedbanie	82%	32	13%	5	5%	2
mobbing	69%	27	23%	9	8%	3
nie wiem	92%	35	8%	3	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Spytaliśmy respondentów również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najwięcej osób doznało przemocy ze strony nieznanego osoby (17 osób, tj. 44%). W dalszej kolejności badani wskazywali na: partnera/partnerkę, pracodawcę (10 osób, tj. 26%), tatę (9 osób, tj. 23%), kolegę/koleżankę z pracy (6 osób, tj. 15%), mamę i siostrę (4 osoby, tj. 10%), inne osoby (3 osoby, tj. 8%) oraz brata (2 osoby, tj. 5%).

Tabela 8. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nieznajomy/a	44%	17
partner/partnerka	26%	10
pracodawca	26%	10
tata	23%	9
kolega/koleżanka z pracy	15%	6
mama	10%	4
siostra	10%	4
inne osoby	8%	3
brat	5%	2
dziadkowie	0%	0
dziecko/dzieci	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na pytanie o miejsce doświadczenia przemocy, najczęściej odpowiedzi padło na dom (20 osób, tj. 51%). 19 mieszkańców (49%) wskazało również na pracę, 15 respondentów na miejsce publiczne (38%), a 1 badany na uczelnię (3%).

Tabela 9. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
w domu	51%	20
w pracy	49%	19
w miejscu publicznym	38%	15
na uczelni	3%	1
inne	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

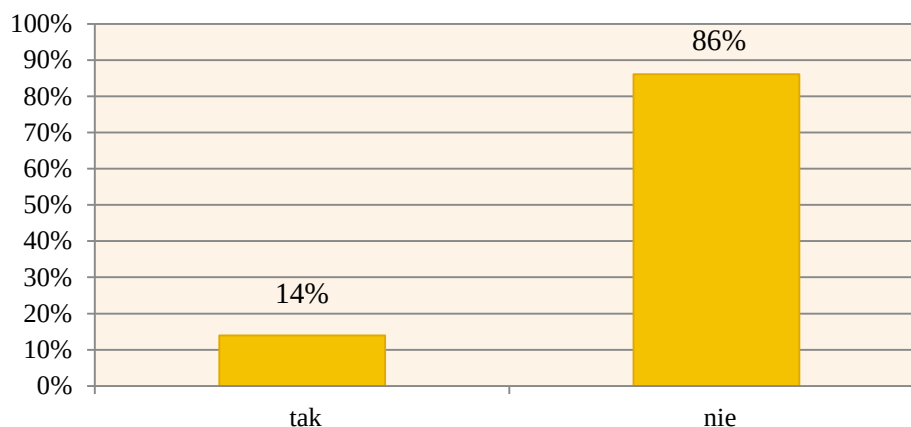
Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

151 osób

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przyznało się nieco mniej badanych, niż w przypadku doznawania przemocy – 14% udzieliło na pytanie o stosowanie przemocy, twierdzącej odpowiedzi.

Wykres 21. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

21 osób

W dalszej kolejności pytaliśmy badanych mieszkańców o to, jakiego rodzaju zastosowali przemoc. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- kiedykolwiek w życiu przemoc psychiczną zastosowało 15 respondentów (72%), fizyczną 10 osób (48%), seksualną i ekonomiczną 2 osoby (10%), zaniedbanie 5 osób (24%), a mobbing 1 osoba (5%);
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy 2 respondentów zastosowało przemoc psychiczną i ekonomiczną (10%), natomiast 1 osoba przemoc fizyczną (5%).

Tabela 10. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a?

	nigdy		kiedykolwiek w życiu		w ciągu ostatnich 12 miesięcy	
	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.
przemoc psychiczna	29%	6	62%	13	10%	2
przemoc fizyczna	52%	11	43%	9	5%	1
przemoc seksualna	90%	19	10%	2	0%	0
przemoc ekonomiczna	90%	19	0%	0	10%	2
zaniedbanie	76%	16	24%	5	0%	0
mobbing	95%	20	5%	1	0%	0
nie wiem	100%	21	0%	0	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

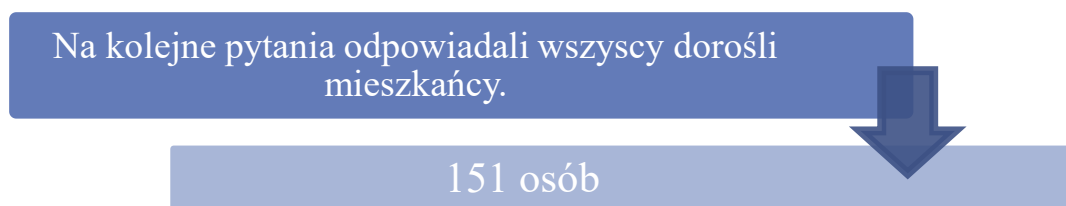

Interesowało nas również w stosunku do kogo respondenci stosowali przemoc. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią okazały się nieznajome osoby (8 osób, tj. 38%). W dalszej kolejności pod względem częstotliwości wskazań dorośli mieszkańcy deklarowali stosowanie przemocy wobec dziecka/dzieci (6 osób, tj. 29%) rodzeństwa, partnera/partnerki (5 osób, tj. 24%), kolegi/koleżanki z pracy (4 osoby, tj. 19%), rodziców (3 osoby, tj. 14%) oraz innych osób (2 osoby, tj. 10%).

Tabela 11. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?

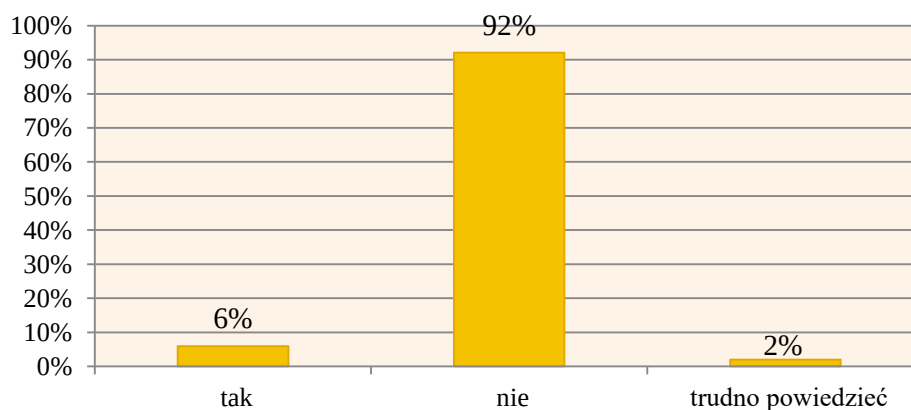
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nieznajomy/a	38%	8
dziecko/dzieci	29%	6
rodzeństwo	24%	5
partner/partnerka	24%	5
kolega/koleżanka z pracy	19%	4
rodzice	14%	3
inne osoby	10%	2
dziadkowie	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

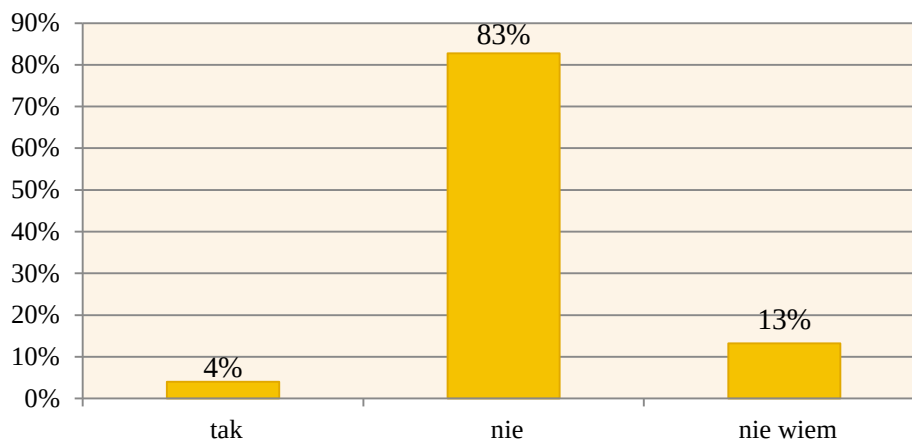
Odpowiedzi respondentów na następne pytanie pokazują aktualną skalę przemocy występującej wśród rodzin na terenie gminy Michałowice. Zebrany materiał badawczy wykazał, że przemoc domowa dotyczy 6% dorosłych mieszkańców biorących udział w badaniu. 2% ankietowanych natomiast, miało trudność w jednoznacznym określeniu, czy w ich domu występuje ten problem.

Wykres 22. Czy Pana/i domu występuje problem przemocy?

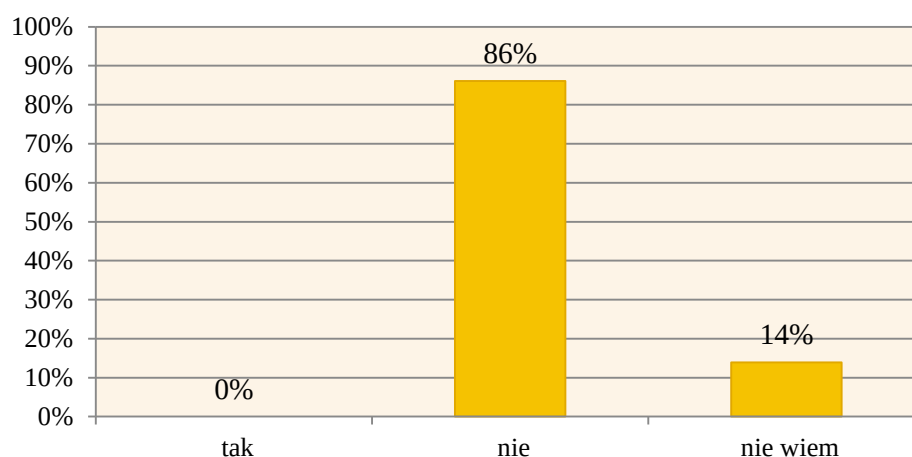
Mieszkańcy zostali zapytani również o to, czy ich zdaniem kary fizyczne stosowane wobec dzieci, są dobrą metodą wychowawczą. Zdaniem 83% ankietowanych nie jest to dobra metoda, 4% mieszkańców uważa stosowanie przemocy jako dobry środek wychowawczy, natomiast 13% nie umiało odpowiedzieć na to pytanie, co może wynikać z niewiedzy na temat konsekwencji bycia ofiarą przemocy w okresie dzieciństwa.

Wykres 23. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

Następne pytanie zadane respondentom miało na celu zbadanie ich opinii względem stosowania przemocy. Analizując odpowiedzi badanych możemy zauważyć, że przeważająca część mieszkańców uważa, iż przemocy w żadnym przypadku nie można usprawiedliwiać (86%). Brak wiedzy w tym zakresie zadeklarowało 14%.

Wykres 24. Czy Pana/i zdaniem istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy?

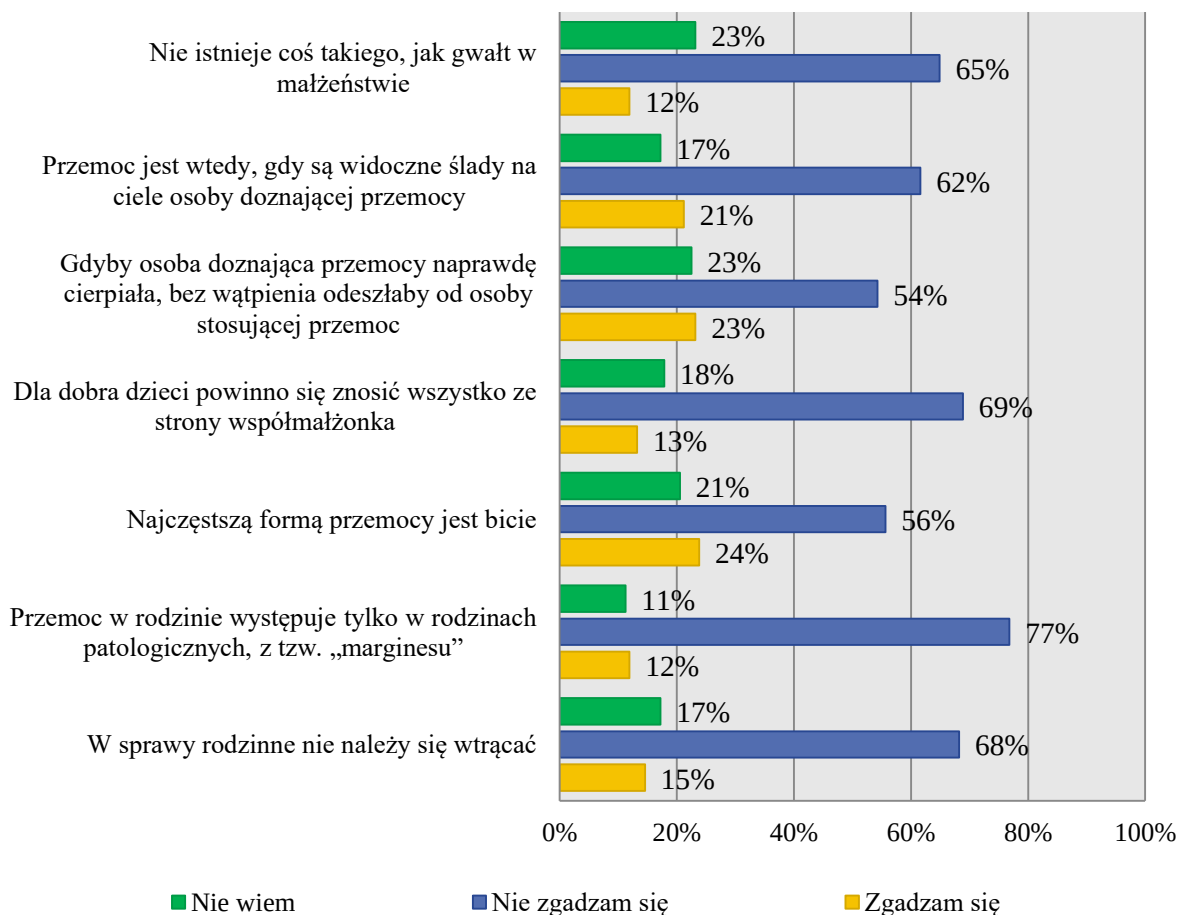

Dorośli mieszkańcy gminy Michałowice mieli ocenić również, czy zgadzają się z pewnymi stwierdzeniami dotyczącymi przemocy, będącymi jednocześnie mitami dającymi fałszywy jej obraz. Poniżej przedstawione zostały odpowiedzi respondentów:

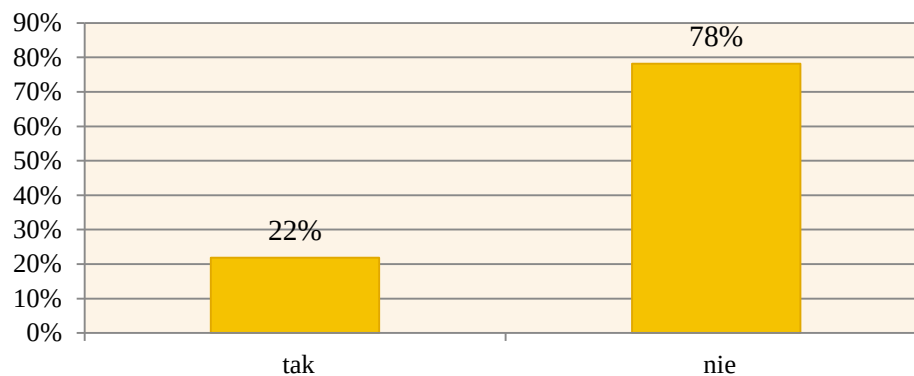
- nie istnieje coś takiego jak gwałt w małżeństwie zdaniem 12%, a 23% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie;
- przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osoby jej doznającej według 21%, a 17% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy;
- gdyby osoba doznająca przemocy naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy w opinii 23%, z kolei odpowiedź „nie wiem” zaznaczyło 23% ankietowanych;
- z odpowiedzi 18% wynika, że dla dobra dzieci powinno się znosić wszystko ze strony współmałżonka, z kolei 18% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy;
- najczęstszą formą przemocy jest bicie zdaniem 24%, a 21% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie;
- według 12% przemoc w rodzinie występuje tylko w rodzinach patologicznych z tzw. „marginesu”, z kolei 11% zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”;
- w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać w opinii 15%, natomiast 17% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy.

Wykres 25. Proszę ocenić, czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.

Kolejne pytania zadawane respondentom dotyczyły problemu cyberprzemocy. W pierwszej kolejności poprosiliśmy badanych o udzielenie odpowiedzi na pytanie „czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć cyberprzemocy?”. Zebrany materiał badawczy wykazał, że tego typu problem dotknął 22% badanych.

Wykres 26. Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć cyberprzemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy doświadczyli cyberprzemocy.

33 osoby

Badani mieli również określić, jaką formę cyberprzemocy doznali. Najczęściej deklarowaną odpowiedzią okazało się wyzywanie (12 osób, tj. 36%), na drugim miejscu pod względem ilości wskazań znalazło się podszywanie (10 osób, tj. 30%), a na trzecim ośmieszanie/poniżanie (9 osób, tj. 27%). Najmniej odpowiedzi padło na szantażowanie, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (5 osób, tj. 15%) oraz grożenie/straszenie (3 osoby, tj. 9%).

Tabela 12. Jakiej formy cyberprzemocy Pan/i doznał/a?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wyzywanie	36%	12
podszywanie się	30%	10
ośmieszanie/poniżanie	27%	9
szantażowanie	15%	5
rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików	15%	5
grożenie/straszenie	9%	3
inne	9%	3

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

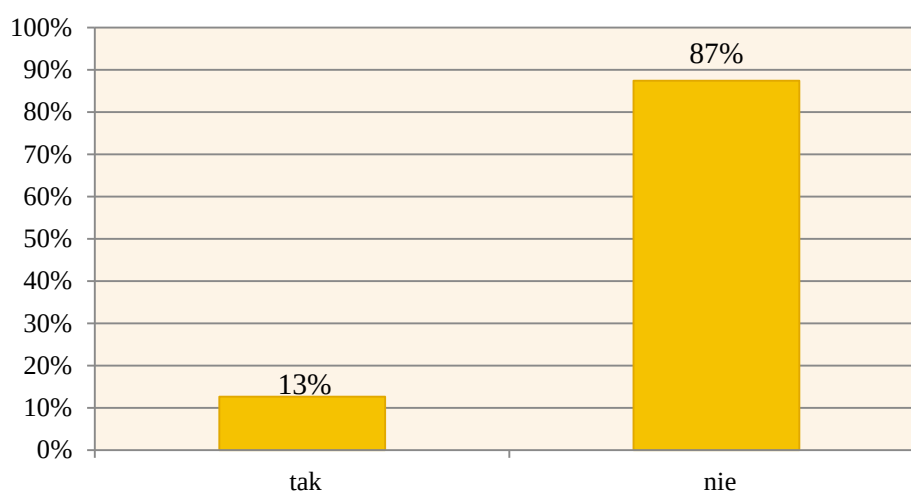

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

151 osób

W dalszej kolejności respondenci mieli odpowiedzieć na pytanie, czy zdarzyło im się kiedykolwiek w życiu zastosować cyberprzemoc. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 13% respondentów.

Wykres 27. Czy zdarzyło się Panu/i zastosować cyberprzemoc?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy zastosowali cyberprzemoc.

19 osób

Najwięcej dorosłych mieszkańców gminy Michałowice przyznało się do podszywania (8 osób, tj. 42%). Nieco mniej odpowiedzi padło na szantażowanie (4 osoby, tj. 21%), ośmieszanie/poniżanie, grożenie/straszenie, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (3 osoby, tj. 16%), inne formy (2 osoby, tj. 11%) oraz wyzywanie (1 osoba, tj. 5%).

Tabela 13. Jaką formę cyberprzemocy Pan/i zastosował/a?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
podsywanie się	42%	8
szantażowanie	21%	4
ośmieszanie/poniżanie	16%	3
grożenie/straszenie	16%	3
rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików	16%	3
inne	11%	2
wyzywanie	5%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

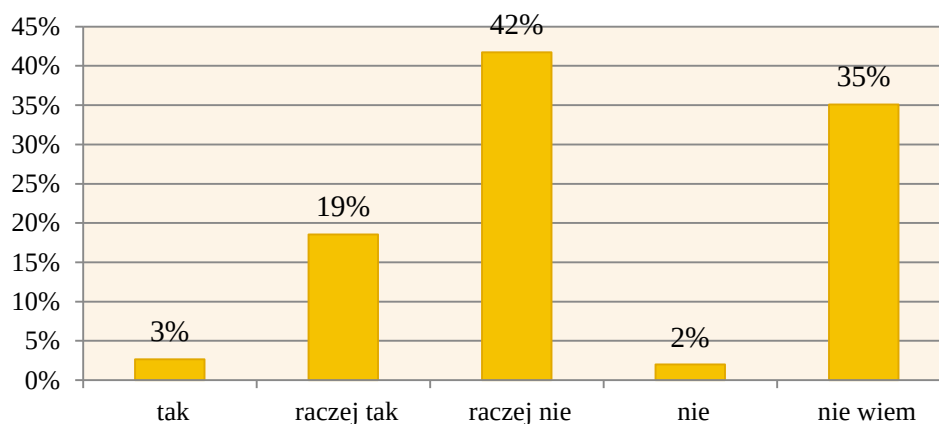
Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

151 osób

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

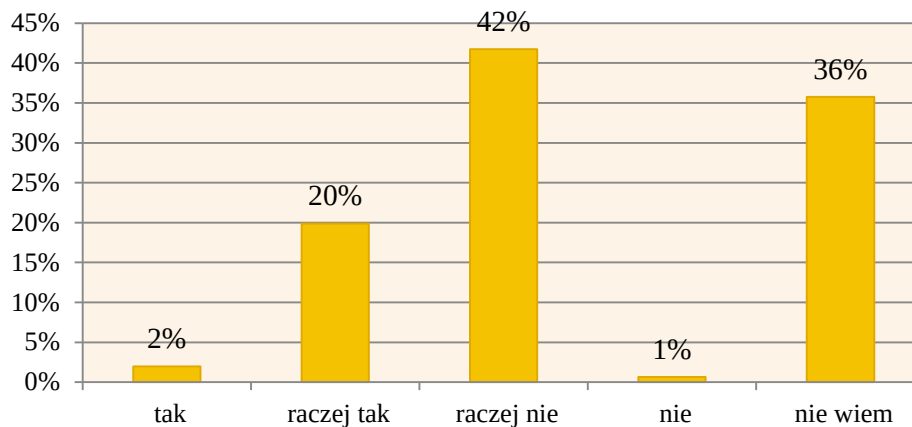
W pierwszym pytaniu bloku tematycznego dotyczącego działań profilaktycznych, dorośli mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę działań podejmowanych przez Gminę wobec osób stosujących przemoc. Zebrany materiał badawczy wykazał, że większość respondentów ocenia je jako niewystarczające – 42% uważa, że raczej nie są one wystarczające, a według 2% zdecydowanie nie są. Znaczna część badanych, nie ma wiedzy na temat działań podejmowanych przez Gminę, wobec osób stosujących przemoc (35%).

Wykres 28. Czy wg Pani/Pana wiedzy podejmowane w gminie działania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie są wystarczające?

W kwestii działań podejmowanych przez Gminę wobec osób doznających przemocy w rodzinie, odpowiedzi ankietowanych kształtują się podobnie – 42% badanych uważa, że oferta pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie raczej nie jest wystarczająca, zdecydowanie nie jest wystarczająca dla 1%, natomiast 36% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie.

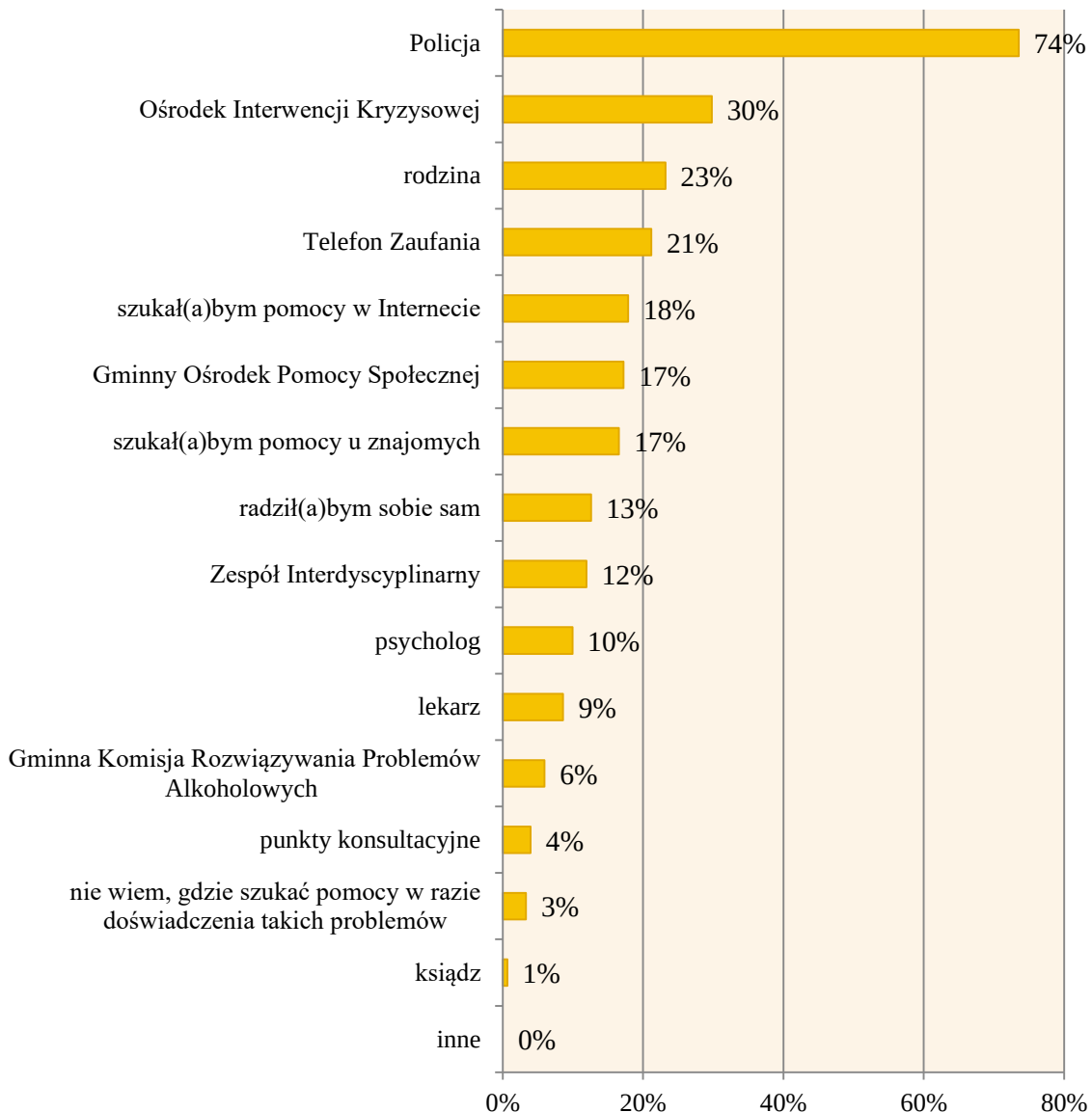
Wykres 29. Czy wg Pani/Pana wiedzy realizowana w gminie oferta pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

Interesowało nas również do kogo mieszkańcy gminy Michałowice zwróciliby się w przypadku doświadczenia problemu przemocy w rodzinie. Najwięcej odpowiedzi padło na Policję (74%) oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej (30%), natomiast najmniej na księdza (1%), punkty konsultacyjne (4%) oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (6%). 3% dorosłych mieszkańców stwierdziło, że nie wie gdzie szukać pomocy w razie doświadczenia takich problemów.

Wykres 30. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu przemocy w rodzinie?

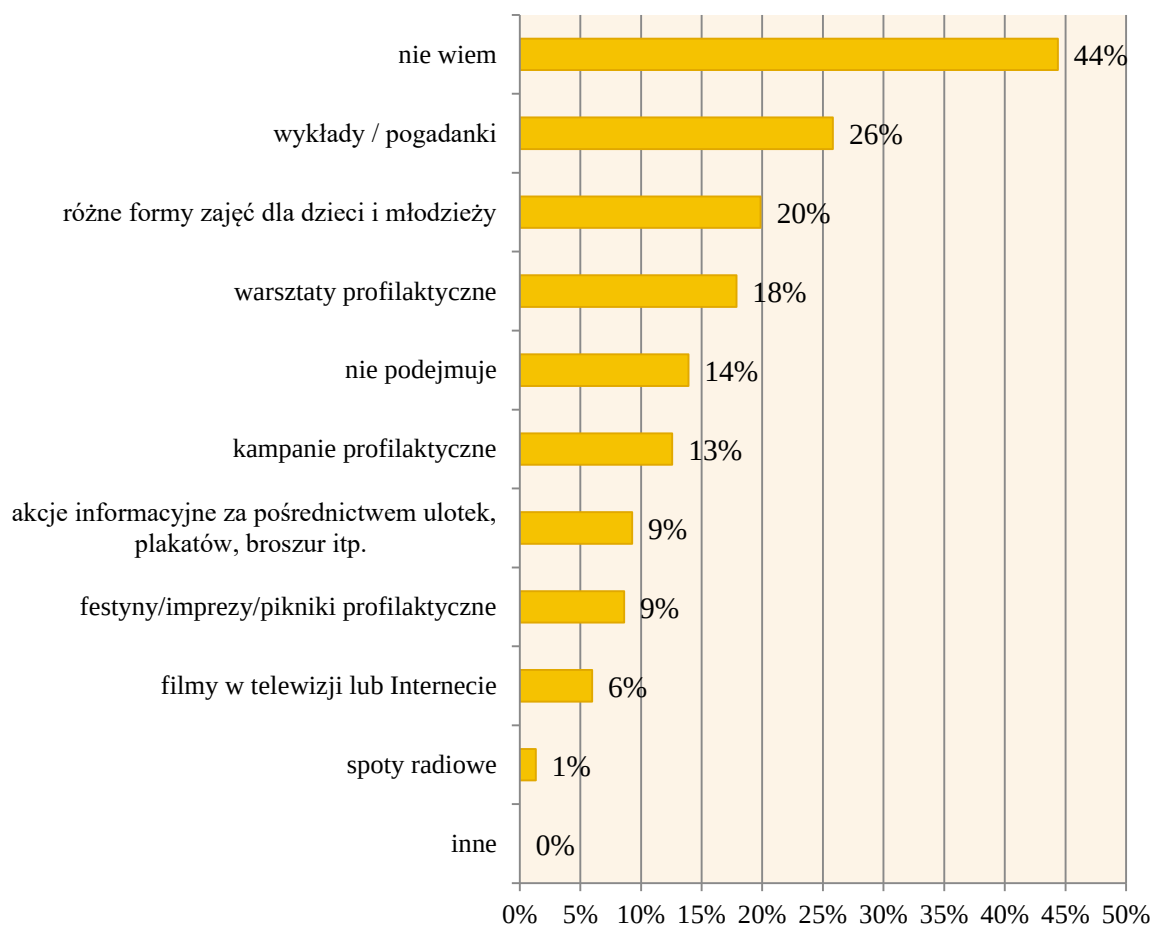

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Spytaliśmy dorosłych mieszkańców również o to, jakie według nich działania podejmuje Gmina, w celu zapobiegania problemowi przemocy w rodzinie. Najwięcej odpowiedzi padło na wykłady/pogadanki (26%), różne formy zajęć dla dzieci i młodzieży (20%) oraz warsztaty profilaktyczne (18%), natomiast najmniej na spoty radiowe (1%), filmy w telewizji lub Internecie (6%), akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek, plakatów i broszur oraz na festyny/imprezy/pikniki profilaktyczne (9%). Warto zwrócić uwagę na to, że aż 44% mieszkańców nie wie, jakie Gmina podejmuje działania w tym zakresie, a 14% ankietowanych stwierdziło, że działania w tym zakresie nie są podejmowane.

Wykres 31. Jakie działania według Pana/i podejmuje Gmina, aby zapobiegać problemowi przemocy w rodzinie?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

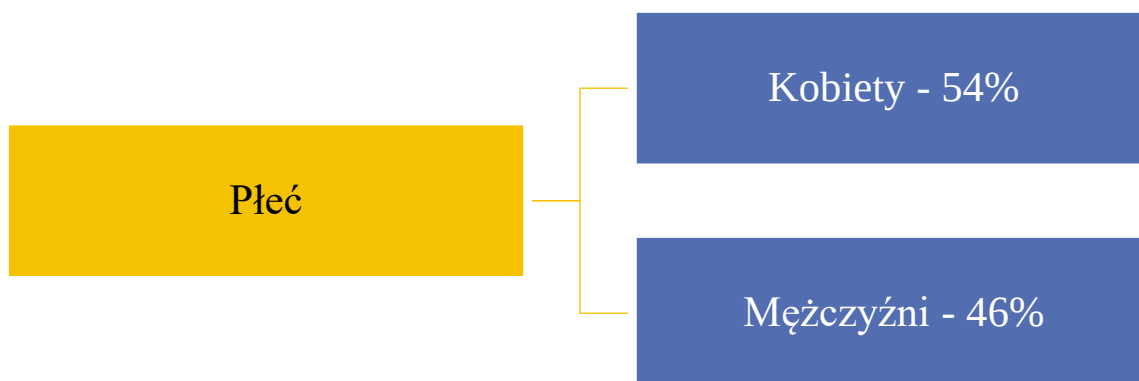
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem przemocy w rodzinie, przemocy rówieśniczej i cyberprzemocy z perspektywy dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych z gminy Michałowice. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, oprócz zbadania opinii respondentów na temat przemocy i profilaktyki, miały na celu również oszacowanie natężenia tego problemu, występującego wśród młodych mieszkańców Gminy.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

Kwestionariusze ankiet wypełniło 470 uczniów. Rozpatrując strukturę badanej próby ze względu na wiek możemy zauważyć, że kobiety stanowiły 54% badanej społeczności, natomiast mężczyźni – 46%.

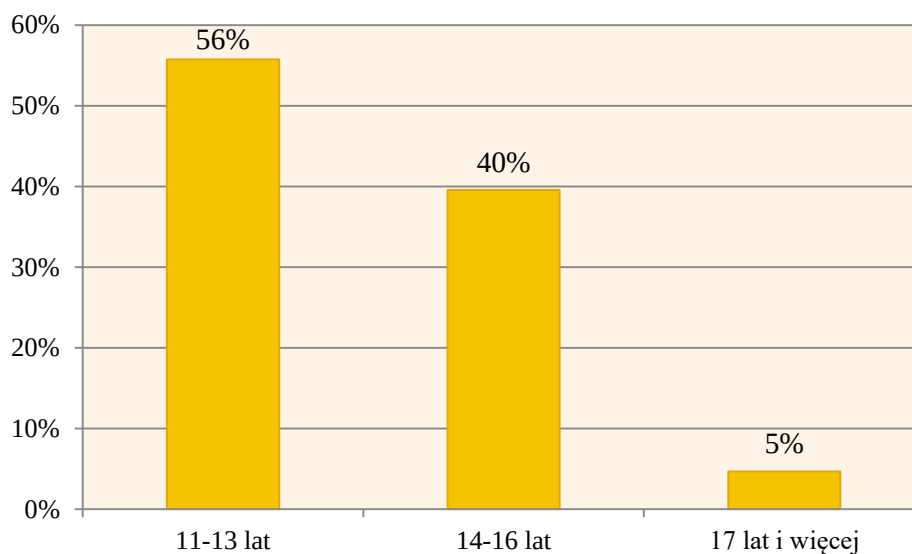
Rysunek 11. Płeć:

Struktura wieku badanej społeczności prezentuje się następująco: 56% uczniów biorących udział w badaniu ma 11-13 lat, 40% określa swój wiek na 14-16 lat, natomiast 5% ankietowanych na 17 lat i więcej.

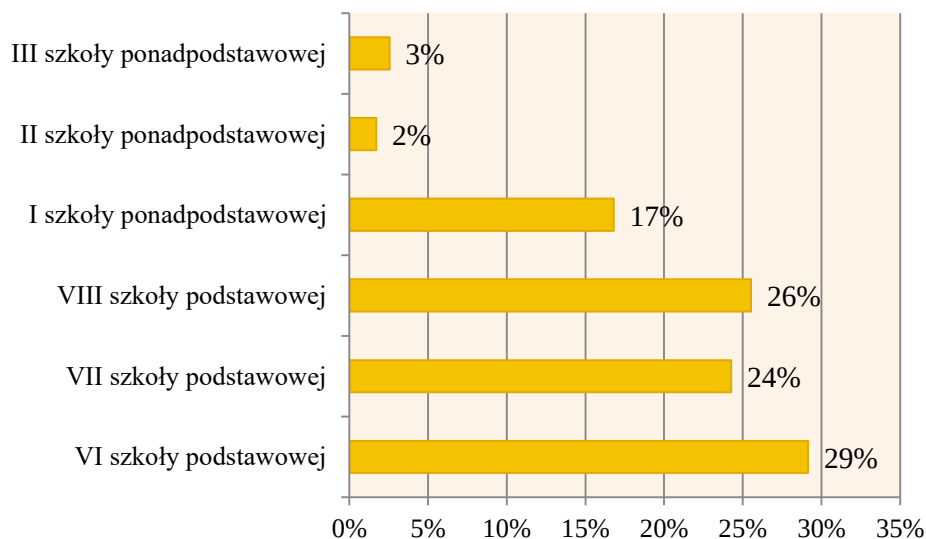

Wykres 32. Wiek:

Największy udział w badaniu mają uczniowie VI (29%), VIII (26%) oraz VII (24%) klasy szkoły podstawowej. 17% stanowią uczniowie I klasy szkoły ponadpodstawowej, 2% II klasy szkoły ponadpodstawowej, natomiast 3% kwestionariuszy wypełnili uczniowie z III klasy szkoły ponadpodstawowej.

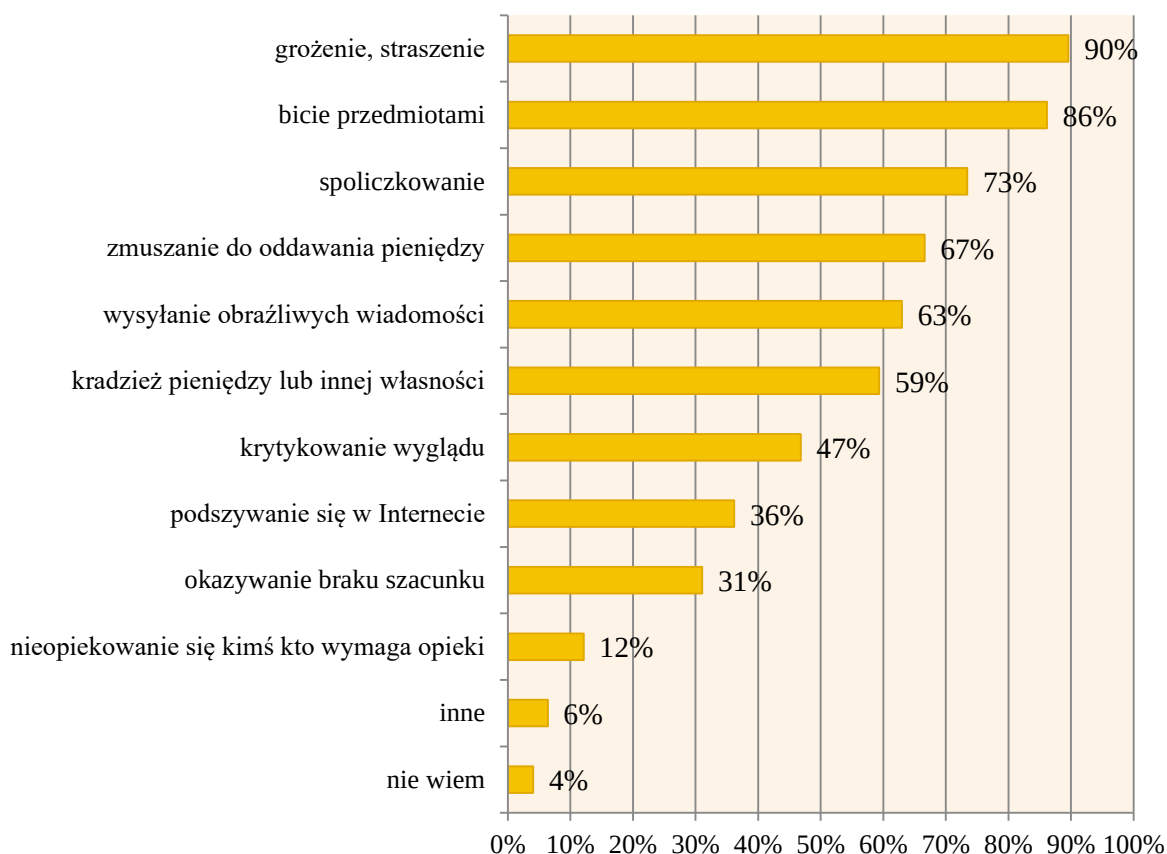
Wykres 33. Klasa:

PROBLEM PRZEMOCY

W pierwszym pytaniu skierowanym do dzieci i młodzieży z gminy Michałowice odnoszącym się do problemu przemocy, pytaliśmy respondentów, które z wymienionych w kafeterii odpowiedzi, są według nich aktami przemocy. Miało to na celu zweryfikowanie wiedzy badanych na temat form tego zjawiska. Zebrany materiał badawczy wykazał, że najczęściej ankietowanych jako akt przemocy uznaje grożenie/straszenie (90%) oraz bicie przedmiotami (86%). W dalszej kolejności respondenci wskazywali na spoliczkowanie (73%), zmuszanie do oddawania pieniędzy (67%), wysyłanie obraźliwych wiadomości (63%), kradzież pieniędzy lub innej własności (59%), krytykowanie wyglądu (47%), podszywanie się w Internecie (36%), okazywanie braku szacunku (31%) oraz nieopiekowanie się kimś, kto wymaga opieki (12%). Brak wiedzy w zakresie form przemocy zadeklarowało 4% uczniów.

Wykres 34. Które z wymienionych poniżej sytuacji są Twoim zdaniem aktem przemocy?

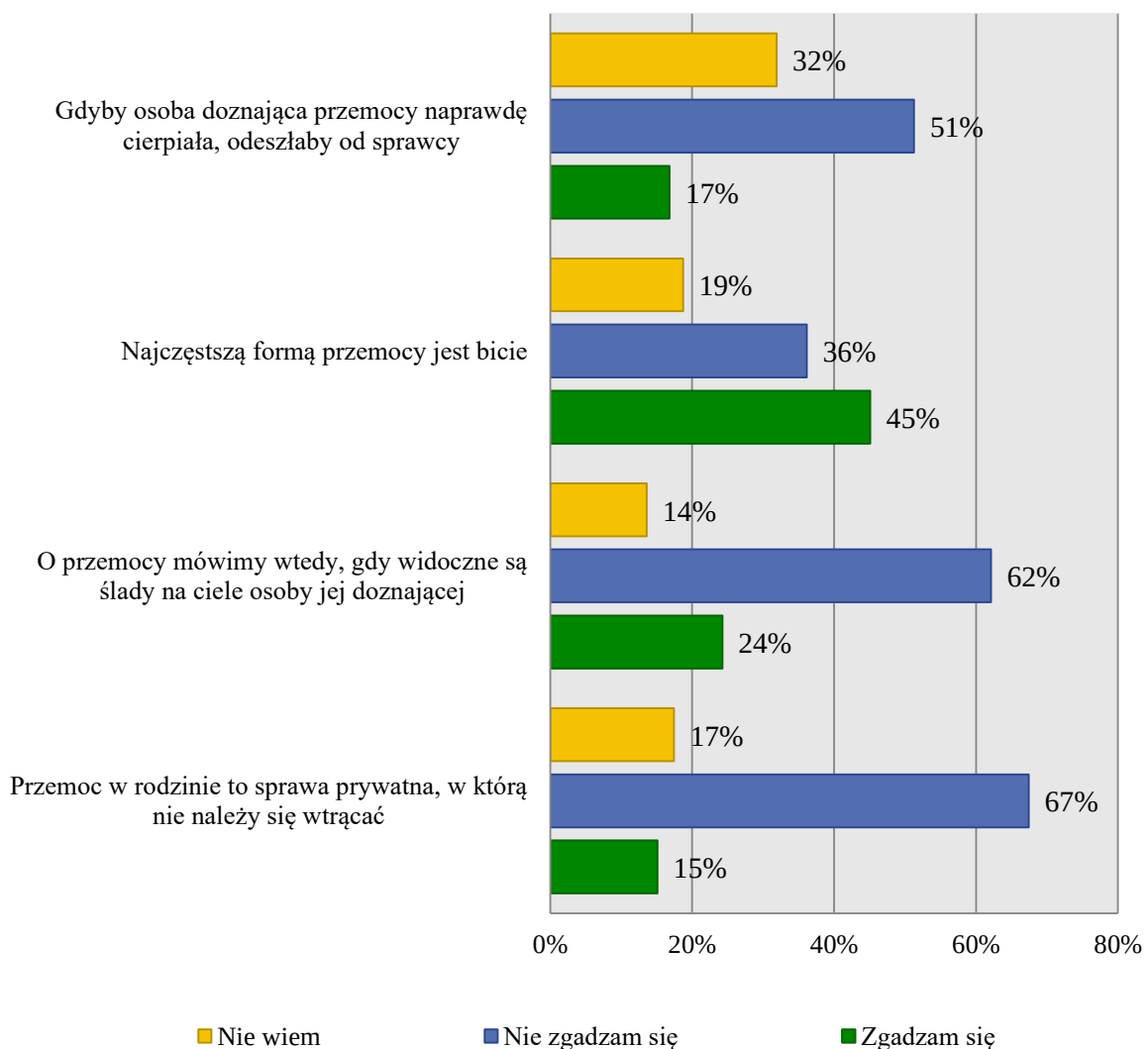
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o określenie, czy zgadzają się lub nie, z wybranymi stwierdzeniami na temat przemocy. Stwierdzenia te funkcjonują często jako mity, czy też stereotypy dotyczące przemocy. Opinia uczniów odnośnie nich jest następująca:

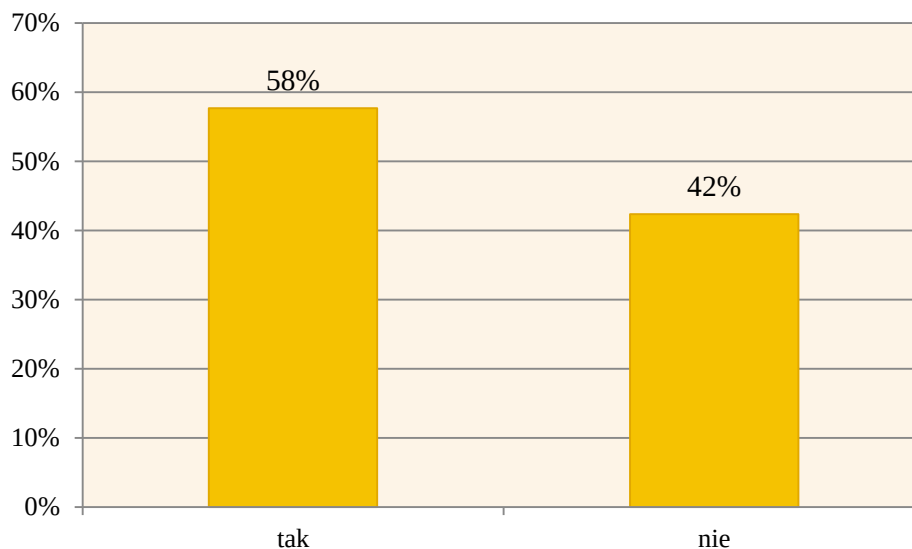
- 17% badanych jest zdania, że gdyby osoba doznająca przemocy naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy, z kolei 32% zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”;
- w opinii aż 45% respondentów najczęstszą formą przemocy jest bicie, a 19% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie;
- według 24% uczniów o przemocy mówimy wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osoby jej doznającej, natomiast 14% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy;
- przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, w którą nie należy się wtrącać dla 15% badanych, a 17% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie.

Wykres 35. Oceń, czy zgadasz się z poniższymi stwierdzeniami.

Kolejne pytanie zadane respondentom, miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Michałowice. Uczniów spytano o to, czy zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Twierdząco odpowiedziała ponad połowa ankietowanych, tj. 58%.

Wykres 36. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie,
którzy doświadczyli przemocy.

271 osób

Spośród uczniów, którzy odpowiedzieli twierdząco na poprzednie pytanie, większość doświadczyła przemocy ze strony kolegów ze szkoły (173 osoby, tj. 65%). 81 uczniów wskazało na znajomych i rodzeństwo (31%), 37 badanych na inne osoby, takie jak: koledzy, babcia i dziadek, uczniowie ze szkoły, nauczyciele, osoby z innych klas, ojczym, nauczyciel, osoby w mieście, starsi koledzy ze szkoły, parę osób na czatach online, koledzy z koszykówki, nieznajomy (14%), 28 osób doświadczyło przemocy ze strony taty (11%), a 24 osoby ze strony mamy (9%).

Tabela 14. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
koledzy ze szkoły	65%	173
znajomi	31%	81
rodzeństwo	31%	81
inne osoby	14%	37
tata	11%	28
mama	9%	24

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doświadczanej przemocy. Możemy zauważyć, że:

- kiedykolwiek w życiu przemocy psychicznej doświadczyło 247 uczniów (92%), fizycznej 191 osób (73%), przemocy seksualnej 44 osoby (17%), a zaniedbania 45 osób (17%);
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy przemocy psychicznej doświadczyło 144 uczniów (54%), fizycznej 94 osoby (36%), seksualnej 18 osób (7%), a zaniedbania 15 osób (6%).

Tabela 15. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?

	<i>nigdy</i>		<i>kiedykolwiek w życiu</i>		<i>w ciągu ostatnich 12 miesięcy</i>	
	<i>% odp.</i>	<i>Liczba odp.</i>	<i>% odp.</i>	<i>Liczba odp.</i>	<i>% odp.</i>	<i>Liczba odp.</i>
Przemocy psychicznej (np. ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.)	8%	21	38%	103	54%	144
Przemocy fizycznej (np. ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.)	27%	72	37%	97	36%	94
Przemocy seksualnej (np. ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób który cię zawstydział itp.)	83%	217	10%	26	7%	18
Zaniedbania (np. nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów kiedy miałeś/aś problemy, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.)	83%	216	11%	30	6%	15

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

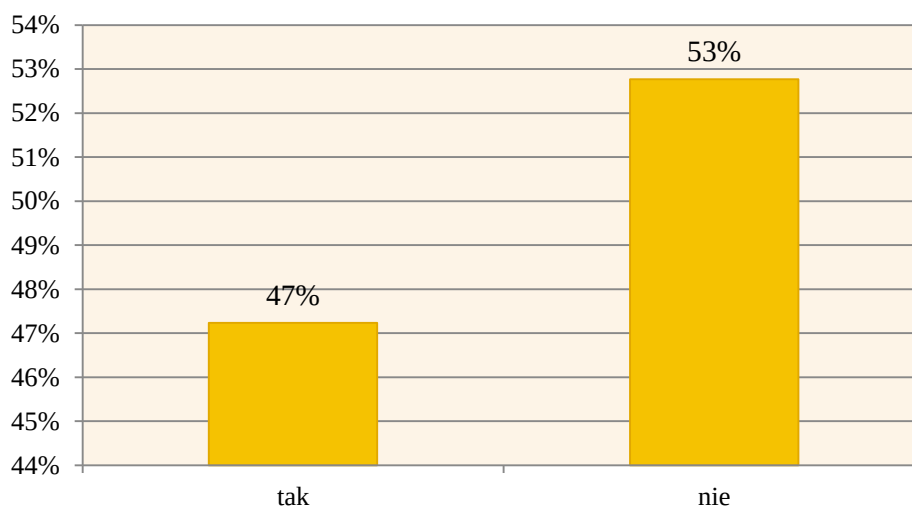

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

470 osób

Uczniowie zostali zapytani również o to, czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Do takiego zachowania przyznało się 47% badanych.

Wykres 37. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

222 osoby

Spośród uczniów, którzy odpowiedzieli twierdząco na poprzednie pytanie, 160 osób zadeklarowało, że stosowało przemoc wobec rówieśników (73%), 104 uczniów wobec rodzeństwa (48%), 26 badanych wobec innych osób takich jak: koledzy (5 wskazań), „menele”, osoby na mieście, babcia i dziadek, starsi koledzy na obozie, koledzy z klasy (tych co znęcali się nad osobą stosującą przemoc) i znajomi, a 10 ankietowanych wobec rodziców (5%).

Tabela 16. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
wobec rówieśników	73%	160
wobec rodzeństwa	48%	104
innych osób	12%	26
wobec rodziców	5%	10

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemocy, jaką zastosowali. Z odpowiedzi respondentów wynika, że:

- kiedykolwiek w życiu przemoc psychiczną zastosowało 174 uczniów (79%), fizyczną 171 osób (78%), natomiast seksualną 14 osób (7%);
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy przemoc psychiczną zastosowało 70 uczniów (32%), fizyczną 68 osób (31%), natomiast seksualną 8 osób (4%).

Tabela 17. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?

	<i>nigdy</i>		<i>kiedykolwiek w życiu</i>		<i>w ciągu ostatnich 12 miesięcy</i>	
	<i>% odp.</i>	<i>Liczba odp.</i>	<i>% odp.</i>	<i>Liczba odp.</i>	<i>% odp.</i>	<i>Liczba odp.</i>
Przemocy psychicznej (np. przeżywałeś/aś kogoś, groziłeś/aś komuś, upokarzałeś/aś kogoś, straszyłeś/aś, wyśmiewałeś/aś itp.)	21%	45	47%	104	32%	70
Przemocy fizycznej (np. biłeś/aś kogoś, kopałeś/aś, szarpałeś/aś, dusiłeś/aś, popychałeś/aś, spoliczkowałeś/aś itp.)	22%	48	47%	103	31%	68
Przemocy seksualnej (np. dotykałeś/aś kogoś w miejsca, w które sobie ta osoba tego nie życzył/a, mówiłeś/aś o czymś ciele w sposób który ją zawstydział itp.)	94%	204	3%	6	4%	8

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

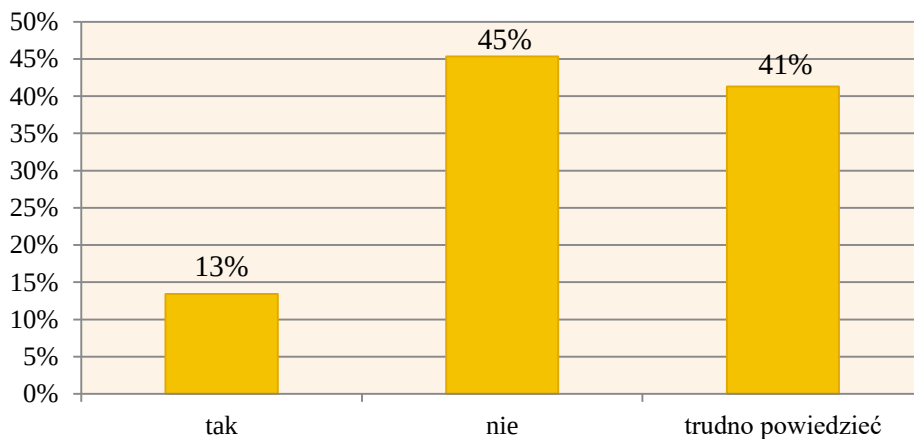
Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy uczniowie.

470 osób

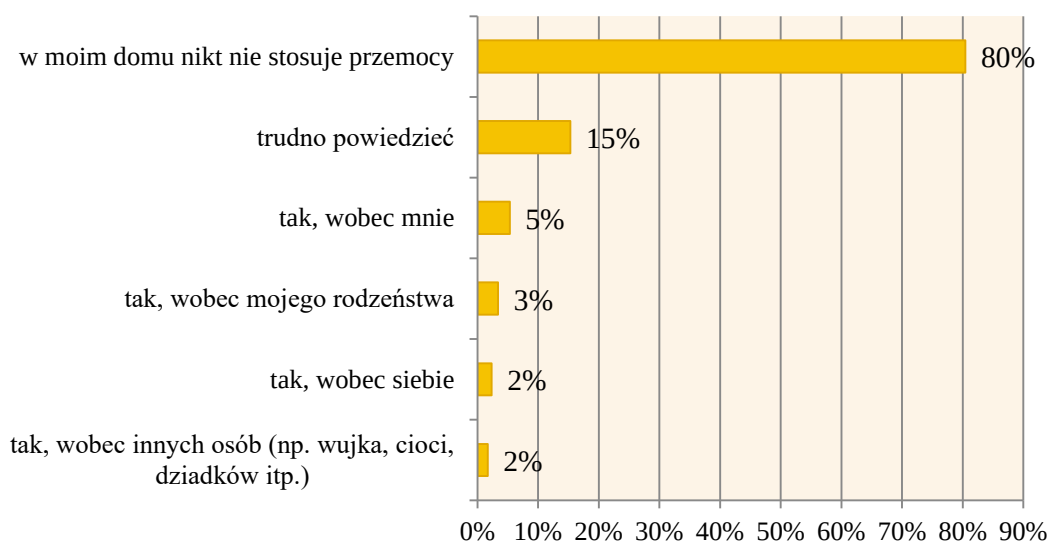
Kolejne pytanie zadane uczniom miało na celu oszacowanie skali przemocy w rodzinie występującej na terenie gminy Michałowice. Poprosiliśmy badanych o określenie, czy znają kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 13% ankietowanych.

Wykres 38. Czy znasz kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu?

Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że problem przemocy występuje w 5% domów uczniów. 5% wskazało na stosowanie przemocy wobec nich samych, 3% na to, że osobami jej doznającymi jest ich rodzeństwo, 2% przyznało, że członkowie rodziny stosują przemoc wobec siebie i kolejne 2%, że stosują przemoc wobec innych osób takich jak wujek, ciocia, dziadkowie itp. Jednocześnie możemy zauważyć, że aż 15% uczniów miało trudność w określeniu tego, czy w ich domu występuje przemoc, czy też nie.

Wykres 39. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?

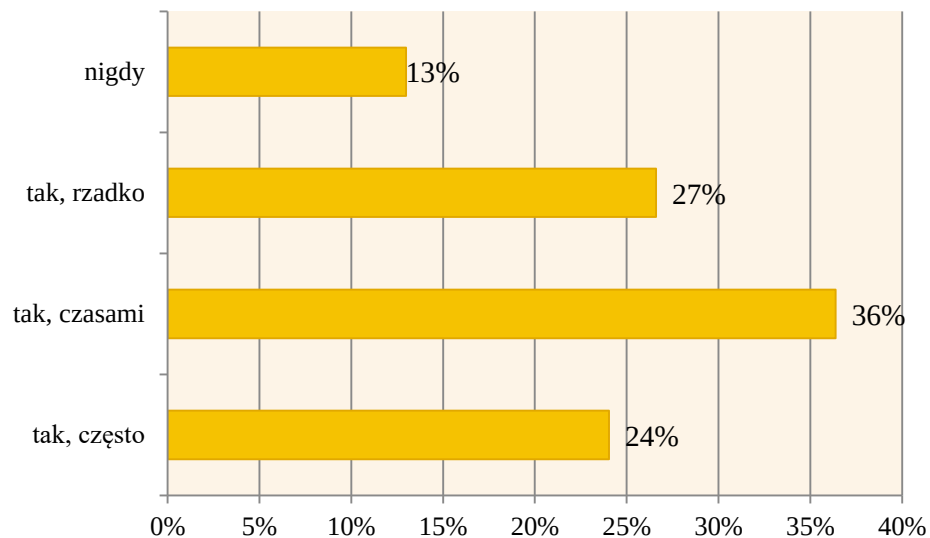

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

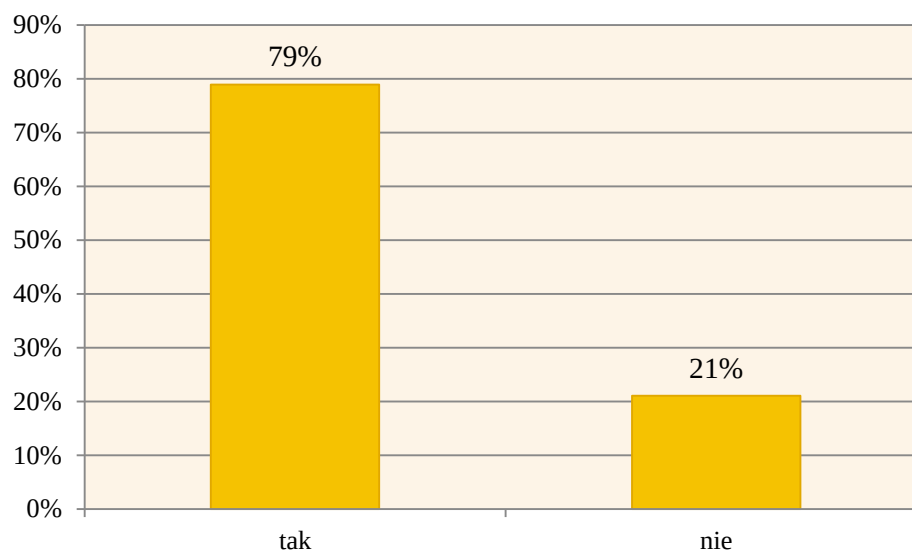
Następne pytanie zadane respondentom miało na celu oszacowania skali przemocy rówieśniczej w szkołach na terenie gminy Michałowice. Odpowiedzi uczniów kształtują się następująco: występowanie przemocy w swojej szkole zadeklarowało 87% ankietowanych, w tym 27% stwierdziło, że ma to miejsce rzadko, według 36% - czasami, a w opinii 24% - często.

Wykres 40. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy?

Zebrany materiał badawczy wykazał, że świadkiem przemocy w swojej szkole było większość uczniów, tj. 79%.

Wykres 41. Czy kiedykolwiek byłeś/aś świadkiem przemocy w swojej szkole?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie,
którzy przyznali, że byli świadkiem przemocy
w swojej szkole.

371 osób

Uczniowie, którzy zadeklarowali bycie na terenie szkoły świadkiem przemocy, zostali poproszeni o określenie swojej reakcji w momencie tego zdarzenia. Możemy zauważyć, że znaczna część uczniów nie zareagowała, gdyż zrobił to ktoś inny (101 osób, tj. 28%) oraz powiadomiła nauczyciela (94 osoby, tj. 26%). 74 badanych stwierdziło, że w ogóle nie zareagowało (20%), 23 uczniów powiadomiło rodziców (6%), 8 osób pedagoga szkolnego (2%) i tylko 4 osoby zwróciły się z tym problemem do dyrektora szkoły (1%).

Tabela 18. Jak zareagowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zareagowałem/am bo ktoś inny to zrobił	28%	101
powiadomiłem/am nauczyciela	26%	94
nie zrobiłem/am nic	20%	74
inne	17%	63
powiadomiłem/am rodziców	6%	23
powiadomiłem/am pedagoga szkolnego	2%	8
powiadomiłem/am dyrektora szkoły	1%	4

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

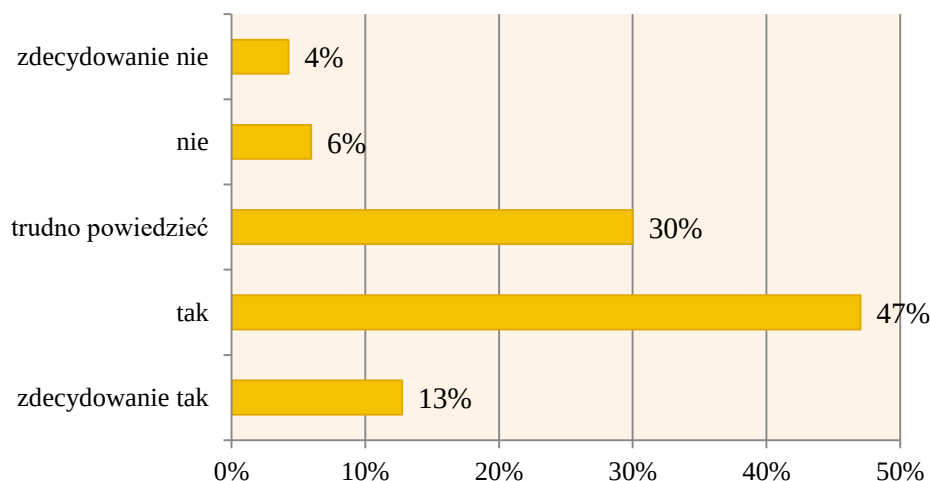
Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy
uczniowie.

470 osób

Ocena bezpieczeństwa uczniów w swojej szkole przedstawia się następująco: brak bezpieczeństwa zadeklarowało 10% ankietowanych (4% - zdecydowanie nie, a 6% - nie), bezpiecznie w swojej szkole czuje się 60% uczniów (13% - zdecydowanie tak, a 47% - tak), natomiast trudności w określeniu swojego poczucia bezpieczeństwa miało 30% badanych.

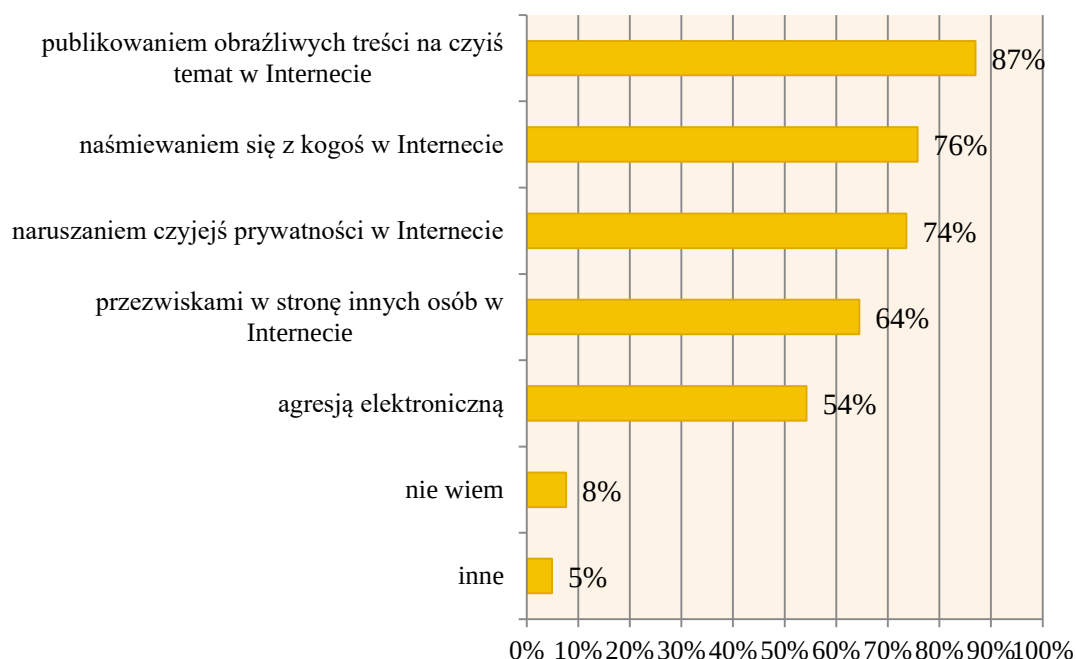

Tabela 19. Czy czujesz się bezpiecznie w swojej szkole?

Następne pytania zadawane uczniom dotyczyły problemu cyberprzemocy. W pierwszej kolejności spyaliśmy ankietowanych, czym według nich jest cyberprzemoc. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią okazało się publikowanie obraźliwych treści na czyis temat (87%). Część wymienionych w kafeterii odpowiedzi zachowań, nie została przez wielu badanych uznana jako cyberprzemoc – na naśmiewanie się z kogoś w Internecie wskazało 76%, na naruszanie czyjejś prywatności - 74%, na przezwiska w stronę innych osób – 64%, a na agresję elektroniczną – 54%. 8% uczniów stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy.

Wykres 42. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?

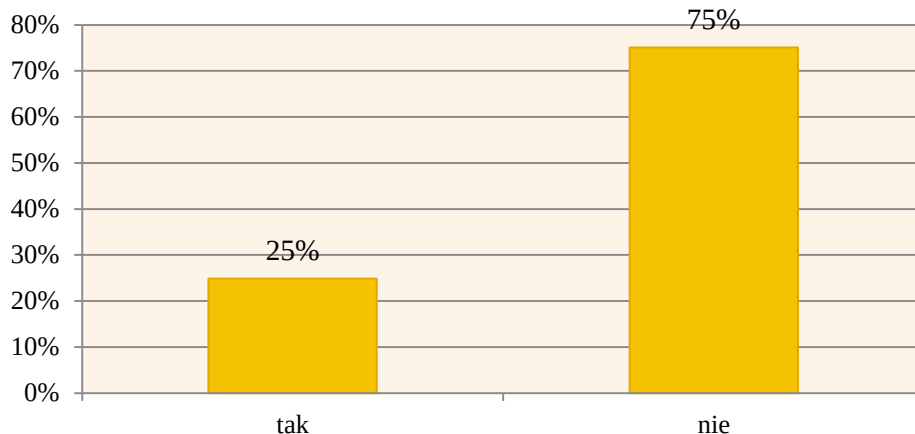

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Aby ocenić skalę zjawiska cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Michałowice, poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się doświadczyć cyberprzemocy. Zebrany materiał badawczy wykazał, że problemu tego doznało 25% badanych.

Wykres 43. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć cyberprzemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli cyberprzemocy.

117 osób

W dalszej kolejności poprosiliśmy uczniów o określenie, jakiej formy cyberprzemocy doznali. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią okazało się wyzywanie (87 osób, tj. 76%) oraz ośmieszanie/poniżanie (69 osób, tj. 60%). Nieco rzadziej respondenci stwierdzali, że doświadczyli grożenia/straszenia (32 osoby, tj. 28%), podszywania (28 osób, tj. 24%), szantażowania (27 osób, tj. 23%) oraz rozsyłania ośmieszających zdjęć/filmików (26 osób, tj. 23%).

Tabela 20. Jakiej formy cyberprzemocy doznałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wyzywanie	76%	87
ośmieszanie/poniżanie	60%	69
grożenie/straszenie	28%	32
podszywanie się	24%	28
szantażowanie	23%	27
rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików	23%	26
inne	7%	8

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

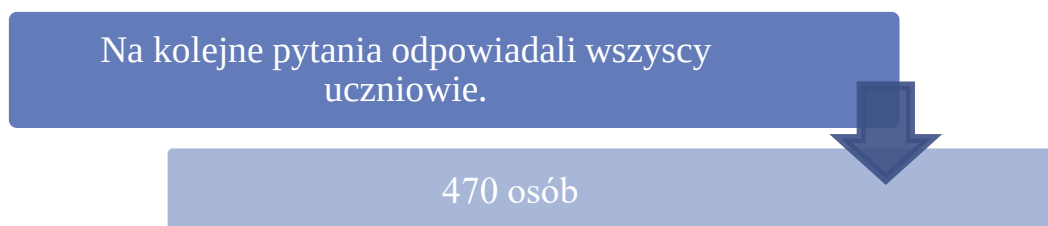

O doświadczeniu cyberprzemocy 42 uczniów poinformowało rodziców (36%), 34 osoby kolegów (29%), 18 osób administratora strony internetowej (16%), 15 osób rodzeństwo (13%), natomiast 13 osób nauczyciela, pedagoga lub psychologa szkolnego (11%). 38 uczniów przyznało, że nie poinformowało nikogo o doświadczeniu cyberprzemocy (33%).

Tabela 21. Czy poinformowałeś/aś którąś z niżej wymienionych osób o tym, że doznałeś/aś cyberprzemocy?

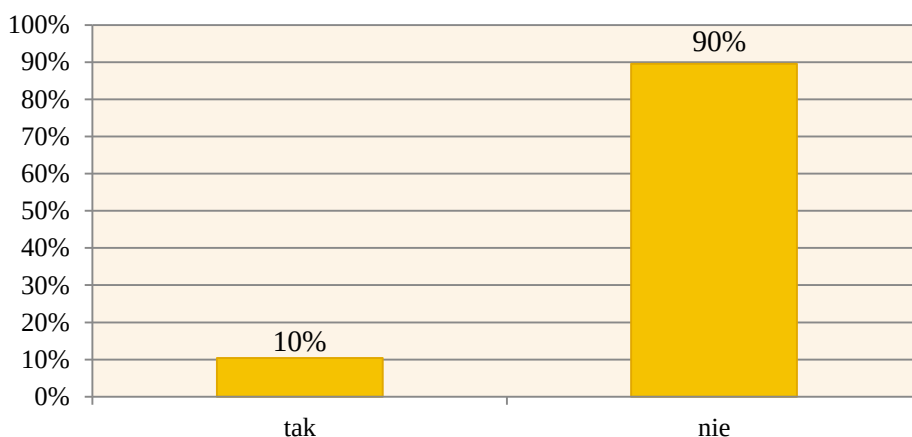
Odpowiedź	%	Liczba odp.
rodzice	36%	42
nie powiedziałem/am nikomu	33%	38
koledzy	29%	34
administrator strony internetowej	16%	18
rodzeństwo	13%	15
nauczyciel/pedagog/psycholog szkolny	11%	13
inna	9%	10

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Aby ocenić skalę zjawiska cyberprzemocy, respondentów spytaliśmy również o to, czy zastosowali oni kiedykolwiek w życiu cyberprzemoc. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 10% uczniów.

Wykres 44. Czy stosowałeś/aś cyberprzemoc?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie,
którzy stosowali cyberprzemoc.

49 osób

Uczniowie, którzy zadeklarowali stosowanie cyberprzemocy zostali poproszeni o sprecyzowanie jej formy. Możemy zauważyć, że ankietowani najczęściej dopuszczali się wyzywania (38 osób, tj. 78%). W dalszej kolejności badani wskazywali na ośmieszanie lub poniżanie (20 osób, tj. 41%), rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (14 osób, tj. 29%), podszywanie się (13 osób, tj. 27%), szantażowanie (12 osób, tj. 24%) oraz grożenie/straszenie (9 osób, tj. 18%).

Tabela 22. Jaką formę cyberprzemocy stosowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wyzywanie	78%	38
ośmieszanie/poniżanie	41%	20
rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików	29%	14
podszywanie się	27%	13
szantażowanie	24%	12
grożenie/straszenie	18%	9
inne	12%	6

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

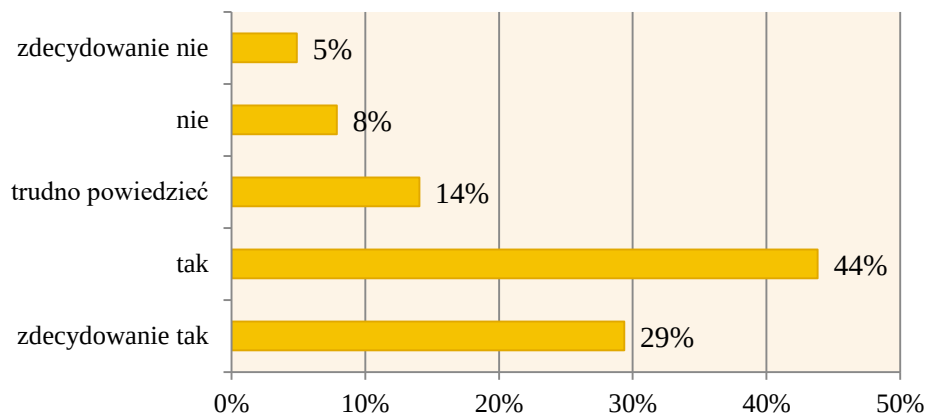
Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy
uczniowie.

470 osób

Interesowało nas również to, czy badanym uczniom zostały przekazane informacje o konsekwencjach wynikających ze stosowania cyberprzemocy. Z odpowiedzi respondentów wynika, że uświadomionych w tym zakresie zostało 73% uczniów (29% - zdecydowanie tak, 44% - tak). 14% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

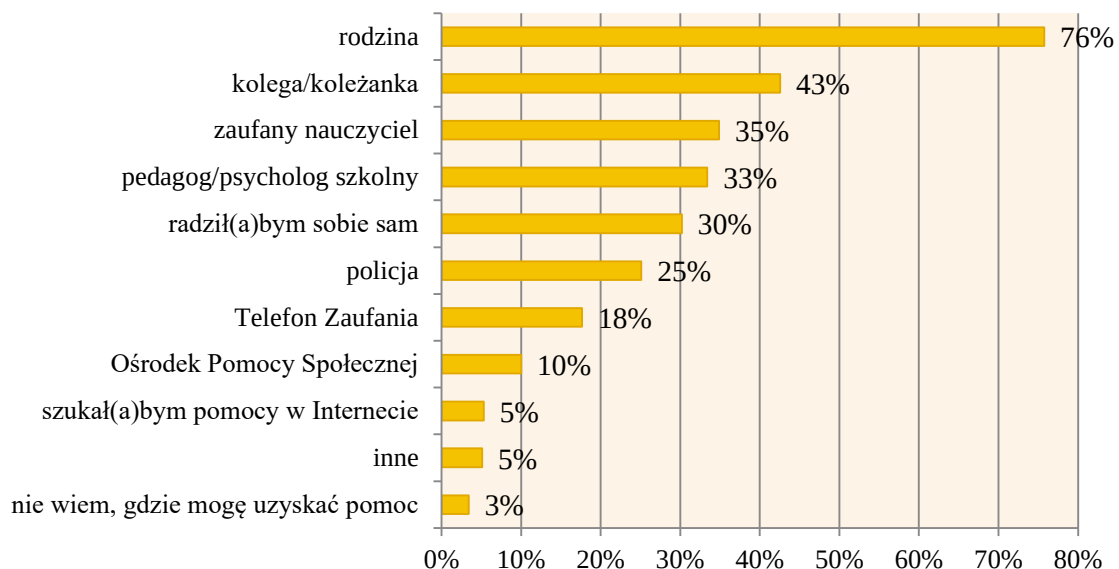
Wykres 45. Czy zostałeś/aś uświadomiony/a o konsekwencjach wynikających ze stosowania cyberprzemocy?

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Jedno z ostatnich pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety miało na celu zweryfikowanie, czy uczniowie wiedzą gdzie udać się pomoc w przypadku doświadczenia problemu przemocy. Zebrany materiał badawczy wykazał, że tylko 3% respondentów takiej świadomości nie ma. Większość badanych zwróciłoby się o pomoc do rodziców (76%), natomiast najmniej osób szukałoby pomocy w Internecie (5%), Ośrodku Pomocy Społecznej (10%) oraz dzwoniłoby pod Telefon Zaufania (18%).

Wykres 46. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc w razie problemu przemocy?

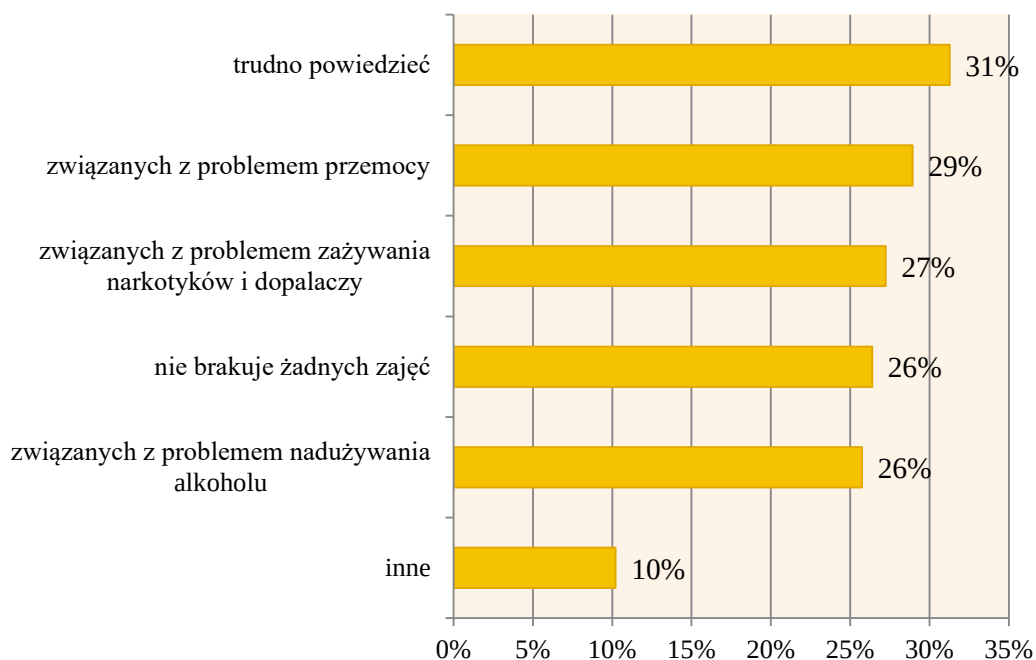
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy uczniów o określenie, jakiego rodzaju zajęć/warsztatów związanych z problemem przemocy, czy też uzależnienia brakuje w ich szkole. 31% badanych miało trudność w odpowiedzi na to pytanie, 29% wskazało na zajęcia związane z problemem przemocy, 27% na zajęcia związane z problemem zażywania narkotyków i dopalaczy, natomiast 26% na zajęcia związane z nadużywaniem alkoholu. 26% badanych stwierdziło z kolei, że w ich szkole nie brakuje żadnych zajęć.

W odpowiedzi „inne” uczniowie wskazywali na następujące zajęcia: „takich, na których klasa się jednoczy”, „edukacji seksualnej”, „pomoc w przyszłości, pomoc z dojrzwaniem”, „związanych z podstawami pierwszej pomocy”, „związanych z radzeniem sobie z przemocą, typu samoobrona”, „związanych z problemem przemocy psychicznej”, „związanych z problemami nastolatków, np. depresja, osamotnienie, mocny brak wiary w siebie, zamykanie się w sobie, myśli samobójcze itp.”, „ochrona przed przemocą seksualną”, „związanych z edukacją i świadomością seksualną”, „samobójstwo wśród młodzieży”, „zajęć o chorobach psychicznych”, „związanych z radzeniem sobie z emocjami lub z dorastaniem”.

Wykres 47. Jakiego rodzaju zajęć/warsztatów brakuje w Twojej szkole?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

ANALIZA SWOT

Jedną z najbardziej powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

GRUPY CZYNNIKÓW W METODZIE SWOT SĄ DEFINIOWANE W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

MOCNE STRONY

Sprzyjające położenie geograficzne do rozwoju turystyki oraz handlu – dogodne połączenia komunikacyjne.

Atrakcyjne tereny inwestycyjne oraz intensywny rozwój Gminy pod względem gospodarczym.

Stały wzrost liczby ludności Gminy na przestrzeni lat.

Dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych.

Wyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie, niż przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w całej Polsce.

Znacznie mniejsza szacunkowa stopa bezrobocia w Gminie, niż stopa bezrobocia w całej Polsce.

Spadek udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy zarejestrowanych w PUP.

Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna.

Wysoki poziom edukacji w Gminie oraz dbałość Gminy o rozwój placówek oświatowych, a także kształcenie dzieci i młodzieży na wysokim poziomie.

Wykwalifikowana kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych.

SŁABE STRONY

Znaczny wzrost na przestrzeni lat udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.

Brak grup samopomocowych w Gminie dla osób dotkniętych problemem przemocy.

Znaczny odsetek dorosłych mieszkańców Gminy nieoceniających jednoznacznie negatywnie, stosowania kar fizycznych wobec dzieci.

Duży odsetek uczniów stwierdzających występowanie na terenie swojej szkoły zjawiska przemocy.

Znaczna część uczniów deklarujących doznanie oraz stosowanie kiedykolwiek w życiu przemocy.

Część mieszkańców nie mających wiedzy lub zgadzających się z mitami i stereotypami dotyczącymi przemocy w rodzinie.

Znaczny odsetek dorosłych mieszkańców Gminy deklarujących znajomość na terenie swojej miejscowości osoby dotkniętej problemem przemocy.

Znaczny odsetek dorosłych mieszkańców Gminy zauważających niewystarczającą ofertę pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie.

Znaczny odsetek dorosłych mieszkańców Gminy nie mających wiedzy na temat działań podejmowanych przez Gminę w celu zapobiegania problemowi przemocy w rodzinie.

Duży odsetek uczniów deklarujących stosowanie i doznanie przemocy ze strony swoich rówieśników.

Funkcjonowanie jednostek działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych (GKRPA, ZI, PIK, KP).	Bycie świadkiem przemocy w swojej szkole większości uczniów biorących udział w badaniu.
Działalność świetlic wiejskich, Placówki Wsparcia Dziennego „Świetliki” oraz Dziennego Domu Senior+.	Niepoinformowanie nikogo o doznaniu cyberprzemocy co trzeciego ucznia (spośród tych, którzy doświadczyli tego problemu).
Mały odsetek badanych postrzegających przemoc w rodzinie, jako istotny problem występujący na terenie gminy Michałowice.	
Niewielki odsetek dorosłych mieszkańców Gminy deklarujących brak wiedzy na temat miejsc, gdzie można uzyskać pomoc w razie doświadczenia problemu przemocy w rodzinie.	
Znaczny odsetek uczniów deklarujących bycie uświadomionym o konsekwencjach wynikających ze stosowania cyberprzemocy.	

SZANSE

ZAGROŻENIA

Rozwój turystyki.	Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych.
Rozwój gospodarczy Gminy.	Zwiększenie skali problemu przemocy w stosunku do dzieci.
Wzrost liczby mieszkańców na terenie Gminy.	Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach i zaburzenie więzi rodzinnych.
Wzrost jakości życia mieszkańców Gminy.	Ryzyko zaburzeń psychicznych i zachowań suicydalnych wśród dzieci i młodzieży.
Pozyskanie środków unijnych na rozwój Gminy.	Zwiększenie się liczby dzieci i młodzieży, podejmujących zachowania ryzykowne.
Promocja Gminy w całej Polsce.	Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców.
Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój fizyczny i sportowy.	Zwiększenie się liczby mieszkańców wymagających pomocy instytucjonalnej.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci
i młodzieży.

Szkolenie i podnoszenie kompetencji kadry
działającej w obszarze rozwiązywania
problemów społecznych.

Dostępność do pomocy w przypadku
doświadczenia przez mieszkańców
problemów przemocy.

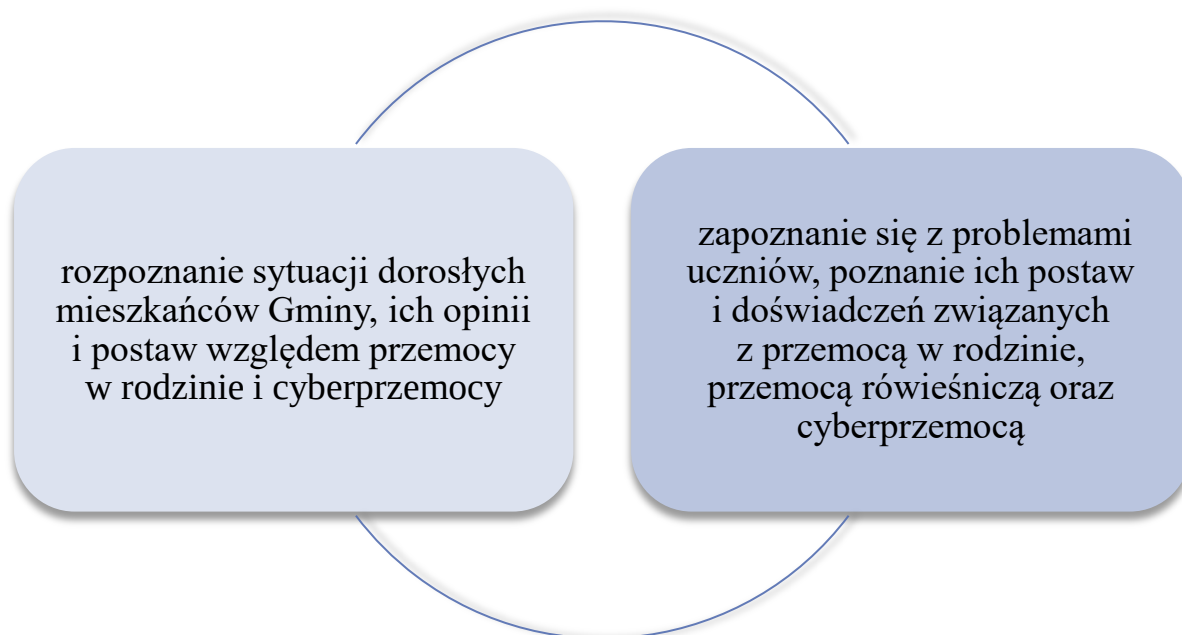
Zmniejszenie liczby rodzin korzystających
z pomocy społecznej.

Wzrost aktywności i integracji społecznej
mieszkańców.

WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE

Celem badania było przedstawienie skali problemu przemocy występującej wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży z gminy Michałowice. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie gminy Michałowice, w tym jakości życia jej mieszkańców. Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła:

W oparciu o dokonaną analizę wyników badań zostały sformułowane rekomendacje. Poniżej znajduje się podsumowanie wniosków z badania diagnozującego aktualne problemy społeczne występujące na terenie gminy Michałowice wraz z rekomendacjami co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów, dorosłych mieszkańców Gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka.

DOROŚLI MIESZKAŃCY

PROBLEM PRZEMOCY

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Przemoc w rodzinie na terenie Gminy w opinii respondentów

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że większość dorosłych mieszkańców gminy Michałowice (57%) nie postrzega problemu przemocy w rodzinie, jako istotnego problemu występującego na terenie Gminy (46% - raczej nie, a 11% - nie). Co piąta osoba stwierdziła natomiast, że nie ma na ten temat wiedzy.
- Respondenci najczęściej deklarowali znajomość w swojej miejscowości osób, które doświadczają przemocy psychicznej (26%). Na drugim miejscu znalazła się przemoc fizyczna (21%), a na trzecim zaniedbanie (19%).
- Z opinii ankietowanych wynika również, że wśród występujących na terenie Gminy form przemocy, dominuje naruszanie godności osobistej – przemoc psychiczna. Odpowiedź taką zaznaczyła największa część mieszkańców.
- Przemoc seksualna najczęściej występuje w Gminie w opinii tylko 1% badanych, natomiast na znajomość kogoś dotkniętego tym problemem wskazało 9%.
- Zdaniem większości badanych, osobą najczęściej doświadczającą przemocy w rodzinie w gminie Michałowice jest żona i dzieci, natomiast stosującą – mąż.

Skala przemocy

- Zebrane dane pokazały, iż problem przemocy w rodzinie dotyczy 6% dorosłych mieszkańców gminy Michałowice – stwierdzili oni, że w ich domu występuje przemoc.
- Do doświadczenia przemocy kiedykolwiek w życiu przyznało się 26% ankietowanych, natomiast do jej stosowania – 14%.
- Z zebranych danych wynika, iż mieszkańcy Gminy najczęściej doświadczali przemocy psychicznej (20% spośród całej próby badawczej, tj. 151 osób). Na drugim miejscu pod względem ilości wskazań znalazła się przemoc fizyczna (14%), a na trzecim – mobbing (8%).

- Najwięcej osób doznało przemocy ze strony nieznajomej osoby (11% spośród całej próby badawczej, tj. 151 osób), partnera/partnerki, pracodawcy (7%) oraz taty (6%).

Skala cyberprzemocy

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że cyberprzemocy doświadczył co piąty dorosły mieszkaniec gminy Michałowice (22%), natomiast do jej stosowania przyznało się 13% badanych.
- Najczęściej doznawaną formą cyberprzemocy okazało się wyzywanie (8% spośród całej próby badawczej, tj. 151 osób), podszywanie (7% spośród całej próby badawczej, tj. 151 osób) oraz ośmieszanie/poniżanie (6% spośród całej próby badawczej, tj. 151 osób).

Stosowanie kar fizycznych wobec dzieci

- Warto poszerzyć wiedzę mieszkańców na temat stosowania kar fizycznych wobec dzieci – część ankietowanych nie wie bowiem, czy jest to dobra metoda wychowawcza, czy też nie lub ma do niej pozytywny stosunek (17%).
- Do zastosowania przemocy wobec dziecka/dzieci przyznało się 4% badanych (spośród całej próby badawczej, tj. 151 osób).

Opinia na temat przemocy w rodzinie

- Przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców gminy Michałowice badanie wykazało, że znaczna część ankietowanych nie ma wiedzy lub zgadza się z mitami i stereotypami dotyczącymi przemocy w rodzinie, które niestety ją usprawiedliwiają i powstrzymują osoby nią dotknięte do szukania pomocy „na zewnątrz”. Z zebranych danych wynika na przykład, że co trzeci mieszkaniec Gminy:
 - nie wie, czy istnieje coś takiego jak gwałt w małżeństwie lub uważa, że nie istnieje,
 - nie wie, czy w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać lub uważa, że nie można tego robić,
 - sądzi, że dla dobra dzieci powinno się znosić wszystko ze strony współmałżonka lub nie ma na ten temat wiedzy.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem przemocy występuje w Gminie w umiarkowanym natężeniu – problem przemocy domowej dotyczy 6% respondentów, a prawie co piąty mieszkaniec Gminy nie ocenia jednoznacznie negatywnie stosowania kar fizycznych wobec dzieci.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zorganizowanie dla mieszkańców warsztatów, których celem będzie zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprzez ukazanie sposobów komunikowania się z osobą stosującą przemoc, naukę asertywnych form radzenia sobie z osobą agresywną oraz poprzez wskazanie innych możliwości, które mogą pomóc ofiarom przemocy.
- Zebrany materiał badawczy wykazał, że osobę doświadczającą przemocy fizycznej na terenie swojej miejscowości zna co czwarty dorosły jej mieszkaniec. Zaleca się realizację działań informacyjno-edukacyjnych podczas, których mieszkańcy uczeni będą w jaki sposób reagować, jeśli znają osobę doświadczającą przemocy. W zakresie przeciwdziałania nasileniu zjawiska oraz jego skutków, wskazane jest prowadzenie działań, mających na celu podnoszenie społecznej świadomości w zakresie reagowania na przemoc w rodzinie oraz uwrażliwianie społeczności lokalnej na wszelkiego rodzaju przejawy tego zjawiska. Działania informacyjne i edukacyjne kierowane powinny być zarówno do mieszkańców, jak również do instytucji i osób, które z racji wykonywanych obowiązków mogą przyczynić się do ujawniania i skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
- Skutecznym rozwiązaniem może być również prowadzenie w placówkach opieki zdrowotnej, wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u nowych pacjentów. W załączniku nr 1 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dorosłego i propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec osoby dorosłej*, który można rozpowszechnić wśród pracowników ochrony zdrowia.

- Upowszechnienie informacji o miejscach w lokalnej społeczności, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą, za pomocą ulotek, plakatów, broszur i stron internetowych.
- Pracę podmiotów i organizacji biorących udział w procedurze „Niebieskie Karty” może ułatwić plakat udostępniony na stronie www.niebieskalinia.pl. Ilustruje on schemat przebiegu całej procedury i ma za zadanie ułatwić szybką orientację w kolejnych etapach jej realizacji. Plakat ten może służyć jako pomoc również osobom dotkniętym problemem przemocy. Znajduje się on w załączniku nr 2, jednak można go zamówić pisząc na adres sekretariat@niebieskalinia.pl lub pod numerem tel. 22 824-25-01.
- Nawiązanie współpracy z przedstawicielami służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i wymiaru sprawiedliwości, która ma na celu kierowanie osób stosujących przemoc w rodzinie lub środowisku lokalnym do uczestnictwa w oddziaływaniach zmierzających do zniwelowania problemu. Pomocne może być przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń, na których obecni będą przedstawiciele wszystkich służb.
- Ważne w zapobieganiu problemom przemocy jest również podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli instytucji realizujących działania zapobiegawcze tego typu problemom. Zaleca się również organizowanie i finansowanie szkoleń dotyczących obowiązujących procedur i zasad podejmowania interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.

„Rekomenduje się również, aby gminy zadbały o to, aby profesjonaliści pracujący z członkami rodzin z problemem przemocy posiadali certyfikat specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nadany przez dyrektora PARPA, który można otrzymać w ramach Programu potwierdzania kwalifikacji osób pracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Warto tworzyć, wspierać i finansować miejsca pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie (np. punkty konsultacyjne i grupy samopomocowe). Informacje o tych miejscach powinny być rozpowszechnione na stronach internetowych i w miejscach publicznych.
- Zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej, zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.
- Badanie wykazało, że część mieszkańców nie ma wystarczającej wiedzy na temat problemu przemocy w rodzinie. Rekomenduje się więc prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy w rodzinie i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.
- Włączanie się w ogólnopolskie akcje/kampanie społeczne mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
- W związku z tym, że co piąty mieszkaniec gminy Michałowice doświadczył problemu cyberprzemocy, zaleca się objąć działaniami profilaktycznymi dorosłych mieszkańców Gminy, również w tym zakresie.

P R O F I L A K T Y K A

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia na temat działań podejmowanych przez Gminę

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że zdecydowana większość dorosłych mieszkańców Gminy nie ma wiedzy na temat działań podejmowanych w Gminie

wobec osób stosujących przemoc lub uważa, że działania te raczej nie są wystarczające (35% - nie wie, a 42% udzieliło odpowiedzi „raczej nie”).

- Podobnie opinia dorosłych mieszkańców przedstawia się jeśli o chodzi o ofertę pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie – 36% nie ma na ten temat wiedzy, a 42% uważa, że raczej nie jest ona wystarczająca.
- Badanie wykazało również, że aż 44% badanych nie wie, jakie Gmina podejmuje działania, aby zapobiegać problemowi przemocy w rodzinie, a 14% stwierdziło, że nie podejmuje żadnych działań.

Znajomość miejsc, do których można się udać po pomoc w przypadku doświadczenia problemów

- Tylko 3% mieszkańców stwierdziło, że nie wie, gdzie szukać pomocy w razie doświadczenia problemu przemocy w rodzinie. Najwięcej mieszkańców w przypadku doznania przemocy zwróciłoby się do Policji, a najmniej do księdza, punktu konsultacyjnego i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wnioski i podsumowanie wyników badań

- Niezwykle istotne jest włączanie i angażowanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców.
- Rekomenduje się także włączanie w działania edukacyjne i informacyjne lokalnych i regionalnych VIP-ów (osoby, które są znane w środowisku lokalnym, sportowców, artystów i innych autorytetów).
- Zaleca się prenumeratę lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.
- Ważna jest interaktywna komunikacja ze społecznością lokalną oraz reagowanie na jej potrzeby i oczekiwania. W tym celu konieczne jest systematyczne przeprowadzanie badań i sondaży oraz tworzenie lokalnych diagnoz.
- Skuteczne może okazać się stałe rozpowszechnianie wiedzy z zakresu rozwiązywania problemów społecznych na przykład poprzez wydawanie biuletynu, dodatku do

gazety, stałej rubryki informacyjnej w lokalnej gazecie, czy też na stronie internetowej Gminy.

U C Z N I O W I E

P R O B L E M P R Z E M O C Y

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia na temat przemocy

- Dla zdecydowanej większości uczniów aktem przemocy jest grożenie, straszenie, bicie przedmiotami oraz spoliczkowanie.
- Badanie wykazało, że część młodych mieszkańców gminy Michałowice nie ma świadomości na temat form przemocy – co trzeci uczeń nie wskazał na przykład na zmuszanie do oddawania pieniędzy, czy też wysyłanie obraźliwych wiadomości, natomiast ponad połowa ankietowanych nie uznaje podszywania się w Internecie oraz nieopiekowania się kimś, kto wymaga opieki, jako aktu przemocy.
- Część uczniów postrzega problem przemocy w rodzinie stereotypowo – co czwarty badany stwierdził bowiem, że przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osoby jej doznającej, prawie połowa uczniów uważa, że najczęstszą formą przemocy jest bicie, 15% jest zdania, że przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, w którą nie należy się wtrącać, a w opinii 17% - gdyby osoba doznająca przemocy naprawdę cierpiała, bez wątpienia odeszłaby od sprawcy.

Skala przemocy

- Szczególnie niepokojące jest to, że do doświadczenia przemocy przyznał się co drugi uczeń biorący udział w badaniu (58%).
- Z zebranych danych wynika, iż uczniowie z gminy Michałowice najczęściej doświadczali przemocy psychicznej (53% spośród całej próby badawczej, tj. 470 osób). Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się przemoc fizyczna (41%), a na trzecim – zaniedbanie oraz przemoc seksualna (9%).
- Odsetek uczniów deklarujących zastosowanie przemocy jest niewiele mniejszy, niż odsetek badanych, którzy jej doświadczyli i kształtuje się na poziomie 47%.

- Uczniowie z gminy Michałowice równie często deklarowali zastosowanie zarówno przemocy psychicznej (37% spośród całej próby badawczej, tj. 470 osób), jak i fizycznej (36%). Na przemoc seksualną wskazało 3% uczniów.

Przemoc rówieśnicza i poczucie bezpieczeństwa w szkole

- Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi uczniów wynika, że większość ankietowanych doznało przemocy ze strony kolegów ze szkoły (65% spośród tych, którzy zadeklarowali doświadczenie przemocy), znajomych oraz rodzeństwa (31%).
- Respondenci deklarujący stosowanie przemocy, stosowali ją głównie wobec swoich rówieśników (73% spośród tych, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy).
- Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że występowanie przemocy w swojej szkole zadeklarowało aż 87% ankietowanych przez co można stwierdzić, że w szkołach na terenie Gminy występuje problem w tym zakresie.
- Co czwarty uczeń stwierdził ponadto, iż przemoc w jego szkole występuje ze znaczną częstotliwością (24%).
- Świadkiem przemocy w swojej szkole było większość uczniów (79%). Wśród najczęściej deklarowanych reakcji na bycie świadkiem przemocy znalazło się powiadomienie nauczyciela (26% spośród tych, którzy byli świadkiem przemocy w swojej szkole). Co piąty uczeń odpowiadający na to pytanie, przyznał się do braku reakcji w przypadku takiego zdarzenia.
- Bezpiecznie w swojej szkole czuje się większość uczniów (60%). Prawie co trzeci respondent natomiast, nie umiał określić swojego poczucia bezpieczeństwa (30%).

Przemoc domowa

- Problem przemocy domowej może dotyczyć 5% uczniów, w tym 5% przyznało, że doznaje w domu przemocy bezpośredniej, 3% jest świadkiem przemocy wobec rodzeństwa, a 2% wobec innych osób w rodzinie.
- Na uwagę zasługuje również fakt, że część uczniów (15%) miało trudność w określeniu tego, czy doświadcza przemocy w swoim domu, co może wynikać między innymi z braku wiedzy na temat tego problemu.

- Na znajomość kogoś dotkniętego problemem przemocy w swoim domu wskazało tylko 13% uczniów, jednak prawie połowa respondentów zaznaczyła odpowiedź „trudno powiedzieć”.
- Przemocy ze strony mamy kiedykolwiek w życiu doświadczyło 5% badanych (spośród całej próby badawczej tj. 470 osób), ze strony taty 6%, natomiast ze strony rodzeństwa - 17%.

Cyberprzemoc

- Do doznania cyberprzemocy przyznało się 25% badanych, w tym najczęściej doznawanymi jej rodzajami okazały się wyzywanie oraz ośmieszanie/poniżanie.
- Co trzeci uczeń spośród tych, którzy doznali cyberprzemocy, nikogo nie poinformował o tym fakcie.
- Do stosowania cyberprzemocy przyznało się 10% uczniów, a respondenci najczęściej dopuszczali się wyzywania.
- Większość uczniów stwierdziło, że zostało uświadomionych o konsekwencjach wynikających ze stosowania przemocy.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem przemocy rówieśniczej występuje na wysokim poziomie – znaczna część uczniów zadeklarowała bowiem doświadczenie tego typu problemów oraz występowanie w ich szkole przemocy. Niepokojące jest również to, że 5% uczniów dotyka problem przemocy domowej oraz że co czwarty respondent doświadczył problemu cyberprzemocy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy. Zakres kierowanej do uczniów informacji, oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy. Zaleca się stosowanie różnych technik i metod, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informację. Skuteczne w tym przypadku mogą być

metody takie jak: psychodrama (odgrywanie scenek na temat zachowań przemocowych, które pomogą wczuć się w doświadczenia osób będących ofiarą agresji); "burza mózgów" (stworzenie listy wszystkich zachowań będących aktem przemocy); praca w grupach (znalezienie wspólnych pomysłów rozwiązań problemu przemocy).

- Warto przekazać uczniom również ulotki bądź plakaty dotyczące hejtu, aby uświadomić im, że to również jest przemoc i może nieść za sobą negatywne konsekwencje zarówno dla osoby będącej sprawcą, jak i osoby będącej ofiarą.
- Przekazanie uczniom wiedzy, na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przez nich przemocy zarówno w szkole jak i w domu, a także w jaki sposób mogą reagować, jeśli będą świadkiem agresji.
- Wprowadzenie na terenie szkoły, jasnych zasad zachowania i konsekwencji ich nieprzestrzegania, a także rozpowszechnianie tych reguł przez nauczycieli, pracowników szkoły, poprzez informowanie i umieszczenie plakatów w niektórych miejscach budynku szkoły.
- Prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach takich jak: doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacnianie poczucia własnej wartości, rozwijanie umiejętności asertywnego zachowania się.
- Realizacja programu rekomendowanego „ARCHIPELAG SKARBÓW”, którego głównym celem jest zapobieganie różnym zachowaniom ryzykownym i problemom młodzieży, w tym ograniczanie natężenia przemocy rówieśniczej (fizycznej, słownej oraz o podtekście seksualnym). Wszelkie informacje na ten temat można uzyskać na stronie <https://programyrekomendowane.pl/>. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zaleca przeprowadzanie w pierwszej kolejności programów rekomendowanych, które mają udowodnioną skuteczność.

„Warto podkreślić, iż wszystkie działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. konkursy, pogadanki, spektakle, koncerty) nie zastąpią realizacji profesjonalnych działań profilaktycznych, a ze względu na brak udowodnionej skuteczności w ograniczeniu zachowań ryzykownych, mogą stanowić jedynie uzupełnienie programów rekomendowanych i o udowodnionej skuteczności.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Zajęcia i warsztaty integracyjne w klasach. Mają one na celu wzmacnianie więzi pomiędzy rówieśnikami i wpływanie na pozytywny klimat szkoły, który jest ważnym czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych.
- Skuteczne mogą okazać się również spotkania z policją mające na celu uświadomienie dzieciom i młodzieży, jakie zachowania są przemocą i jakie niosą za sobą konsekwencje (ważne, aby funkcjonariusze byli przeszkoleni w zakresie prowadzenia zajęć profilaktycznych).
- Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, które będą rozwijały u nich kompetencje kierowania klasą oraz umiejętności właściwego reagowania na niekorzystne zachowania uczniów, wzmacniania pożądanych zachowań i formułowania oczekiwań wobec uczniów.
- Organizowanie i finansowanie szkoleń dla nauczycieli dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury „Niebieskie Karty”), zasad podejmowania interwencji oraz współpracy służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- W załączniku nr 3 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dziecka oraz propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka*, który zawiera informacje przydatne w diagnozie czy dane dziecko doświadcza przemocy oraz w jaki sposób należy w takim przypadku postępować. Kwestionariusz i algorytm zaleca się rozpowszechnić wśród pracowników oświaty oraz tych, którzy pracują bezpośrednio z dziećmi (np. wśród pracowników świetlic środowiskowych). Można go pobrać bezpośrednio ze strony <https://www.niebieskalinia.pl/>.
- Przeprowadzenie z uczniami warsztatów, podczas których poszerzą oni wiedzę na temat zjawiska cyberprzemocy i rozległych negatywnych konsekwencji jej stosowania. Zaleca się także, uświadomienie uczniom gdzie mogą uzyskać pomoc w przypadku bycia ofiarą lub świadkiem tego typu przemocy.

ROFILAKTYKA

Wnioski i podsumowanie wyników badań

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że tylko 3% uczniów nie wiedziałoby do kogo zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia przemocy. Zdecydowana większość uczniów po pomoc udałaby się do rodziców, najrzadziej respondenci wskazywali natomiast na szukanie pomocy w Internecie, Ośrodku Pomocy Społecznej oraz pod Telefonem Zaufania.
- Prawie co trzeci uczeń miał trudność w określeniu jakich zajęć, czy też warsztatów brakuje w jego szkole. 26% z kolei stwierdziło, że w ich szkole nie brakuje żadnych zajęć.
- Warto mieć na uwadze to, że wielu uczniów wskazało na brak zajęć w swojej szkole dotyczących zdrowia psychicznego, czy też dojrzewania.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rekomenduje się organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli placówek pracujących z dziećmi i młodzieżą szkoleń, obejmujących zagadnienia dotyczące skutecznych strategii profilaktycznych oraz podnoszące ich kompetencje w zakresie realizacji warsztatów i zajęć profilaktycznych (w tym programów rekomendowanych).
- Rekomenduje się również zorganizowanie warsztatów dotyczących zdrowia psychicznego oraz dojrzewania.
- Zaleca się również systematyczne prowadzenie badań związanych przede wszystkim z diagnozą zachowań problemowych oraz ewaluacją programów profilaktycznych.

Projektując sieć profilaktyki należy w pierwszej kolejności korzystać z profesjonalnych działań – programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Mając na uwadze rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku żadne działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. pogadanki, spektakle, festyny) nie zastąpią działań profesjonalnych i mogą stanowić jedynie ich uzupełnienie. W związku z takim założeniem formy profilaktyczne wymienione przez uczniów jako atrakcyjne powinny stanowić jedynie spójny element zaplanowanego i zintegrowanego procesu oddziaływań profilaktycznych.

- Rozwój lub tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i przemocą.

„[...] placówki wsparcia dziennego stanowią skuteczny instrument wspierania rodzin, szczególnie tych, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; placówki świadczą pomoc adekwatną do potrzeb dzieci. Mimo skromnych warunków, w jakich funkcjonują, realizują prawidłowo swoje zadania, a ich praca przynosi wymierne pozytywne efekty w zakresie rozwoju osobowości dziecka, postępów w nauce oraz kształtowania relacji społecznych, opartych na wzajemnej pomocy.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

BIBLIOGRAFIA

1. Czajkowska- Majewska D., Człowiek globalny.
2. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
3. Wódz J., Socjologia dla prawników i politologów.
4. Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej.
5. Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.
6. Pyżalski J., Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży.
7. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych.
8. Przewłocka J., CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju.
9. Denzin N., Wprowadzenia. Dziedzina i praktyka badań jakościowych.
10. Babbie E., Badania społeczne w praktyce.
11. <https://pruszkowporadnia.pl/poradnia/znajdz-specjaliste/>
12. <https://bdl.stat.gov.pl/>
13. http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Michalowice_mazowieckie#wiek-mieszka%C5%84c%C3%B3w
14. http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Michalowice_mazowieckie#rynek-pracy
15. <https://poradnik.ngo.pl/>
16. Zarządzenie Nr 1/2019 Dyrektora Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice z dnia 11 stycznia 2019 roku w sprawie wprowadzenia do stosowania Regulaminu Organizacyjnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy Michałowice.
17. Raport o stanie Gminy Michałowice w 2018 roku.
18. Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020 (uchwała Nr XXVII/346/2017 Rady Gminy Michałowice z dnia 3 października 2017 roku).
19. <https://www.michalowice.pl/dzieje-sie/aktualnosci/komunikaty/rok-2019/harmonogram-punktu-poradnictwa-specjalistycznego,p82479350>

SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu	10
Tabela 2. Przyrost naturalny w gminie Michałowice na przestrzeni lat 2016-2018	21
Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2016-2018 (w procentach)	22
Tabela 4. Liczba osób bezrobotnych w gminie Michałowice na przestrzeni lat 2016-2018 oraz udział osób bezrobotnych według poszczególnych kategorii w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych w PUP	25
Tabela 5. Powody udzielania pomocy i wsparcia (liczba rodzin) w 2017 i 2018 roku.....	33
Tabela 6. Liczba założonych „Niebieskich Kart” przez poszczególne podmioty w latach 2016-2018.....	36
Tabela 7. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a?.....	47
Tabela 8. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?	48
Tabela 9. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy?	48
Tabela 10. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a?.....	49
Tabela 11. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?	50
Tabela 12. Jakiej formy cyberprzemocy Pan/i doznał/a?.....	53
Tabela 13. Jaką formę cyberprzemocy Pan/i zastosował/a?	55
Tabela 14. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?.....	64
Tabela 15. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?.....	64
Tabela 16. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?.....	66
Tabela 17. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?	66
Tabela 18. Jak zareagowałeś/aś?	69
Tabela 19. Czy czujesz się bezpiecznie w swojej szkole?	70
Tabela 20. Jakiej formy cyberprzemocy doznałeś/aś?	71
Tabela 21. Czy poinformowałeś/aś którąś z niżej wymienionych osób o tym, że doznałeś/aś cyberprzemocy?	72
Tabela 22. Jaką formę cyberprzemocy stosowałeś/aś?	73

S P I S W Y K R E S Ó W

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Michałowice w latach 2016-2018	17
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Michałowice na przestrzeni lat 2016-2018.....	18
Wykres 3. Ludność gminy Michałowice w podziale na wiek (stan na koniec 2018 roku).....	19
Wykres 4. Stan cywilny mieszkańców gminy Michałowice według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku	20
Wykres 5. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w gminie Michałowice w latach 2016-2018.....	22
Wykres 6. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Michałowice na przestrzeni w 2016 i 2017 roku w porównaniu do całej Polski oraz województwa mazowieckiego (w procentach)	24
Wykres 7. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2016-2018 (w procentach).....	25
Wykres 8. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Michałowice według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku.....	29
Wykres 9. Ludność gminy Michałowice według edukacyjnych grup wieku w 2018 roku	30
Wykres 10. Liczba osób oraz liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia w 2017 i 2018 roku	32
Wykres 11. Liczba utworzonych grup roboczych oraz liczba odbytych posiedzeń grup roboczych w latach 2016-2018.....	38
Wykres 12. Wykształcenie	41
Wykres 13. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?	42
Wykres 14. Stan cywilny:	43
Wykres 15. Czy postrzega Pan/i przemoc w rodzinie jako istotny problem występujący na terenie gminy Michałowice?	43
Wykres 16. Czy zna Pan/i osoby mieszkające na terenie gminy Michałowice, które doświadczają, którejs z niżej wymienionych form przemocy?	44
Wykres 17. Jakie formy przemocy wg Pani/Pana wiedzy występują najczęściej w rodzinach zamieszkałych w Pana/i gminie?.....	45
Wykres 18. Kto to wg Pani/Pana wiedzy najczęściej jest osobą doznającą przemocy w rodzinie w gminie?	45

Wykres 19. Kto wg Pani/Pana wiedzy jest najczęściej osobą stosującą przemoc w rodzinie w gminie?	46
Wykres 20. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?.....	46
Wykres 21. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?	49
Wykres 22. Czy Pana/i domu występuje problem przemocy?	50
Wykres 23. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?	51
Wykres 24. Czy Pana/i zdaniem istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy?	51
Wykres 25. Proszę ocenić, czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.	52
Wykres 26. Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć cyberprzemocy?.....	53
Wykres 27. Czy zdarzyło się Panu/i zastosować cyberprzemoc?	54
Wykres 28. Czy wg Pani/Pana wiedzy podejmowane w gminie działania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie są wystarczające?	55
Wykres 29. Czy wg Pani/Pana wiedzy realizowana w gminie oferta pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie jest wystarczająca?	56
Wykres 30. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu przemocy w rodzinie?	57
Wykres 31. Jakie działania według Pana/i podejmuje Gmina, aby zapobiegać problemowi przemocy w rodzinie?	58
Wykres 32. Wiek:.....	60
Wykres 33. Klasa:	60
Wykres 34. Które z wymienionych poniżej sytuacji są Twoim zdaniem aktem przemocy? ...	61
Wykres 35. Oceń, czy zgadasz się z poniższymi stwierdzeniami.....	62
Wykres 36. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?	63
Wykres 37. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?	65
Wykres 38. Czy znasz kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu? ..	67
Wykres 39. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?	67
Wykres 40. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy?.....	68
Wykres 41. Czy kiedykolwiek byłeś/aś świadkiem przemocy w swojej szkole?	68
Wykres 42. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?	70

Wykres 43. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć cyberprzemocy?	71
Wykres 44. Czy stosowałeś/aś cyberprzemoc?	72
Wykres 45. Czy zostałeś/aś uświadomiony/a o konsekwencjach wynikających ze stosowania cyberprzemocy?	74
Wykres 46. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc w razie problemu przemocy?	74
Wykres 47. Jakiego rodzaju zajęć/warsztatów brakuje w Twojej szkole?.....	75

S P I S R Y S U N K Ó W

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej	7
Rysunek 2. Położenie gminy Michałowice na mapie powiatu pruszkowskiego.....	16
Rysunek 3. Średni wiek mieszkańców gminy Michałowice w porównaniu do całej Polski i województwa mazowieckiego w 2017 roku	18
Rysunek 4. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności gminy Michałowice w porównaniu do całej Polski i województwa mazowieckiego w 2018 roku	20
Rysunek 5. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Michałowice w 2018 roku	21
Rysunek 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Michałowice w porównaniu do całej Polski i województwa mazowieckiego w 2017 roku.....	23
Rysunek 7. Liczba rodzin, z którymi pracował Zespół Interdyscyplinarny oraz grupy robocze, a także liczba osób, które uzyskały pomoc w latach 2016-2018	37
Rysunek 8. Płeć:	40
Rysunek 9. Wiek	41
Rysunek 10. Najliczniejsze miejsca zatrudnienia respondentów:.....	42
Rysunek 11. Płeć:	59

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 1

DOROŚLI

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DOROSŁEGO

**OCHRONA
ZDROWIA**

W przypadku wystąpienia czynników ryzyka proszę zaznaczyć X w kratce.
Na podstawie zaznaczonych punktów w kwestionariuszu możesz wykonać kroki według proponowanego algorytmu.

1. Pacjentka/Pacjent przejawia niechęć/obawę przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia ☐
2. U pacjentki/pacjenta bezpośrednio przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia pojawiają się/nasilają się objawy chorobowe (proszę właściwie podkreślić) ☐
3. Z powodu sytuacji domowej pacjentkę/pacjenta natchodzą myśli o tym, żeby zakończyć swoje życie ☐

Zaznaczenie jednego z punktów 1-3:
proszę rozważyć pozostawienie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia w celu dalszych badań (w przypadku placówki ambulatoryjnej proszę skierować do właściwego szpitala)

4. Osoba dopuszczająca się przemocy groziła pacjentce/pacjentowi pozbawieniem jej/jego życia ☐
5. Osoba dopuszczająca się przemocy próbowała pacjentkę/pacjenta pozbawić życia ☐

Zaznaczenie jednego z punktów 4-5:
proszę rozważyć zatrzymanie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia i wezwanie policji

6. Pacjentka/Pacjent boi się mówić (odpowiadać na pytania pracownika ochrony zdrowia) ☐
7. U pacjentki/pacjenta można zaobserwować nadmierne (nieadekwatne do sytuacji) wycofanie/lęk/poczucie winy (proszę właściwie podkreślić) ☐
8. Osoba towarzysząca pacjentce/pacjentowi nie dopuszcza jej/go do głosu, sama odpowiadając na pytania pracownika ochrony zdrowia ☐
9. Osoba towarzysząca nie chce zostawić pacjentki/pacjenta sam na sam z pracownikiem ochrony zdrowia ☐

Zaznaczenie dwóch lub więcej z punktów 6-9:
proszę zadbać o bezpieczne warunki do badania bez osób towarzyszących pacjentce/pacjentowi

10. Podczas badania pacjentki/pacjenta zauważono zmiany wskazujące na urazy nieprzypadkowe ☐
11. Historia pacjentki/pacjenta (w postaci dokumentacji medycznej i/lub wynikająca z przekazu ustnego) wskazuje na powtarzające się urazy mechaniczne ☐

Zaznaczenie jednego z punktów 10-11:
proszę poinformować pacjentkę/pacjenta o prawie do otrzymania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie

12. Pacjentka/Pacjent jest (lub kiedykolwiek była/był) źle traktowana/traktowany przez osobę bliską ☐
13. Pacjentka/Pacjent została/został zraniona/zraniony fizycznie przez osobę bliską (raz, czy więcej razy?) ☐
14. Osoba stosująca przemoc grozi pacjentce/pacjentowi posiadaną bronią ☐
15. Osoba stosująca przemoc nadużywa alkoholu i/lub innych środków psychoaktywnych ☐
16. Osoba stosująca przemoc leczy się psychiatrycznie ☐
17. Pacjentka/pacjent próbowała/próbował targnąć się na swoje życie z powodu sytuacji domowej ☐

Zaznaczenie trzech lub więcej z punktów 12-17:
proszę rozpocząć procedurę „Niebieskie Karty” (wypełnić Kartę A i przekazać pacjentce/pacjentowi Kartę B)

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG

DOROŚLI

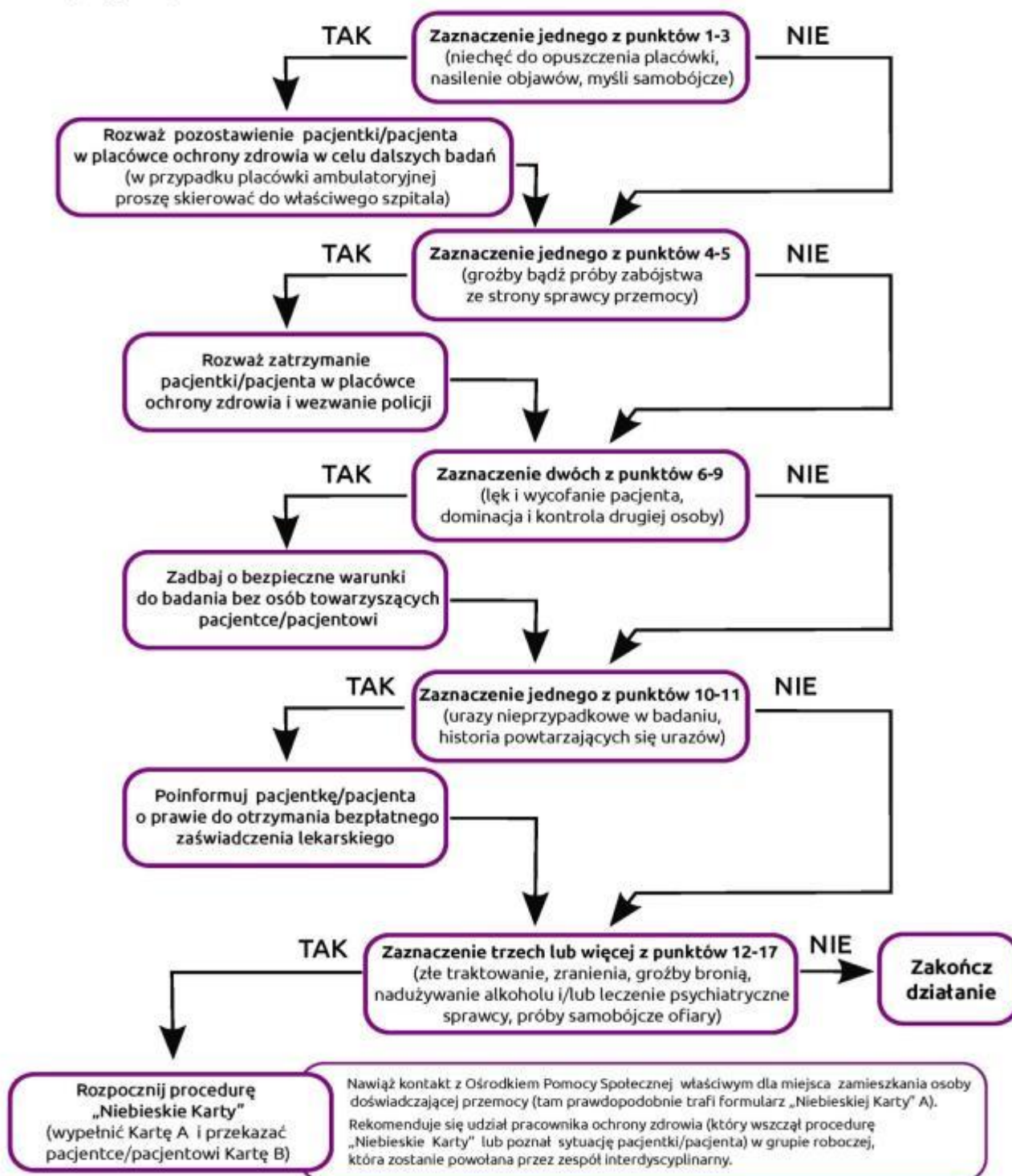

**PROPOZYCJA ALGORYTMU POSTĘPOWANIA
W PRZYPADKU PODEJRZENIA PRZEMOCY W
RODZINIE WOBEC OSOBY DOROSŁEJ**

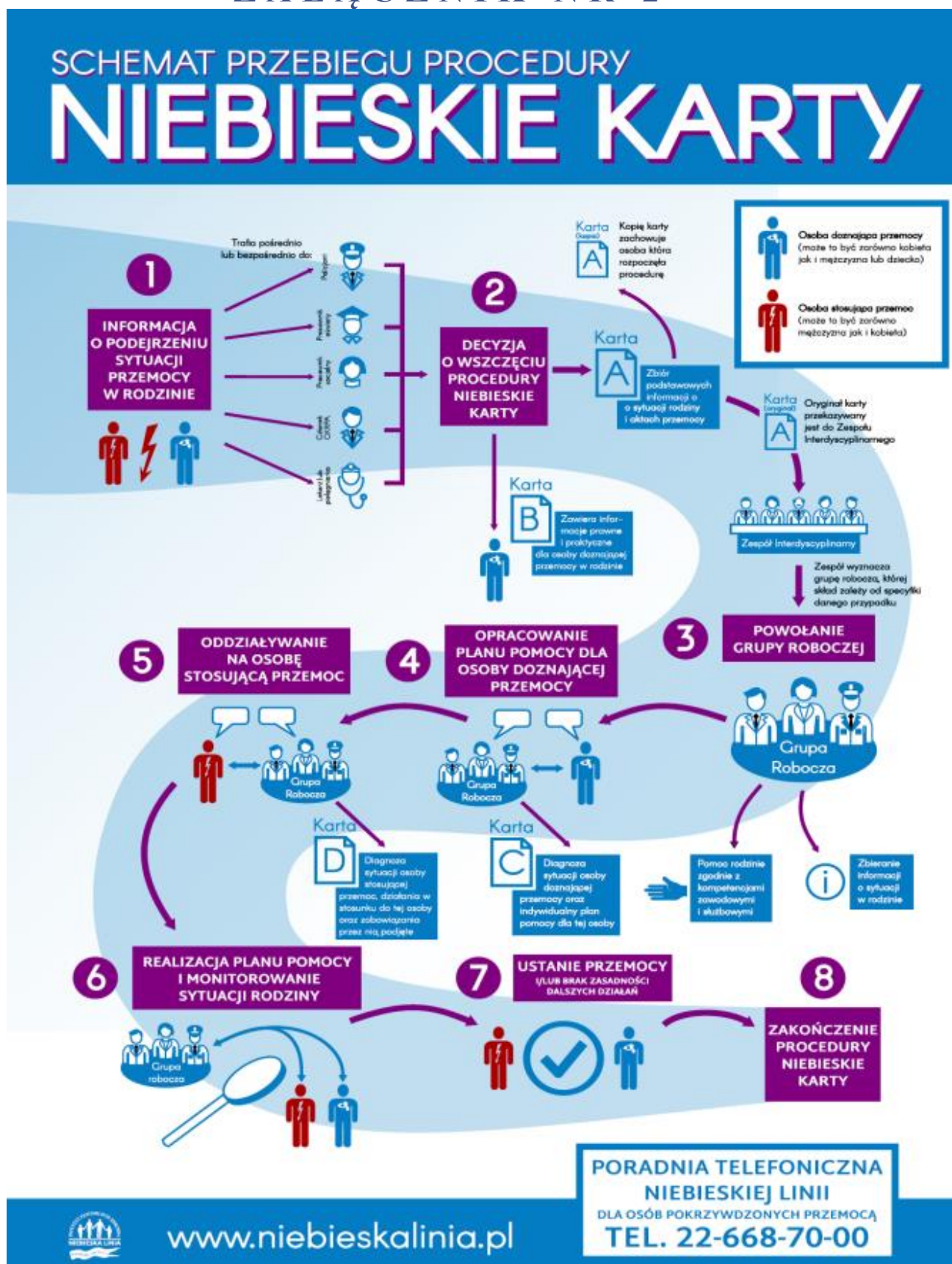
**OCHRONA
ZDROWIA**

Jeżeli masz wątpliwości czy Twoja/Twój pacjentka/pacjent doświadcza przemocy w rodzinie skorzystaj z kwestionariusza w celu podjęcia odpowiednich kroków.

ZAŁĄCZNIK NR 2

ZAŁĄCZNIK NR 3

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEK DZIECKA

**Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!**

LISTA A

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu pomocy dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków, itp. lub nie zgłasza się po odbiór dziecka. ☐
- B.10.** Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

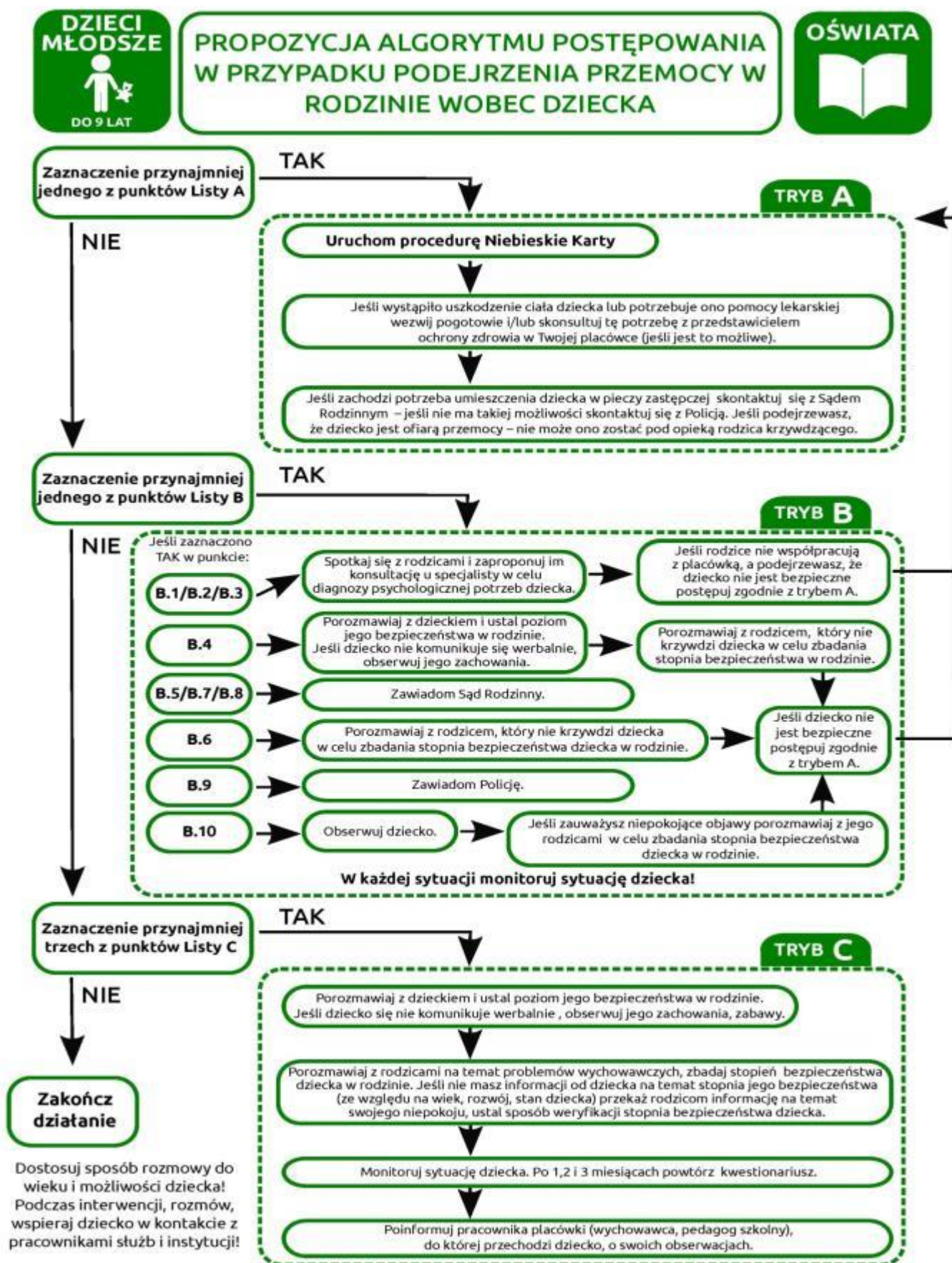
**Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!**

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji
finansowanego z Funduszy EOG

DZIECI
STARSZE

POWYŻEJ 9 LAT

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DZIECKA

OŚWIATA

LISTA A

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty, itp. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp. ☐
- B.10.** Ktorekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

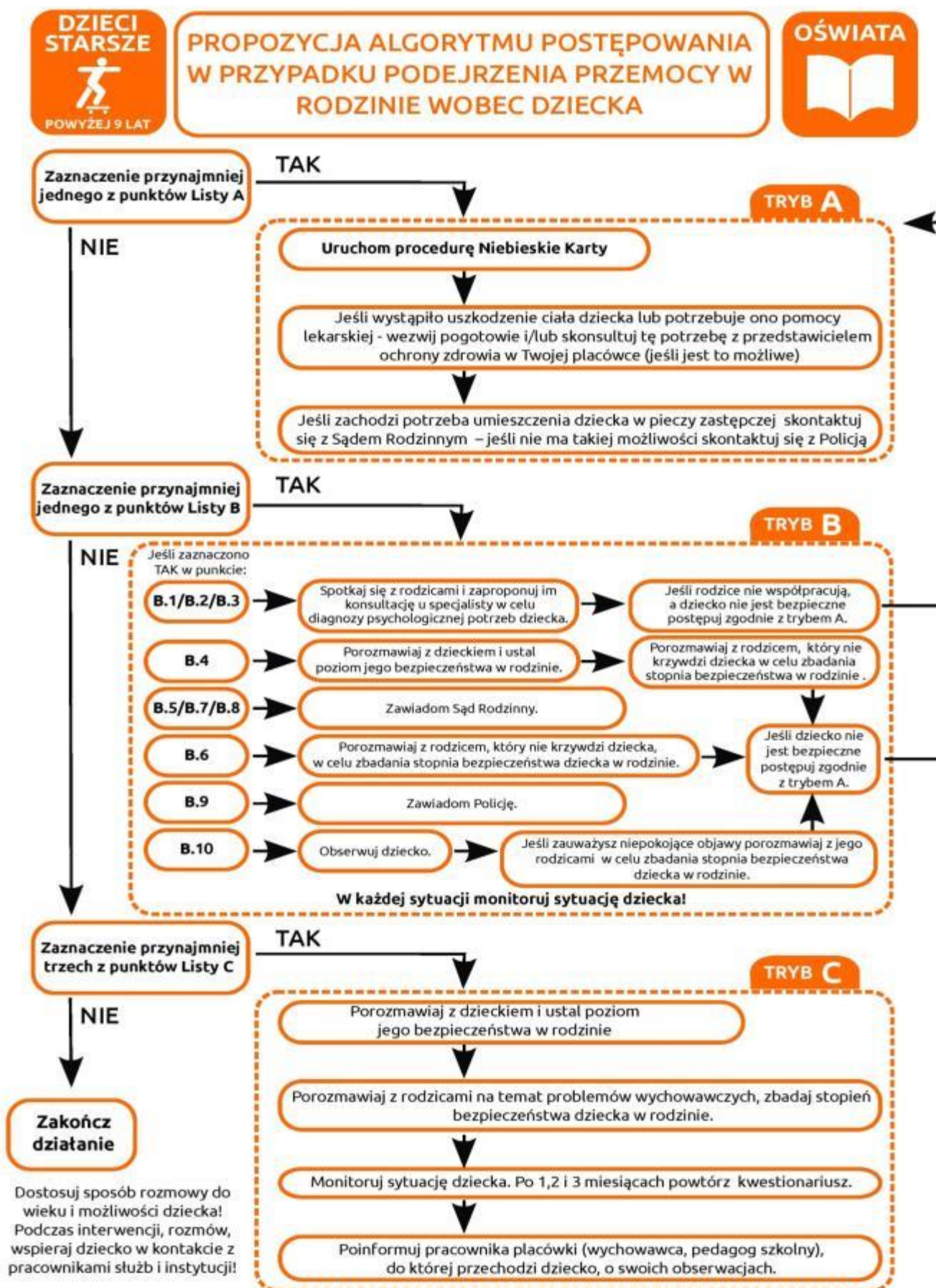
**Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!**

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatela dla Demokracji
Finansowanego z Funduszy EOG

ul. Dworcowa 9a/19

30-556 Kraków

tel: 12 39 50 665

fax: 12 39 50 664

mail: biuro@oficyna-profilaktyczna.pl

